

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДУ «НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ВИЩОЇ
ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ»
РЕГІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТСЬКИЙ ЦЕНТР БНАУ

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції

АГРАРНА ОСВІТА ТА НАУКА: ДОСЯГНЕННЯ, РОЛЬ, ФАКТОРИ РОСТУ

**Інноваційні психолого-педагогічні,
лінгвістичні та правові засади аграрної науки
в умовах міжкультурної аграрної комунікації**

30 жовтня 2020 року

Біла Церква
2020

Редакційна колегія:

Даниленко А.С., академік НААН, д-р екон. наук, ректор університету, голова оргкомітету.

Варченко О.М., д-р екон. наук, професор, проректор з наукової та інноваційної діяльності, заступник голови оргкомітету.

Новак В.П., д-р біол. наук, професор, перший проректор.

Димань Т.М., д-р с.-г. наук, професор, проректор з освітньої, виховної та міжнародної діяльності.

Іщенко Т.Д., канд. пед. наук, директор ДУ "НМЦ вищої та фахової передвищої освіти".

Борщовецька В.Д., канд. пед. наук, декан факультету права та лінгвістики.

Мельник О.Г., канд. юрид. наук, координатор НТТМ факультету права та лінгвістики.

Резнік В.Г., старший викладач, координатор НТТМ факультету права та лінгвістики.

Качан Л.М., канд. с.-г. наук, доцент, завідувача відділом аспірантури та докторантури.

Ластовська І.О., канд. с.-г. наук, начальник відділу наукової та інноваційної діяльності.

Олешко О.Г., канд. с.-г. наук, начальник редакційно-видавничого відділу, відповідальний секретар

Аграрна освіта та наука: досягнення, роль, фактори росту. Інноваційні психолого-педагогічні, лінгвістичні та правові засади аграрної науки в умовах міжкультурної аграрної комунікації. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 30 жовтня. Білоцерківський НАУ, 2020. 67 с.

Ел. адреса: <http://science.btsau.edu.ua/>

Секція: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВИЩІЙ ШКОЛІ: ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИЙ, ПЕДАГОГІЧНИЙ ТА ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТИ

УДК 378.147:81'25

БОРЩОВЕЦЬКА В.Д., канд. пед. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ФОРМУВАННЯ ФОНЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ В УМОВАХ ВТОРИННОГО КОДУ

Публікацію присвячено формуванню фонетичної компетентності у майбутніх перекладачів. Розглянуто структуру фонетичної компетентності, її складники. Окреслено низку труднощів формування фонетичної компетентності в умовах вторинного коду.

Keywords: phonetic competence, students, phonetic skills, phonetic awareness, difficulties

Фонетична компетентність – це здатність індивіда до коректного артикуляційного та інтонаційного оформлення власних висловлювань і розуміння мовлення інших людей, що базується на основі складної і динамічної взаємодії основних її компонентів, а саме: фонетичні навички, фонетичні знання, фонетична усвідомленість [2]. Тому, успішність формування фонетичної компетентності залежатиме від рівня сформованості фонетичних навичок, обсягу засвоєних знань про фонетичну складову іншомовного мовлення і динамічної взаємодії цих складових на основі загальної та фонетичної усвідомленості.

Фонетична навичка – автоматизована репродуктивна або рецептивна дія, що забезпечує коректне звукове й інтонаційне оформлення власного висловлювання та адекватне сприйняття звукове й інтонаційного оформлення

інших. Навички бувають: рецептивні слухо-вимовні, репродуктивні слухо-вимовні на сегментному (звуковому) рівні та рецептивні інтонаційні, репродуктивно-інтонаційні навички на супрасегментному (інтонаційному) рівні.

До **фонетичних знань** відносять знання про фонетичну сторону мовлення: фонему та їх артикуляційно-акустичні характеристики; основні модифікації звуків у потоці мовлення; фонетичну організацію слів (складу, словесного наголосу); інтонацію та її основні компоненти (мелодіку, ритм, паузацію, наголос, темп, гнучкість і тембр), транскрипцію, тонограму.

Ураховуючи доступність, посиленість і відповідність потребам спілкування мова йде як про лінгвістичну так і педагогічну фонетику в умовах вторинного коду. Остання є контрастивною, оскільки враховує рідну мову, як інтерференцію так і перенос. Процес навчання організовується циклічно й концентрично з плануванням фаз систематизації та повторення.

Фонетична усвідомленість є складовою загальної мовної усвідомленості, це здатність індивіда розмірковувати над процесами формування своєї фонетичної компетентності та оволодівати вимовою. Створюючи систему власних фонетичних знань, свідомо реєструвати й розпізнавати звукові одиниці різних рівнів, їхні особливості та закономірності утворення й функціонування: аналізувати фонетичну сторону свого мовлення, аналізувати причини відхилення від стандартної вимови.

Формування фонетичної компетентності у студентів-перекладачів супроводжуватиметься низкою труднощів, а саме: їхніми індивідуальними особливостями, іноземною мовою, що вивчається, труднощами, зумовленими самим процесом навчання.

Щодо індивідуальних особливостей студентів, то вони пов'язані з недостатнім рівнем розвиненості мовленнєвого слуху.

Це пояснюється тим фактом, що засвоєння фонетичних знань в т.ч. і на попередніх етапах навчання, проходить в умовах вторинного коду. А відповідно до даних нейропсихології в цьому випадку виникають проблеми з рецесцією чужого мовлення, що в свою чергу спричиняють проблеми з репродукцією, тому що неправильно почуті слухові образи слів і фраз репродукуються також неправильно [1]. Говоріння обов'язково супроводжується контролем з боку слухового аналізатора і в довготривалій пам'яті індивіда мають бути наявні відповідні слухо-вимовні зразки.

До інших індивідуальних труднощів ми відносимо домінуючий тип студента, різну слухову і вимовну здібність, дефекти мовлення, артикуляційні здібності, емоційний стан тощо.

Великий обсяг труднощів зумовлений іноземною мовою, що вивчається. Тут потрібно враховувати той факт, що студенти уже вивчали іноземну мову в школі, де фонетиці відводиться недостатня роль. Має місце інтерференція, що спричиняє затруднення в артикуляції окремих звуків та інтонаційних засобів іншомовного мовлення. Джерелом інтонаційних помилок є відсутність в українській мові високого початку і різкого падіння у спадних тонах, характерних для англійського мовлення.

Таким чином, у межах цієї публікації ми проаналізували методику формування фонетичної компетентності у майбутніх перекладачів, її структуру і труднощі формування.

Перспективним є вивчення етапів, засобів та форм контролю сформованості фонетичної компетентності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Леонтьев А.А. Язык, речь, речевая деятельность. М.: КомКнига, 2007. 216 с.
2. Методика навчання іноземних мов і культур теорія і практика/ Бігич О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Е. та ін./ за загальн. ред. С.Ю. Ніколаєвої. К. : Ленвіт, 2013. 590 с.

УДК 378.018.43:004.738

ДЕНИСЕНКО І.І., асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ КОНТЕНТУ ТА ТЕХНОЛОГІЙ ОН-ЛАЙН НАВЧАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

У статті розглядається поняття «он-лайн навчання»; зроблена спроба провести порівняльний аналіз деяких методичних засобів та технічних ресурсів онлайн-навчання різним аспектам іноземної мови: читання, аудіювання, говоріння та письма. Наводяться приклади використання інноваційних технічних ресурсів, які доцільно застосовувати на он-лайн заняттях з іноземної мови у вищих навчальних закладах.

Ключові слова: онлайн-навчання іноземній мові, навчальна платформа, мовні аспекти, зворотний зв'язок, створення контенту.

У зв'язку з різким та вимушеним переходом вишів України на дистанційну освіту, з'ясувалось, що вища школа виявилася не готовою до такої значної перебудови навчального процесу виходячи з об'єктивно різного рівня розвиненості інформаційної інфраструктури, забезпеченості дисциплін електронними освітніми ресурсами та готовності викладачів до використання цифрових платформ і сервісів в освітньому процесі. На сьогодні існує нестача навчально-методичного забезпечення для організації он-лайн занять з іноземної мови, в тому числі методичних рекомендацій щодо застосування новітніх технологій, що відкриває нові можливості для викладачів іноземних мов в області розробки та впровадження електронних освітніх ресурсів і програм в систему вищої професійної та дистанційної освіти.

Викладачам довелося організовувати навчальний процес за допомогою дистанційних технологій навчання на основі різних засобів поставлення електронного контенту і доступних інструментів комунікації студентів та викладачів в електронному інформаційно-освітньому середовищі. Такий різкий перехід на дистанційну освіту - захід вимушений і екстрений, тому не

усі виши виявилися готовими до такої значної перебудови навчального процесу виходячи з об'єктивно різного рівня розвиненості інформаційної інфраструктури, забезпеченості дисциплін електронними освітніми ресурсами та готовності викладачів до використання цифрових платформ і сервісів в освітньому процесі.

У науково-педагогічній літературі в основному розглядаються окремі аспекти онлайн-навчання: аналіз категорій учнів (за віком, напрямками навчання) і визначення переваг і недоліків отримання освіти через мережу Інтернет [1, с.118]; застосування автономних LMS, соціальних мереж, хмарних технологій в освітньому процесі [2, с.282].

Дистанційне навчання розглядається вченими як форма отримання освіти, при якій викладач і студент взаємодіють на відстані за допомогою інформаційних технологій. У процесі дистанційного навчання студент займається самостійно за розробленою програмою, переглядає записи вебінарів, вирішує завдання, проводить консультації з викладачем в онлайн-чаті та періодично відсилає йому на перевірку свої роботи. Як і очне навчання, онлайн-навчання вимагає соціальної підтримки студентів. В очному навчанні цю роль виконують матеріальні ресурси вишів і викладачі, які залучаються до навчального процесу. Онлайн-навчання неможливо без ІТ-інфраструктури, яке вимагає значних інвестицій, що включає свою або зовнішню платформу онлайн-навчання, а також онлайн-курси, які забезпечують ефективне навчання і підтримку студентів в онлайн-середовищі.

Наявність ефективно дійової онлайн-системи навчання в університетах гарантує безперебійний навчальний процес і необхідну дистанційну підтримку. Поширеними системами для створення віртуальних завдань є Moodle та Google For Education. Для інформування і взаємодії зі студентськими групами викладачі також нерідко користуються соціальною мережею Facebook. Наведені цифрові ресурси пропонують свої рішення і набір функціоналу для створення різного контенту з адаптацією під конкретний процес навчання і з можливістю створення індивідуальних траєкторій в залежності від потреб і можливостей студента і викладача. Основні переваги Moodle - можливість контролю роботи студентів і викладачів з боку керівництва вищого навчального закладу; можливість створювати міні-ігри та тести при наявності банку питань, ставити терміни їх виконання; видна статистика виконаних робіт - правильні / неправильні відповіді. Основні недоліки Moodle - відносно складний інтерфейс, при роботі з сайтом, як у викладачів, так і у студентів виникають труднощі з доступом, в системі не передбачене завантаження великих файлів. Для відео-конференц-зв'язку зі студентами доцільно використовувати такі платформи як Google Hangouts, Skype, Zoom, Blackboard Collaborate, кожна з яких дає різний набір інструментів: інтерактивна дошка, вікно чату, можливість демонстрації слайдів (Slide Share), зберігання матеріалу, системи додавання значків або видачі призивів, можливості для парної або групової роботи (breakout rooms for pair/group work). Системи відео-конференц-зв'язку можуть бути доступні за умови реєстрації, на безоплатній або платній основі.

В процесі навчання іншомовному читанню на онлайн-заняттях доцільно включати наступні завдання: оглядове читання (scan reading) та інформативне читання (read for specific information): наприклад, час, місце проведення події - з метою подальшого обговорення, відповідей на питання. Однак детальне, аналітичне читання з пошуком нових слів за словником (наприклад: read an article in detail) необхідно залишати у вигляді домашнього завдання, оскільки онлайн воно буде неефективно. Навчальні іншомовні тексти можна представляти на екрані, на дошці, у вигляді слайд з PowerPoint або в PDF-роздруковках, можна надати студентам посилання на потрібний матеріал.

Очевидні переваги дистанційних освітніх технологій, пов'язаних з доступністю матеріалів, зручністю їх використання та можливостями організації свого навчального часу, не викликають сумнівів. Однак все ще залишаються невирішеними питання щодо перевантаження інформацією на електронних освітніх ресурсах і контролю її якості,

грамотної методичної організації, що відповідає цілям і задачам навчання і до сих пір ще немає перевірених даних, що підтверджують підвищення якості навчання при використанні дистанційних освітніх технологій в порівнянні з більш традиційними методами навчання. Важливим аспектом впровадження електронного навчання є готовність і здатність викладачів і студентів до нових методів і технологій навчання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

Калмыкова, О.В. (2014) Онлайн-обучение – высшее образование для всех // Перспективы развития информационных технологий : сб. материалов XIX Междунар. науч.-практ. конф. / под общ. ред. С.С. Чернова. Новосибирск, 2014. С. 115–119.

Фомина, А.С. (2015) Учебное проектирование с применением Google Диск (Drive) в высшем учебном заведении // Теория и практика общественного развития. 2015. № 11. С. 281–289.

Фомина, А.С. (2015) Некоторые вопросы применения ИКТ в учебном процессе вуза // Педагогика и психология-2015 : сб. материалов междунар. науч. конф., 2-я сессия. М., 2015. С. 70–79

Bates, T. (2005) Technology, e-learning and distance education. London: Routledge.

УДК 378.015.3:811.581

ЄРКО А.І., асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

THE MAIN STUDENTS' SKILLS ANALYSIS NEEDED IN LEARNING CHINESE LANGUAGE

The four skills when learning a new language are, listening, speaking, reading and writing, or rather 听 (tīng), 说 (shuō), 读 (dú), 写 (xiě) when translated into Mandarin. They should be learned consistently and are equally important as the foundation of the Chinese language. The article deals with the main tips and skills needed in teaching and learning Chinese language.

Key words: skills, Chinese language, speakers, tips, students, important, teaching, learning, methods, rules, challenges.

The beginning of the 21st century has seen an explosion of interest in learning Modern Standard Chinese at both high educational institutions levels and secondary-school levels of education in Ukraine. The country is experiencing overwhelming growth, which means the economy is expanding and China's popularity is booming. Not only does China have one of the most important economies in the world, but interest in the language and culture is growing.

Chinese is one of the most challenging languages for Ukrainian speakers to learn due in large part to the nature of its written orthography. Specifically, its standard orthographic form does not readily indicate how Chinese characters are to be pronounced. Studies have been done on this, which means learning Chinese takes intensive brain power. Ukrainian speakers use the left temporal lobe. Mandarin speakers use both! In addition to using both sides of your temporal lobe, bilingual people are said to be better at prioritizing and multitasking than monolingual people. As humans, we hope to achieve quick results for our plans– a successful diet, learning how to become a master chef, mastering a new language etc. It is rare (not impossible though) for one to be as fluent as a native speaker and understand Mandarin in a few months or even a few years. So here are the main tips to become successful in learning Mandarin: determination realistic goals, finding your own motivation, going for classes, making mistakes and accepting them and being prepared for total immersion into learning process. So, it's important to conclude in these words, that students should have the positive state of mind and believing that they will succeed. It is a long journey and not a bed of roses but possible as long as person is willing to pour in determination and time. There're no shortcuts to take when mastering a new language.

REFERENCES:

1. <https://blog.keatschinese.com/7-reasons-why-learning-chinese-is-important/>
2. <https://www.hanhai-language.com.sg/blog/4-basic-mandarin-language-skills>

3. https://scholarworks.gsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1021&context=ale_sl_diss

4. <https://www.hanhai-language.com.sg/blog/five-tips-on-learning-mandarin>

УДК 81'255, 2:6

ІГНАТЕНКО В.Д., канд. пед. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ПРОФЕСІЙНІ СТАНДАРТИ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

У тезах висвітлена основна проблема підготовки майбутніх перекладачів, яка полягає у відсутності єдиного професійного стандарту в Україні. У зв'язку з цим у тезах розглядаються сучасні міжнародні та державні стандарти, які застосовуються у перекладацькій індустрії сьогодення в Україні.

Ключові слова: професійний стандарт, майбутні перекладачі, перекладацька індустрія.

Ринок перекладацьких послуг в Україні має свої особливості, які певним чином відбивають тенденції індустрії сьогодення, з однієї сторони, та, з іншої сторони, пов'язані з відносно нещодавнім становленням самого ринку перекладацьких послуг у країні загалом. З кожним роком кількість перекладацьких компаній зростає, а відтак зростає конкуренція на перекладацькому ринку, ставлячи все вищі вимоги до рівня підготовки сучасного перекладача. Система освіти має бути максимально гнучкою по відношенню до освітнього процесу, який орієнтований на підготовку майбутнього перекладача, відповідаючи сучасним викликам та вимогам в умовах інтернаціоналізації та глобалізації. Відтак важливо мати викристалізовану систему вимог та цінностей у професії перекладача, яка була б орієнтиром і для закладів вищої освіти. Таким документом в ідеалі мав би бути професійний стандарт для професії перекладачів, але на сьогодні офіційно затверджений професійний стандарт в Україні відсутній. У зв'язку з цим освітня програма враховує вимоги чинного міжнародного стандарту ISO 17100:2015 Translation services – Requirements for translation services, стандарт ДСТУ 4309: 2004 Інформація та документація щодо оформлення перекладів, Стандарти розроблені Асоціацією перекладачів України – СТUU АПУ 001-2000 «Кваліфікація та сертифікація перекладачів. Загальні вимоги» присвячені безпосередньо сертифікації перекладачів, процесу сертифікації, органам, що мають право на його проведення, опис кваліфікаційного іспиту та кваліфікаційні вимоги до усних та письмових перекладачів, та СТUU АПУ 002-2000 «Послуги з письмового та усного перекладу. Загальні правила і вимоги до надання послуг», який стосується діяльності перекладача і перекладацьких агенцій.

Також в освітніх програмах враховується низка міжнародних загальновизнаних світових стандартів, які певним чином імплементуються та відображаються у змісті освітніх компонентів.

Згідно з існуючими у Великобританії Національними стандартами професії письмового перекладача (National occupational standards in translation (National centre for languages)) серед найголовніших вимог до професії перекладача, разом із підтриманням високого рівня власних фонових знань і умінь, здатністю вирішувати перекладацькі завдання нового типу.

Знання галузі перекладу є важливою умовою і нормою європейської якості La norme européenne de qualité NF EN-15038:2006, яка є спеціальною європейською нормою для перекладацьких служб. У стандарті уніфіковано термінологію, що описує перекладацьку діяльність та встановлено низку вимог до перекладацьких компаній, перекладачів та процесу перекладу.

На основі ASTM Standard Guide for Quality Assurance in Translation (F 2575- 06) визначено критерії забезпечення якості усного /письмово перекладу у освітніх компонентах, спрямованих на набуття здобувачами вищої освіти фахових компетентностей та ASTM Standard Guide for Language Interpretation Services (F2089-01) та Australian Standard for Sight Translation (PSPTIS613A) застосовано для визначення вимог щодо поведінки усного перекладача та фокусування методики навчання студентів перекладу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. СТУУ АПУ 001-2000 «Кваліфікація та сертифікація перекладачів. Загальні вимоги». Київ, 2000. 8 с.
2. F 2575- 06 ASTM Standard Guide for Quality Assurance in Translation [Electronic Resource]. Access mode: <https://www.astm.org/DATABASE.CART/HISTORICAL/F2575-06.htm>. Access date : 19.10.2020.
3. F2089-01 ASTM Standard Guide for Language Interpretation Services [Electronic Resource]. Access mode: <https://www.astm.org/DATABASE.CART/HISTORICAL/F2089-01.htm> Access date : 19.10.2020.

УДК 649.14.85

МАРЧУК В. В., канд. пед. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

THE ROLE OF THE FOREIGN LANGUAGE IN THE PERSON VALUE ORIENTATION FORMATION

Акцентовано увагу на тому, що на сучасному етапі формування ціннісних орієнтацій особистості засобами іноземної мови головною умовою є забезпечення потреби України у кваліфікованих фахівцях, які будуть здатні до професійного спілкування іноземною мовою із зарубіжними колегами у різних сферах.

Ключові слова: особистість, ціннісні орієнтації, професійне спілкування, ринкові відносини, висококваліфіковані фахівці.

In the process of teaching a foreign language, elements of future professional activities are combined with speech phenomena, which act not only as a means of communication, but also as a way to familiarize students with a new reality for them. As a result, along with the acquisition of a foreign language, the acquisition of professional knowledge and the formation of the ability to understand the mentality of the carriers of another language takes place, which in turn positively influences the person value orientations formation. From the socio-psychological point of view, the student's personality must be ready for the acquisition of new information and intercultural communication and mutual understanding. This readiness is manifested in the following qualities of a future specialist:

- awareness of one's identity and its presentation, that is, the ability of the individual to understand that the actual perception of colleagues in business is conditioned by professionally significant factors and collective mentality; it also means the ability of an individual to show his world to foreign speakers in a foreign language;

- role distance: this is the ability of the individual abstract from their own position, role, look at it from the side, while realizing that there are other perceptions of the world and that the stereotypes of another world are as natural to him as their own;

- empathy: the ability of the individual to enter the situation of another person (in our case, the representative of another professional community), an attempt to understand it; the development of this quality plays an important role in affective, rather than cognitive processes, because outside the linguistic environment this occurs through texts, films, pictures;

- the ability of the individual to not be afraid to meet with the representative of another country, not to avoid it, but to come into contact, withstanding conflicting expectations and expectations. Therefore, it is in the classroom with a foreign language that it is necessary to give students such an opportunity to meet with a representative of another culture and develop the ability to analyze and discuss their perceptions.

As you know, language is not only a system of characters used by humankind, which is a way of thinking, man expressing his feelings, transitions. The language objectifies the self-consciousness of personality, the spiritual life of all people, and the peculiarities of his mentality. To better understand the nature of one or another people, to penetrate into its depths, considered K. D. Ushinsky, it is necessary to learn the language of this people. Value orientations of young people in one language or another, in our opinion, are the spokesperson for her outlook, self-consciousness. The inclusion of personality in new social relations is complex and ambiguous, and this process of integration also has a multi-faceted nature: it affects the worldview aspects of the spiritual life of an

individual, his political priorities, stability or mobility, the dynamism of stereotypes of thinking, transforms an individual into a situation of restructuring the entire structure thinking.

Characteristic indicators of the language orientations of youth indirectly reflect the crisis elements in the general processes of social development at this stage, as well as in relations between the state and certain social groups, in this case, young people. Differences in the language orientations of young people indicate, moreover, that there are contradictions in the motives of the behavior of young people of various social and regional groups, and, consequently, on internal contradictions in the youth environment.

As evidenced by the historical development of society, transitional, crisis periods are always accompanied by deep psychological crisis phenomena, first of all it concerns the youth category of the population. As a rule, these phenomena have different forms of manifestations – from confusion, disappointments, pessimism to clearly expressed rebellion, open nihilism. Sometimes in such a crisis a young person who has not yet fully formed a vital credo chooses the easiest way – away of balancing, waiting, but this period does not last long. Research shows that the number of patients of social psychiatrists has increased considerably in recent years. One of the reasons for this is the aggravation of the contradictions between the demands and aspirations of the individual, his subjective abilities and the lack of sociotheir conditions for their implementation, which ultimately leads to a psychological (and sometimes even psychological) disruption. As a rule, it is precisely such youth in our society (as, incidentally, and in other states that have passed a similar path of development), it adds to the number of drug addicts, suicides, terrorists, killers who do not already have the ability to self-control, self-regulation and self-esteem. This is one of the forms of manifestations of the internal crisis of personality, caused by the instability of social development, and, consequently, the system of values.

УДК 378.147:81'243

РЄЗНІК В.Г., ст. викладач

Білоцерківський національний аграрний університет

НАВЧАЛЬНІ СТРАТЕГІЇ У ПРОЦЕСІ ОПАНУВАННЯ СТУДЕНТАМИ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

У статті розкрито поняття *навчальні стратегії*, проаналізовано їхній вплив на процес опанування студентами іншомовної комунікативної компетенції. Доведено, що володіння стратегіями навчання, здатність планувати власне навчання та оцінювати свої досягнення сприяють розвитку позитивної навчальної мотивації у студентів.

Ключові слова: навчальні стратегії, умова-дія, метакогнітивні, когнітивні та соціоафективні стратегії, автономне навчання

Формування у студентів різних навчальних стратегій останнім часом все частіше стає невід'ємною складовою у викладанні іноземних мов. У західноєвропейському контексті, наприклад, це вже не виняток, коли національна програма передбачає, що вже навіть учні загальноосвітніх шкіл повинні вивчати стратегії та інструменти, які найкраще підходять до процесу вивчення іноземної мови самостійно. **Мета** даної розвідки – розкрити поняття *навчальні стратегії* та проаналізувати їхній вплив на процес опанування студентами іншомовної комунікативної компетенції.

Погоджуємося з думкою науковців (Т.Висоцька, О.Соловова, Р. Оксфорд, П.Біммель, В. Янікова, Г.Вестгоф та ін.), що “для досягнення якісного результату у засвоєнні іншомовного матеріалу недостатньо спиратися лише на внутрішні резерви студентів – вони повинні також оволодіти певними стратегіями, складовими основи процесу усвідомленого вивчення іноземної мови” [1]. Відповідно теорії П.Біммеля [2], стратегія навчання – це план (психічної) дії для досягнення мети. Термін віддзеркалює центральний пункт когнітивної теорії про те, що людина має допитливий розум, який свідомо конструє ідеї, плани, тощо. [4].

Навчання стратегіям та сприяння самостійному навчанню (автономне навчання) сьогодні міцно закріплені у багатьох освітньо-професійних програмах для іноземних мов як цілі навчання. Але що саме це означає, часто формулюється лише в дуже загальних рисах. Наприклад, „підготовка фахівців, спроможних організувати успішну комунікацію різними мовами” та “здатність працювати в команді та автономно”. Можна говорити про „автономне навчання”, якщо студенти можуть самі приймати важливі рішення щодо власного навчання. Дослідники зазначають, що одним з основних принципів автономного навчання є здатність планувати власне навчання та розмірковувати над ним. Але оволодіння стратегіями навчання є основною передумовою цього [2].

Аналізуючи поняття *стратегії навчання*, потрібно розрізняти *стратегії навчання мови* та *стратегії використання мови*, причому перша описує стратегії, що студенти використовують для оволодіння мовою, а друга стосується комунікативного використання та процесів розуміння мови [2].

Згідно визначення Г. Вестгофа, навчання *стратегіям навчання* можна охарактеризувати як пару *умова-дія*: “Якщо моєю навчальною метою є досягнення XYZ, тоді я проводжу стратегічну навчальну дію і т.д. ”. Метою навчання може бути, наприклад: “Я хочу запам'ятати слова до теми А з підручника X”. Тоді стратегія навчання буде планом дій для досягнення цієї навчальної мети. Наприклад: „Якщо моєю метою навчання є запам'ятовування фраз, то я повторюю їх, складаю діалоги або вигадую контексти, в яких ці фрази повторюються неодноразово”[5].

Наведемо приклад однієї з багатьох існуючих класифікацій стратегій вивчення іноземної мови, запропоновану Дж. О'Меллі та А. Чамот. Вони стверджують, що всі стратегії вивчення мови можна розподілити на три групи: *метакогнітивні*, *когнітивні* та *соціоафективні*. [4].

Метакогнітивні стратегії навчання використовуються для планування (наприклад, підбору відповідних стратегій навчання), моніторингу (наприклад, перевірки власного розуміння тексту під час читання або перевірки ефективності використання стратегій навчання) та оцінки (наприклад, остаточного оцінювання результатів роботи) процесу вивчення мови. *Когнітивні стратегії* пов'язані безпосередньо з навчальним матеріалом: повторення, підбір ресурсів, переклад, угруповання, складання заміток, дедукція, рекомбінація, образність, слухове уявлення, пошук ключових слів, контекстуалізація, передача інформації, формування логічних висновків тощо. Третя категорія – це *соціальні* та *афективні* стратегії навчання. Метою тут є “оптимізація процесу вивчення мови шляхом співпраці з іншими (спрямовані на взаємодію з однолітками, вчителями, однокурсниками та носіями мови) та управління власними почуттями, такими як страх, розчарування чи демотивація” [4].

Погоджуємося з думкою, що успішне використання навчальних стратегій значною мірою залежать від того, чи *володіють* студенти *інформацією* про такі стратегії, чи *усвідомлюють, як діяти* у вирішенні різних навчальних завдань, чи *розмірковують* над тим, яким чином застосування стратегій навчання сприятиме досягненню їхніх навчальних цілей [3].

Методисти вважають, що поінформувати студентів про існуючі навчальні стратегії можна за допомогою дискусій на занятті, або шляхом опрацювання анкет.

Отже, студент є більш вмотивованим й навчається ефективніше та успішніше, якщо він розуміє, яким чином працює та або інша навчальна стратегія, з якою метою і в якій навчальній діяльності її можна використовувати.

Тобто, застосування студентами ефективних навчальних стратегій у процесі вивчення іноземної мови сприяє розвитку їхньої позитивної навчальної мотивації та формуванню якісної іншомовної комунікативної компетенції.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Соловова Е.Н. Автономия учащихся как основа современной модели образования и развития личности // Сб. науч. ст. Таганрог, 2004. 247 с. С. 120-130

2. Bimmel, P./ Rampillon, U. (2000). Lernerautonomie und Lernstrategien. Fernstudieneinheit 23. Berlin: Langenscheidt.

3. Janikova, V. : Didaktik des Deutschen als Fremdsprache, Anmerkungen zu aktuellen Themen mit Aufgaben zum reflektierten Selbststudium, MU Brno, 2005, ISBN 80-210-3782-2

4. O'Mally, J.M. & Chamot, A.U. (1990). Learning strategies in second language acquisition. Cambridge: Cambridge University Press.

5. Westhoff, G.J. (1993). Onderwijs in leerstrategieën: theoretische achtergronden, praktisch nut. Levende Talen 480, 266-270.

УДК 811.11

НОСЕНКО М.М., асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

ПРИНЦИП ЗВОРОТНОГО ПЛАНУВАННЯ В КОНТЕКСТІ ДІЯЛЬНІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Акцентовано увагу на важливості застосування принципу зворотного планування у виборі та підготовці вправ та завдань на заняттях іноземної мови, розкрито розуміння діяльнісно-орієнтованого підходу відповідно до РРЕ.

Ключові слова: діяльнісно-орієнтований підхід, комунікативне завдання, вправа, зворотне планування, мовленнєва діяльність.

Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти визначають діяльнісно-орієнтований підхід одним з найважливіших дидактичних принципів навчання іноземних мов. Тобто, учні вчать на занятті діяти за допомогою мови, користуватися іноземною мовою так, як вони робили б це за межами заняття у реальному житті. Вони мають виконувати «певні завдання у певних умовах, специфічному оточенні та в окремій сфері діяльності, ... мовленнєві завдання виконуються у межах видів мовленнєвої діяльності, останні є складовою частиною ширшого соціального контексту, і лише він здатен надати їм повноцінного значення» [1].

Для реалізації цього підходу німецькі методисти Н. Funk, Ch. Kuhn, D. Skiba, D. Spiel-Weise пропонують розробляти заняття іноземної мови за принципом зворотного планування [3]. Спочатку описується мета або вимоги, яким повинен відповідати учень, виконуючи завдання. Якщо для його виконання передбачається активізація, розширення знань та вдосконалення навичок, підбирається серія підготовчих вправ. Тобто, вчитель має чітко передбачити і спланувати на кінець заняття комунікативне завдання, яке і є, власне, метою заняття, і підібрати вправи, що готують до виконання цього завдання.

Щоправда, у сучасній методиці терміни «вправи» і «завдання» не завжди чітко розмежовують, існує багато неточностей у визначенні цих понять. У ЗЄР завдання визначається як «певна цілеспрямована дія, виконання якої індивід вважає необхідним з метою досягнення певного результату у контексті проблеми, яку слід розв'язати; це є певним зобов'язанням, що підлягає виконанню, або ж метою, яку слід досягти. Ця дефініція охоплює цілий рід дій, таких як пересунути шафу, написати книжку, домогтися певних умов при укладанні контракту, замовляти їжу в ресторані, ... готувати класну газету для групової роботи» [1]. В.М. Плахотник зазначає: «Аналіз наведених у Рекомендаціях прикладів завдань... показує, що для виконання названих завдань однієї дії недостатньо: необхідний комплекс дій, який формує окремий вид діяльності.» Він визначає навчальне завдання як «форму організації діяльності учня, що передбачає самостійне виконання ним сукупності послідовних дій, спрямованих на досягнення певних цілей» [2].

Німецькі автори модулю dll4 „Вправи, завдання, взаємодія“ розглядають завдання як комунікативні навчальні цілі занять іноземної мови. У завданнях учні використовують іноземну мову. Завдання є мовною діяльністю, яка має місце і в реальному житті, поза аудиторією, наприклад, запитати про дорогу, розказати про книжку. Вправи ж готують до виконання завдання, спеціально цілеспрямовано тренуючи словниковий запас, вимову, структури чи певні навички. Вони націлені на правильне, швидке і вільне застосування вивченого у процесі виконання завдання. Вони повинні бути тісно пов'язані зі змістом і контекстом (наприклад,

переїзд будинку, огляд визначних пам'яток), вони мають підготувати до мовленнєвих дій, тобто завдань (наприклад, повідомлення про останній переїзд, опис шляху до певного місця). Вправи корисні, якщо вони чітко пов'язані з метою - завданням. Якщо ні, то вони є, можливо, марною тратою часу.

Завдання повинні пропонувати справжні, реалістичні ситуації, що мають відношення до життя учнів, важливі в їхньому оточенні і які мають також місце і поза аудиторією. Заняття слід планувати так, щоб учні були у змозі врешті самостійно діяти засобами мови. І вони повинні бути підготовлені до мовного і культурного контексту, до своєї ролі носіїв іноземної мови. Учні повинні не просто розуміти інших, але також узгоджувати значення слів або жестів, сперечатися, узагальнювати зміст, займати позицію, висловлювати думки чи реагувати на думки. Цінність завдань полягає в тому, що вони готують учня до реальної комунікації, коли в цьому виникне потреба.

Отже, діяльнісно-орієнтований підхід передбачає, що навчальна діяльність у класі повинна бути спрямована на те, щоб дати змогу учням діяти словесно в ситуаціях автентичного спілкування. Вправи та завдання мають заохочувати учнів до спілкування та взаємодії у соціальному контексті. Діяльнісно-орієнтовані заняття створюють простір, в якому учні відчувають себе лінгвістичними соціальними агентами.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. укр. вид. д. пед. н., проф. С.Ю. Ніколаєва. К.: Ленвіт, 2003. 273 с.
2. Плахотник В.М. Чи можуть вправи бути комунікативними? // Іноземні мови: Науково-методичний журнал. 2009. № 3. С. 3-5.
3. Hermann Funk Christina Kuhn Dirk Skiba Dorothea Spaniel-Weise Rainer E. Wicke. Aufgaben, Übungen, Interaktion. Klett-Langenscheidt München. 2014.
4. https://www.goethe.de/lrn/pro/fernunterricht/pdf/DLL4_Schnupperkapitel.pdf

УДК: 811.111:81'373

РЕЙДА О.А., ст. викладач

Білоцерківський національний аграрний університет

ПРОБЛЕМИ ОПАНУВАННЯ СТУДЕНТАМИ АНГЛІЙСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ ВЕТЕРИНАРНОГО НАПРЯМКУ

Тези висвітлюють проблему опанування англійської галузевої фразеології та термінології під час підготовки фахівців ветеринарної галузі у немовних вищих навчальних закладах.

Ключові слова: професійна діяльність, професійно-комунікативна діяльність, професійна компетентність, професійно - орієнтовані тексти.

Оволодіння основами будь-якої професії розпочинається з системи загальних і професійних знань, тобто опанування фахівцем професійного мовлення —галузевої фразеології та термінології, що допоможе у подальшій професійній діяльності. Для вільного володіння усною та писемною формами професійного спілкування студенти повинні мати чималий активний лексичний запас фахової термінології, бо мовленнєва специфіка даного стилю спілкування визначається насамперед великою кількістю термінів, що активно обслуговують сферу професійно-виробничої діяльності.

Зростаюча потреба у спілкуванні та співпраці між країнами і народами з різними мовами та культурними традиціями спричинила потребу у фахівцях різних галузей, які б активно володіли хоча б однією з поширених у світі мов, ефективно послугоувалися нею для обміну інформацією, встановлення професійних контактів, досягнення порозуміння в діалозі культур. З розвитком наукового прогресу зростає потік інформації, стрімко змінюється і сфера ветеринарної медицини.

Надзвичайно актуальною є проблема підготовки фахівців для ветеринарної галузі з проєкцією на їх професійно-комунікативну діяльність. Сучасні ветеринари працюватимуть в умовах зміненої структури медичного обслуговування, постійного збільшення видань спеціальної медичної літератури іноземною мовою, упровадження новітнього медичного устаткування. Усе це сприяє підвищенню професійної компетентності ветеринарного фахівця і знання іноземної мови.

Нині активне вивчення іноземної мови виступає обов'язковим фактором формування фахівця. Вихованню професіонала в процесі освоєння іноземної мови присвячені роботи Н.Ф. Бориско, В.В. Волкової, Г.О. Китайгородської, Л.П. Пуховської. Сучасні медичні публікації та міжнародні конференції проводяться англійською мовою. На сучасному етапі розвитку ветеринарної медицини та медичної термінології домінує англійська мова як мова міжнародного спілкування. Найавторитетніші науково-медичні журнали друкуються англійською мовою, англійська стала мовою наукових конференцій. Вивчення та накопичення професійної ветеринарної лексики студентами - невід'ємна складова в досягненні головної мети навчання студентів іноземної мови як засобу спілкування в професійній діяльності. Студент має вільно читати літературу і розуміти усні повідомлення, вміти спілкуватися зі спеціалістами. Тому в процесі викладання іноземної мови велика увага приділяється вивченню саме професійно-орієнтованої лексики, тому що нагромадження словникового запасу й уміння його використовувати є передумовою оволодіння всіма видами мовленнєвої діяльності.

Для студентів немовних спеціальностей, враховуючи недостатню кількість годин, відведених програмою ВНЗ для вивчення іноземної мови, зміст навчання іноземної мови має бути оптимізований з точки зору рівня професіоналізації, тобто тематико-профорієнтаційним. Тенденція до професіоналізації викладання іноземної мови загалом реалізується у формуванні навичок спілкування за професійною тематикою.

В умовах відсутності іншомовного середовища широке використання професійно орієнтованих текстів формує інтерес студентів до вивчення іноземної мови, з яким пов'язані потужні резерви підвищення ефективності навчання мови. У читанні професійно орієнтованих текстів ключове значення має опанування анатомічної, клінічної та фармацевтичної лексики іноземної мови, володіння якою є важливим компонентом професійно спрямованої іншомовної комунікативної компетентності фахівця медичної галузі, а також збагачення словникового запасу майбутніх ветеринарів загальноживаною лексикою як основи для плідної інтерактивної мовленнєвої діяльності [3].

Лексична компетенція, у свою чергу, як складова комунікативної компетенції, визначається у Загальноєвропейських Рекомендаціях із мовної освіти як «знання і здатність використовувати мовний словниковий запас» [3; 110], тобто практична змога застосовувати набутий багаж знань у спілкуванні та робочих процесах. Однак, процес опанування студентами професійно-орієнтованою лексикою у вищих закладах освіти досить складний, що зумовлено стрімким розвитком біотехнологічної науки в останні десятиліття, зміною пріоритетів і підходів до навчання мови. Низький рівень володіння фаховою термінологією зумовлює у студентів неспроможність адекватно сприйняти, об'єктивно оцінити та ґрунтовно засвоїти необхідний мінімум науково-навчальної інформації під час опрацювання спеціальної літератури за своїм фахом. Як свідчить практика, більшість з них не володіють прийомами опрацювання наукового тексту, намагаються механічно запам'ятати прочитане або почуте. У результаті цього у майбутніх фахівців формуються розрізнені, несистематизовані, поверхові знання, що не забезпечують цілісного уявлення про предмет наукового пізнання.

Отже, засвоєння фахової термінології є однією з важливих проблем сучасної педагогічної освіти, яка пов'язана з формуванням та вдосконаленням у студентів навчально-пізнавальних умінь і навичок оперувати науковими термінами, підвищенням пізнавальних здібностей студентів під час вивчення природничо-гуманітарних, фахових та спеціальних дисциплін.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання // Наук. редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С.Ю. Ніколаєва. К.: Ленвіт, 2003. 273 с.

2. Гринев С. В. Современные исследования эволюции терминологий /С. В. Гринев // Научно-техническая терминология: сб. науч. трудов. – М.: Академия, 2003. Вип.2. С.124-132.

3. Лейчик, В.М. Оптимальная длина и оптимальная структура термина. / В.М. Лейчик // Вопросы языкознания. 1981. № 2. С. 63-73.

УДК 378.016:811.133.1'38

СТОЛБЕЦЬКА С.Б., асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

МЕТАЛІНГВІСТИЧНА ФУНКЦІЯ КОМУНІКАЦІЇ ЯК ВАЖЛИВИЙ АСПЕКТ ПРОЦЕСУ ВИКЛАДАННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ

Дана публікація стосується комунікативної та металінгвістичної складової процесу викладання французької мови професійного спрямування. Французька ветеринарна термінологія розглядається як елемент метамови для опису французької мови.

Ключові слова: процес комунікації, металінгвістичний характер спілкування, метамовлення, рольова гра, спеціалізована французька мова.

Існує багато механізмів та правил спілкування між учасниками навчального процесу. Часто пріоритетом для викладача стає не мовна автономність студента, а його здатність продукувати відповіді, що не містять помилок, висловлюватись відповідно до заздалегідь встановленої моделі. Проте процес викладання спеціалізованої французької мови значно складніший, ніж виправлення викладачем помилок та перевірка раніше набутих компетенцій. У нашому дослідженні ми спробуємо визначити суто комунікативну та металінгвістичну складову у процесі викладання французької мови майбутнім аграріям.

Словник Петі Робер (*Le petit ROBERT*) дає таке визначення мета мовлення та метамови: «Метамовлення, метамова — мовлення, мова, що виходить за межі та охоплює мовлення, мову й служить для їх опису, вивчення та аналізу». Метамова не існує без відповідного метамовлення, яке проявляється у фахових комунікаціях. На думку Романа Якобсона, сам факт говоріння про мову або мовою є однією з функцій мовлення, яку поділяють всі ті хто говорить даною мовою. Він вважав, що ми використовуємо метамовлення навіть не усвідомлюючи металінгвістичного характеру наших дій. Запитання викладача на кшталт «*C'est une question?*», якщо студент каже, наприклад «*Ça va ?*» замість «*Ça va !*», або лексичне пояснення типу «*allaitante*» — це прикметник, який має таке ж значення як «*à viande* », є металінгвістичними.

Мішель Пенданкс вважає, що метамовна діяльність студента залежить від його металінгвістичних уявлень. Такі уявлення визначаються його мовними упередженнями, лінгвістичними стереотипами, граматичними знаннями й ідеологічними судженнями, набутими та засвоєними рідною мовою. Все це відбивається на сприйнятті іншомовної інформації.

Металінгвістичний дискурс на заняттях спеціалізованої французької мови є певним чином прерогативою викладача. У процесі навчання викладач застосовує різні прийоми та комунікативні методи, що імітують умови справжнього спілкування. При цьому він враховує вік та зрілість здобувачів освіти, їх навчальні звички, їх знайомство з термінологією та їхнє ставлення до французької мови.

Одним з найпоширеніших активних методів навчання є «рольова гра», під час якої студент грає роль якогось персонажа. Участь у грі накладає на студента певні мовні та стильові обмеження притаманні ролі, яку він уособлює. Якщо він грає роль, наприклад, фермера, який розповідає про своє господарство, він повинен говорити відповідним чином. Тобто, звичне для роботи в аудиторії спілкування змінюється з урахуванням вимог робочої теми або рольової гри. У процесі такої комунікативної діяльності студент є водночас співрозмовником у контексті заданої мовної ситуації та здобувачем освіти, який повинен вживати задані лінгвістичні

структури. Нижче наведено кілька реплік, які можуть бути використані учасниками навчального процесу при підготовці та проведенні рольової гри «На фермі».

1. Mettez-vous par groupe de deux.
2. Faites des phrases à partir des éléments suivants.
3. Dans notre ferme nous élevons les races allaitantes et les races mixtes.
4. Qu'est-ce que c'est «race allaitante» ?
5. C'est une race à viande.
6. L'adjectif «allaitante» fait référence au fait que les veaux demeurent généralement avec leur mère qui les allaite.
7. C'est une race destinée à la production de veaux élevés pour la viande.
8. Qu'est-ce que ça veut dire «race mixte» ?
9. Les races mixtes sont aussi réputées pour leur lait que pour leur viande.

Аналіз вищезазначених реплік показує, що часом важко точно визначити функцію певних тверджень поза контекстом. Адже процес комунікації у навчальній ситуації майже завжди є металінгвістичним. Це стосується як термінів, що використовуються, так і їх функцій в аудиторії (пояснення, оцінка, перефразування, визначення ситуації тощо). Майже всі репліки, окрім 1 та 2, що є звичними для аудиторної роботи, мають металінгвістичні ознаки. Репліки 3 та 5 можуть бути як суто комунікативними, якщо їх говорить фермер, так і металінгвістичними, якщо це слова, які говорить студент, що грає роль фермера. Отже, наш аналіз дозволяє зрозуміти, чому метамову часто плутають зі звичайною мовою, що часом ускладнює сувору класифікацію висловлювань.

Всі учасники навчального процесу усвідомлюють, що результат навчання/вивчення спеціалізованої французької мови знаходить своє підтвердження пізніше, у «справжньому» спілкуванні, через поїздки та зустрічі та через професійні контакти. А використання на заняттях можливостей метамови у поєднанні з іншими формами та методами навчання сприяє досягненню бажаного результату.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Jacobson Roman. Essais de linguistique générale. Paris : Édition de Minuit. – Livre, 1963, 217 p.
2. Pendanx Michèle. Les activités d'apprentissage en classe de langue. Vanves : Hachette F.L.E. – Livre, 1998, 192 p.
3. Robert Paul. *Dictionnaire le Robert*. Paris (11e): S. N. L. – 1973, 1972 p.
4. Gombert Jean-Emile. URL: https://www.persee.fr/doc/rfp_0556-7807_1988_num_83_1_1454
5. Vache allaitante. URL: https://fr.wikipedia.org/wiki/Vache_allaitante.

УДК 378.015.31БНАУ:177.1

ТИМЧУК І.М., канд. пед. наук

ПОГОРІЛА С.Г., канд. пед. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ФАКУЛЬТЕТУ ПРАВА ТА ЛІНГВІСТИКИ БІЛОЦЕРКІВСЬКОГО НАУ

Розкрито поняття soft skills та проаналізовано напрями формування «м'яких навичок» у здобувачів вищої освіти факультету права та лінгвістики. Акцентовано увагу на освітніх компонентах ОП, які формують навички соціальної комунікації, технологіях навчання, які є важливою складовою набуття соціальних навичок та зроблено огляд заходів, що мають особливу цінність для розвитку soft skills. Аналізується політика університету щодо напрямів і шляхів формування soft skills: освітня програма, навчальні дисципліни, методи навчання, позанавчальна діяльність.

Ключові слова: soft skills, м'які навички, соціальні навички, комунікативність, лідерство.

За даними досліджень, проведених в Гарварді та Стенфордському університетах тільки 15% кар'єрного успіху забезпечується рівнем професійних навичок, в той час як інші 85% – це так звані «м'які навички» (Soft Skills).

У Вікіпедії зазначається, що *Soft skills* – (англ. – «м'які навички») – це уніфіковані навички та особисті якості, які підвищують ефективність роботи та взаємодію з іншими людьми. До цих навичок належать: керівництво особистим розвитком, вміння надати першу допомогу, вміння правильно керувати своїм часом, вміння переконувати, навички ведення перемовин, лідерство, і т.д.

Більшість науковців зазначають, що *Soft skills* – це комунікативні та управлінські таланти: вміння переконувати, лідирувати, робити презентації, знаходити підхід до людей, вирішувати конфліктні ситуації, володіти ораторським мистецтвом, тобто, це ті якості і навички, які можна назвати загальнолюдськими, а не ті, які характерні для людей певної професії. Ці навички рівною мірою потрібні як для повсякденного життя, так і для роботи.

Часто м'які навички називають також універсальними або функціональними компетенціями, а факт володіння ними – функціональною грамотністю (*functional literacy*). ЮНЕСКО та Європейська комісія навіть встановили мінімальний рівень такої грамотності, необхідний кожному європейцю для того, аби «вписатися» в суспільство й не бути «соціальним інвалідом», не кажучи вже про професійну самореалізацію.

Білоцерківський національний аграрний університет має чітку політику щодо напрямів формування *soft skills* у здобувачів вищої освіти факультету права та лінгвістики. Відповідно до зазначених компетентностей і ПРН їх формування відбувається під час вивчення всіх освітніх компонентів. Це відображено у матрицях відповідності програмних компетентностей і ПРН компонентам освітньої програми «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська» для підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня зі спеціальності 035 «Філологія» галузі знань 03 «Гуманітарні науки»:

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 4. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 7. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 8. Здатність працювати в команді та автономно.

ЗК 12. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

та програмними результатами навчання:

РН 3. Організувати процес свого навчання й самоосвіти.

РН 4. Розуміти фундаментальні принципи буття людини, природи, суспільства.

РН 5. Співпрацювати з колегами, представниками інших культур та релігій, прибічниками різних політичних поглядів тощо.

РН 6. Використовувати інформаційні й комунікаційні технології для вирішення складних спеціалізованих задач і проблем професійної діяльності.

Серед освітніх обов'язкових компонентів ОПП, які формують навички соціальної комунікації, виділені такі: «Основи теорії мовної комунікації», «Психолого-педагогічні студії», «Філософія», «Історія зарубіжної літератури», «Українська мова та література», навчальна практика. Серед вибірових – «Історія світової культури та мистецтва», «Риторика», «Етика й естетика», педагогічна практика.

У процесі занять формуються певні компетентності та гнучкі навички, які включають: особистісні навички (вміння саморегуляції, дисциплінованість, вміння керувати своїм внутрішнім станом, своєю поведінкою тощо); комунікативні навички (вміння спілкуватися, вирішувати конфлікти, впливати на аудиторію, ораторське мистецтво); управлінські навички.

Важливою складовою набуття соціальних навичок є технології навчання: комунікативно-ігрові, драматико-педагогічні, обговорення дискусійних питань, проблемного навчання, case

study, інформаційно-комунікаційного навчання (інтерактивна освітня платформа Moodle), технологія діалогу культур, технологія майстерень, перевернуте навчання. Такі технології сприяють формуванню здатності брати на себе відповідальність, приймати креативні рішення, працювати в команді й керувати часом, формують лідерські якості, навички спілкування, презентацій та переговорів, самомотивацію.

Такими, що формують soft skills є також навчальні тренінги, ділові ігри, рольові ситуації, обговорення важливих питань, публічні доповіді, у процесі яких формуються навички соціальної концепції - читати з обличчя; навички емоційного інтелекту - спостерігати за реакцією слухачів, вміння саморегуляції - тримати власну думку і донести її до слухачів.

Визначальне місце в системі формування соціальних навичок займає кафедра славістичної філології, педагогіки та методики викладання, якою підготовлено низку методичних розробок, навчальних посібників з основ психології, риторики, конфліктології, методичних рекомендацій з методики викладання, методичний посібники для науково-педагогічних працівників, наукові монографії: «Методика викладання у вищій школі», «Педагогіка і психологія вищої школи», «Риторика», «Українська мова», «Практикум по управлінню персоналом», «Основи психології», «Психологія управління», «Екологічна психологія», «Психологія взаємодії», «Конфліктологія», «Гуманізація навчання студентів», «Основи психології та педагогіки», та ін.

Особливу цінність для розвитку soft skills має організація насиченої позааудиторної роботи в університеті. Формування інтелектуального та світоглядного розвитку, соціальних навичок студентів здійснюється за допомогою організації:

- заходів у навчальному процесі (виховні години в групі, на факультеті, університеті, проведені наставниками академічних груп чи запрошеними особами, робочі та урочисті);

- заходів у позанавчальний час (урочисті та тематичні заходи, конкурси, фестивалі, акції, конференції тощо);

- живого процесу спілкування й обміну думками викладачів і співробітників університету, студентів, у ході якого формуються ціннісні орієнтири сучасної молоді та норми поведінки.

- зустрічі з випускниками, роботодавцями, що вчать відстежувати актуальні професійні тренди та запити ринку, забезпечує нетворкінг, розвиток комунікативних навичок: Panel Discussion "Future Translation" з носієм мови та роботодавцем зі школи іноземних мов «The English Studio»; Zoom-семінар "Перекладацький ринок сьогодні: Pros and Cons" з роботодавцем з бюро перекладів «Адмірал»; тренінг директора школи іноземних мов "Magic English" "Особливості дистанційної форми навчання в сучасних умовах з власного досвіду". Під час зустрічі роботодавці підтвердили, що у студентів на високому рівні сформовані soft skills.

На факультеті діє гурток «Лідер». Метою роботи гуртка є створення системи навчання лідерів; забезпечення умов для підвищення мотивації до навчального процесу, до самоосвіти, саморозвитку студентів; формування особистості сучасного лідера; розвиток основних соціальних навичок; розвиток громадської та соціальної відповідальності за самого себе, свою команду, сім'ю, суспільство.

У ЗВО проводяться науково-практичні семінари для науково-педагогічних працівників щодо створення умов для формування у здобувачів мотивації до навчання, самовиховання та саморозвитку. Такий досвід розповсюджується на всі факультети університету. Викладачі факультету постійно розвивають свої соціальні навички, обмінюються досвідом з іншими колегами під час конференцій та семінарів, а також під час закордонного стажування.

Отже, розвиток та напрацювання «soft skills» для студентів — об'єктивна вимога ринку праці. Білоцерківський НАУ проводить ефективну політику щодо формування м'яких навичок у здобувачів вищої освіти факультету права та лінгвістики.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Вікіпедія: м'які навички. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%27>
2. Soft skills: універсальні навички європейського рівня. URL: <http://studway.com.ua/soft-skills/>
3. Клюковская А. Неразделимость hard и soft skills. URL: http://www.management.com.ua/notes/soft_skills.html

УДК 378.014.53

ЦВИД-ГРОМ О.П., канд. філол.наук
Білоцерківський національний аграрний університет

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ РОЗВИТКУ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЗВО

Акцентовано увагу на актуальності процесу забезпечення якості вищої освіти та формуванні культури її якості на всіх структурних рівнях ЗВО. Окреслено завдання, що стоять на кафедральному, викладацькому та студентському рівнях.

Ключові слова: культура якості вищої освіти, стейкхолдери, вища школа, освітній процес, освітня діяльність.

Місія сучасної вищої школи полягає в тому, щоб створити для кожного здобувача сприятливе освітнє середовище, спрямувати його на самостійну освітньо-пізнавальну, науково-дослідницьку, професійно-практичну діяльність; зорієнтуватися в конкурентному середовищі, визначитися у власних освітньо-професійних пріоритетах, побудувати індивідуальну траєкторію навчання і виховання, виробити дієвий алгоритм реалізації поставлених цілей. Таким чином, стратегія «забезпечення якості вищої освіти» зумовлює взаємопов'язану і взаємоузгоджену діяльність усіх суб'єктів освітнього процесу, що підпорядковується досягненню спільної мети.

Якість освітньої діяльності трактується як «рівень організації освітнього процесу у закладі вищої освіти, що відповідає стандартам вищої освіти, забезпечує здобуття особами якісної вищої освіти та сприяє створенню нових знань» [1].

Поняття «культура якості вищої освіти» визначається як «сукупність способів, цінностей, норм діяльності вищих навчальних закладів, які забезпечують високу якість функціонування, відповідність потребам і запитам суспільства, держави та прийнятим національним і міжнародним стандартам...» [2]. Необхідність формування культури якості пояснюється зміцненням академічної автономії ЗВО, зростанням свідомого ставлення до здобуття якісної освіти як фундаментальної європейської цінності.

Пошук шляхів забезпечення якості освіти у ЗВО є пріоритетним напрямом, оскільки якісна освіта забезпечує якісне навчання і виховання учасника освітнього процесу, і, відповідно, творить фахівця у відповідній галузі. У процесі забезпечення якості освіти обов'язково беруть участь стейкхолдери (зацікавлені сторони): науково-педагогічні працівники, роботодавці та практики, здобувачі; застосовуються соціологічні опитування студентів та викладачів, роботодавців. Відповідальність за забезпечення якості освітнього процесу, його зміст можна структурувати на рівні: загальноуніверситетський, факультетський, кафедральний, викладацький, студентський [3]. Деталізуємо актуальність останніх трьох рівнів.

Кафедральний рівень забезпечення якості освіти:

- якісна організація освітнього процесу на кафедрі;
- виконання індивідуальних планів викладачів та підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників;
- виконання організаційно-розпорядчих документів (університетського та факультетського рівнів);
- проведення внутрішніх та зовнішніх заходів (контроль та моніторинг якості освітньої діяльності та якості вищої освіти тощо).
- участь у розробці/перегляді освітніх програм за спеціальностями;
- забезпечення підготовки викладачами навчально-методичних комплексів дисциплін;

Викладацький рівень контролю за якістю освітньої діяльності та якістю вищої освіти реалізується науково-педагогічними працівниками відповідно до їх посадових обов'язків через безпосередню участь в освітньому процесі:

- забезпечення виконання вимог освітньої програми, самоконтроль;
- забезпечення та проведення вимірювань якості освітньої діяльності і якості вищої освіти як здобувачів вищої освіти, так і власних;
- дотримання норм педагогічної етики та академічної доброчесності;
- проведення відкритих занять;
- взаємовідвідування занять науково-педагогічними працівниками тощо.

Студентський рівень реалізується органами студентського самоврядування та здобувачами (актуальним є соціологічні опитування). Суттєвим фактором підвищення якості освітнього і наукового процесів є рейтингова система оцінювання діяльності науково-педагогічних працівників.

Отже, якість вищої освіти як складне динамічне особистісне утворення необхідно забезпечувати, поліпшувати, покращувати, вдосконалювати, надаючи їй позитивної динаміки в умовах неперервної освітньо-професійної підготовки.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Хоружий Г. Академічна культура: цінності та принципи вищої освіти: монографія. Тернопіль. Навч. книга «Богдан», 2012. 320 с.
3. Якість вищої освіти: теорія і практика: навчально-методичний посібник / за наук. ред. А. Василюк, М. Дей; кол. авторів: А. Василюк, М. Дей, В. Базелюк (та ін.); НАПН України, Університет менеджменту освіти. Київ; Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2019. – 176 с.

Секція: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІНОЗЕМНОЇ ТА СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ: ЛІНГВІСТИКА, ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО, ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

УДК 81'255.4'367.625=111=161.2

БЕРЕГОВЕНКО Н.С., асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ СЕМАНТИЧНОЇ КАТЕГОРІЇ ДІЄСЛІВ НА ОЗНАЧЕННЯ ПЕРЕМІЩЕННЯ БІГОМ В РОМАНАХ ДЖОАН РОУЛІНГ «ГАРРІ ПОТЕР»

Дана робота присвячена дослідженню мовних одиниць на означення руху в сучасній англійській мові та особливостей їх перекладу українською мовою. В дослідженні проаналізовано основні типи семантичних категорій мовних одиниць на означення руху, доповнено існуюче уявлення про мовні одиниці на означення руху в англійській та українській мовах. Окрім цього, окреслено особливості передачі мовних одиниць на означення руху ресурсами іншої мови (української) у перекладознавчому аспекті та визначено особливості перекладу цього пласту дієслів.

Ключові слова: дієслова, переміщення, семантика, перекладацькі трансформації, переклад, роман

Важливе місце в системі англійської та української мов займає дієслово, йому притаманна більша, ніж іншим частинам мови, ємність змістової структури та більш рухоме коло значень. Сучасні дослідження, що проведені на матеріалі різних функціональних стилів (Горева В. С., Short М.), доводять, що дієслово посідає друге місце за вживаністю в англійськомовних текстах художньої літератури після іменника [1, с. 65]

Дана робота присвячена дослідженню мовних одиниць на означення руху в сучасній англійській мові та особливостей їх перекладу українською мовою в романах Джоан Роулінг «Гаррі Потер».

Чільне місце у нашому дослідженні посідає семантична категорія дієслів на означення переміщення бігом. Ця група є однією з найуживаніших в англійській та українській мовах. На основі проведеного аналізу, прослідковуються певні особливості перекладу цих мовних одиниць. Найпоширенішим прийомом, що залучений для передачі змісту дієслів на означення переміщення бігом є заміна стилістичного забарвлення. У матеріалі засвідченні додавання та вилучення мовних елементів. Залучаючи трансформацію вилучення, автор друготвору компенсує втрати мовних одиниць у тексті, використовуючи експресивну лексику. Ці перетворення надають звучанню певну емоційність, наближаючи текст твору до розмовного стилю.

У прикладі (1) дієслово *'d been running* (біг, мчав) передається стилістично забарвленим відповідником “дременув” (дуже швидко, рвучко побігти, втекти). Так, при перекладі було вилучено частину речення, яка пояснювала спосіб пересування: *as fast as he could in the opposite direction* (настільки швидко, як він міг у протилежному напрямку), у друготворі ця втрата компенсується заміною стилістичного забарвлення дієслова.

(1) “Snape’s upper lip was curling. Harry wondered why Lockhart was still smiling, if Snape had been looking at him like that he’d been running as fast as he could in the opposite direction” [Chamber, p. 84] – “Верхня губа у Снейпа аж задерлася, і Гаррі дивувався, чому Локарт і досі усміхається: якби Снейп подивився так на нього, він би уже давно дременув” [Кімната, с. 93].

При перекладі прикладу (2) застосовано додавання словосполучення “кинувся навтьоки” (втекти, врятуватися втечею), також відбулася заміна стилістичного забарвлення.

(2) “Ron bellowed as Crookshanks’s claws ripped his pajamas and Scabbers attempted a wild escape over his shoulder.” [Prisoner, с. 99] – “Криволапикові пазурі вп’ялися в його піжаму, Скеберс кинувся навтьоки і стрибнув Ронові на плече” [В’язень, с. 115].

Особливістю перекладу прикладів (3), (4) є використання стилістичної трансформації, що принесло емоційне звучання у друготворі. У перекладі прикладу (3) нейтрально забарвлене дієслово *shot* (пронестися, промчати, промайнути) передане елементом розмовної лексики “шаснув” (швидко, квапливо піти). У прикладі (4) дієслово *sprinted* (побігти на коротку дистанцію) перекладене, як стилістично забарвлене “чкурнув” (дуже швидко побігти, швидко утекти). Наприклад:

(3) “He shot inside and pined the door closed.” [Chamber, p. 23] – “Він уже шаснув усередину й причинив за собою дверцята” [Кімната, с. 32].

(4) “He seized the envelope, and holding it before him like a bomb, sprinted out of the hall, while the Slytherin table exploded with laughter at the sight of him.” [Prisoner, p. 119] – “Він схопив конверт і мерщій чкурнув із зали. Слизеренці попадали з реготу” [В’язень, с. 128].

Перекладач може не змінювати стилістичного забарвлення, зберігаючи повну еквівалентність. Свідченням цього є приклади (5), (6), (7). У прикладі (5) англійське словосполучення *came galumphing* (прийшов підстрибуючи на ходу) передане еквівалентним словосполученням “підстрибком примчався” (біг підстрибуючи). А отже, сутєвих змін при перекладі не відбулося, як і в іншому прикладі (6), де знов-таки збережена еквівалентність стилістично нейтрального забарвлення. Так вираз *putting on a spurt of speed* (прибавляючи швидкість) передано “кулею помчавши” (пересуваючись дуже швидко):

(5) “Harry’s uncle came galumphing out of the living room.” [Order, p. 14] – “Гаррін дядько підстрибком примчався з вітальні” [Орден, с. 22].

(6) “No idea”, Harry lied, putting on a spurt of speed that took him as far away as possible from Colin.” [Chamber, p. 49] – “Не знаю, – збрехав Гаррі кулею помчавши якомога далі від Коліна” [Кімната, с. 58].

Перекладач намагається залишити первинне значення дієслів, як у прикладі (7). Дієслово *racing* (помчавши, погнавши) передане, як “вилетів” (дуже швидко біжучи), а дієслово *followed* (пішов слідом, погнався, переслідував когось) передане, як “побіг” (швидко, спішно пішов).

(7) “Sceb!” Ron shouted, racing out of the shop after him, Harry followed.” [Prisoner, p. 28] – “Скеб! – вигукнув Рон і вилетів услід за пацюком. Гаррі побіг за ними” [В'язень, с. 36].

Проте, деколи спостерігаються заміни більш емоційного значення дієслова на одиницю з нейтрально забарвленим значенням. Зокрема у прикладі (8), дієслово *hurtled* (помчав, пролетів зі свистом) передане нейтрально забарвленим відповідником “побіг” (швидко, спішно пішов).

(8) “Wrenching open the back door, Harry hurtled into their mids.” [Hallows, p. 19] – Рвучко відчинивши задні двері, Гаррі побіг до прибулих” [Реліквії, с. 24].

Група фразових дієслів на означення переміщення бігом має свої особливості, оскільки вона зазвичай перекладається зі збереженням часткової еквівалентності, як наприклад, такі пари мовних одиниць: іти на всіх парах (мчати, бігти дуже швидко), співвідносячись із англійською фразовою одиницею *to go full steam ahead* (іти повним ходом вперед). За однакової структури ці фразеологізми відрізняються наявністю прийменника в українській мові і прислівника – в англійській; летіти вітром – “дуже швидко йти, (переважно нічого навкруги не помічаючи)” та *to go like the wind* (дослівно “рухатися як вітер”) – “мчати, нестися, летіти дуже швидко, щодуху” (тут спостерігаються значні відмінності в структурі: українська фразова одиниця має структурний тип [V] + [N], англійська – [V] + [like] + [N]; до того ж дієслівні компоненти цих фразеологізмів відрізняються за значенням. Такі фразові одиниці перекладаються шляхом заміни їх на відповідний еквівалентний фразеологізм цільової мови. Так, до дієслова *slipped out* (вислизнув, вискочив) підбрано відповідник “вислизнули” (швидко і непомітно вийшов, вибіг звідки-небудь), що демонструє дотримання початкового значення. Відмінність у структурі становить прислівник “out”. З метою дотримання норм української мови перекладач додає у друг отвір ще одне дієслово “майнули”.

(9) “They slipped out of the kitchen and down a narrow passageway to an uneven staircase.” [Chamber, p. 18] – “Хлопці вислизнули з кухні і майнули вузьким коридором до перекошених східців” [Кімната, с. 24]. У перекладі прикладу (18) англійський нейтральний вираз *set off at a run* (побігти) передано стилістично забарвленим “гайнув” (швидко побігти, помчати; майнути).

(10) “He wiped the Marauder’s Map blank again, then set off at a run.” [Prisoner, p. 121] – “Там знайшов свого портфеля, стер карту і гайнув далі” [В'язень, с. 130].

Як видно з проаналізованих прикладів, фразові одиниці надають різні відтінки способу вираження: вони можуть зробити текст більш емоційним, надати йому виразність і т. п. Найуживанішою трансформацією, що залучається при перекладі таких одиниць є стилістична. У процесі цієї трансформації стилістично нейтральні мовні одиниці першотвору замінюються переважно на розмовні та просторічні слова. Проте, є випадки, коли навпаки більш емоційне дієслово перекладається нейтральним відповідником. Нейтральні дієслова являють собою нечисленний клас. Їхньою особливістю є відсутність у лексико-семантичній структурі елементів, які конкретизують який-небудь аспект переміщення. Також, використовуються такі перекладацькі трансформації, як додавання та вилучення мовних елементів, для покращення якості друготвору.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Орлова Т. М. Семантична структура та лінгвостилістичні можливості назв руху в сучасній українській мові: дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Запоріжжя, 1999. 259 с.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Камінь : Ролінг Дж. К. Гаррі Поттер і філософський камінь / Дж. К. Ролінг – К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2002. – 319 с.
2. Кімната : Ролінг Дж. К. Гаррі Поттер і таємна кімната / Дж. К. Ролінг – К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 1998. – 351 с.
3. В'язень : Ролінг Дж. К. Гаррі Поттер і в'язень Азкабану / Дж. К. Ролінг – К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 1999. – 383 с.
4. Келих : Ролінг Дж. К. Гаррі Поттер і келих вогню / Дж. К. Ролінг – К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2000. – 670 с.
5. Орден : Ролінг Дж. К. Гаррі Поттер і Орден фенікса / Дж. К. Ролінг – К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2003. – 815 с.
6. Принц : Ролінг Дж. К. Гаррі Поттер і Напівкровний Принц / Дж. К. Ролінг – К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2005. – 720 с.
7. Реліквії : Ролінг Дж. К. Гаррі Поттер і смертельні реліквії / Дж. К. Ролінг – К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2007. – 640 с.
8. Stone : Rowling J. K. Harry Potter and the Philosopher's Stone / J. K. Rowling – U.S.A.: Scholastic Publishing, 1997. – 223 p.
9. Secrets : Rowling J. K. Harry Potter and the Chamber of Secrets / J. K. Rowling – U.S.A.: Scholastic Publishing, 1998. – 251 p.
10. Prisoner : Rowling J. K. Harry Potter and the Prisoner of Azkaban / J. K. Rowling – U.S.A.: Scholastic Publishing, 1999. – 317 p.
11. Goblet : Rowling J. K. Harry Potter and the Goblet of Fire / J. K. Rowling – U.S.A. : Scholastic Publishing, 2000. – 636 p.

12. Order : Rowling J. K. Harry Potter and the Order of the Phoenix / J. K. Rowling – U.S.A : Scholastic Publishing, 2003. – 766 p.
13. Prince : Rowling J. K. Harry Potter and the Half-Blood Prince / J. K. Rowling – U.S.A.: Scholastic Publishing, 2005. – 607 p.
14. Hallows : Rowling J. K. Harry Potter and the Deathly Hallows Prince / J. K. Rowling – U.S.A.: Scholastic Publishing, 2007. – 607 p.

УДК 821.161.2-12-027.31 Л.Українка

БУДУГАЙ О.Д., канд. філол. наук
Білоцерківський національний аграрний університет

НОВАТОРСТВО ЛЕСІ УКРАЇНКИ ЯК ДРАМАТУРГА: ДО 150-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ГЕНІАЛЬНОЇ ПИСЬМЕННИЦІ

Окреслено мистецькі знахідки Лесі Українки в царині драматургії, зокрема визначено традиційні та новаторські прийоми творення характерів дійових осіб у її драматичних творах кінця XIX – початку XX ст.

Ключові слова: драматична поема, драма, новаторські прийоми творення образів, характери дійових осіб.

Кожного разу, коли підходить дата ювілею видатного письменника, читачі й науковці намагаються переосмислити його творчу спадщину, приміряти ідеї та мистецькі знахідки ювіляра до своєї епохи. Відтак 150-річчя від дня народження Лариси Петрівни Косач-Квітки (1871-1913) дає потужний поштовх сучасним дослідникам до реінтерпретації її художніх текстів в умовах сьогодення. Талановита письменниця ще за життя не була обділена увагою дослідників. Але її постать є настільки багатопланова й потужна, що кожному поколінню українців вона відкриває свої здобутки по-новому.

Леся Українка творила в добу межі століть, коли естетичні пошуки епохи привели до панування двох потужних мистецьких напрямів: *модернізм та неонародництво*. Критик Ф. Кислий зазначав, що у творчості Лесі Українки гармонійно поєдналися бойовий дух цільної вдачі, мужність характеру і висока краса людського почуття. ніжність, елегантність. Дослідники О. Маковей, І. Франко, Г. Аврахов та О. Ставицький вважали духовні позиції Лесі Українки «високими» і «прозорими». Літературознавці А. Каспрук, О. Бабишкін вказували на стабільність морального вибору персонажів Лесиних творів. П. Кононенко стверджував, що такі категорії, як духовність, добро та зло, постійно перебували в полі зору письменниці.

До написання драматичних творів Леся Українка звернулася в кінці XIX-го століття, будучи вже зрілим і сформованим митцем, збагаченим життєвим досвідом. Спершу були створені її *ранні п'єси малих жанрів*. Першими в її драматургічному доробку стали «діалоги» й «етюди» 1895-1898 рр. – «Божа іскра», «Прощання», «Грішниця», «Зимова ніч на чужині», «Іфігенія в Тавриді», «Прокляття Рахілі». Уже в перших своїх драматичних творах Леся Українка порушувала передусім проблему значення мистецтва й ролі митця в житті суспільства. Це не була данина традиції, а пошук вихідної світоглядної точки зору авторки на кінцеві цілі її, Лесиної, творчості.

Характерною рисою цих драматичних текстів є те, що переважна більшість їхніх дійових осіб фігурують як персонажі без конкретного імені (Поет, Вороги, Прихильні – «Божа іскра», Хлопець, Дівчина мила, Дівчина з портрета – «Прощання» та ін.). Цими прийомами Леся Українка досягає максимального узагальнення характерів, коли її дійові особи вже не мають жодних індивідуальних рис. На побудову характерів дійових осіб ранніх творів драматургії дуже помітно вплинув максималізм Лесі Українки, зокрема такі риси: категоричність (Вороги – «Божа іскра»), самовідданість матері (Рахіль – «Прокляття Рахілі») та ін.

У «діалогах», «драматичних сценах» і «етюдах» Лесі Українки в більшості випадків відсутні розгорнуті й деталізовані представлення дійових осіб, розлогі ремарки та авторські пояснення; авторка рідко вдається до роздумів над обставинами, умовами й причинами виникнення, формування рис характерів – здебільшого тут виокремлюється якась одна якість («Божа іскра») чи є констатація того, які саме риси характерів мають дійові особи і як ці риси впливають на поведінку людей («Прощання»).

До п'єс малих жанрів останніх років життя (1905-1913) дослідники відносять тексти:

«Три хвилини», «В дому роботи, в країні неволі», «Айша і Мохаммед», «Йоганна, жінка Хусова», «Музині химери», «Триптих»), в яких Леся Українка починає глибше проникати в сутність патріотизму і лжепатріотизму. Вона розрізняє справжню й фальшиву готовність допомагати народові, прагне переусвідомити сутність справедливості. Тут Леся Українка використовує крім прийомів констатування, інформування, розповідь чи переказ, опис, спостереження, ще й роздуми, характеристики тощо.

У *драматичних поемах 1901-1907 рр.* простежується подальший творчий пошук авторки. Леся Українка принципово змінює прийоми характеротворення: від констатацій, описів до психологічних спостережень за обставинами й мотивами формування характерів дійових осіб. Так, Міріам («Одержима») засуджує фанатичну відданість Месії Богові, не прощає учням зради їхнього вчителя. Характери героїв поем формуються переважно в процесі їхньої діяльності, у вчинках («Вавилонський полон», «На руїнах», «В катакомбах», «Кассандра»).

Дослідниця Т. Вірченко наголошує, що *непокірливість* стає домінантною рисою характерів дійових осіб *драматичних поем 1909-1913 рр.* Т. Вірченко зазначає, що Леся Українка стала схильною не лише показувати самі процеси розкриття, формування, стабілізації чи деградації рис і характерів, а й аналізувати фактори та умови, причини, ситуації чи мотивації цих процесів: прийняття чи неприйняття рабства земного й небесного, заперечення покірливості, жорстокості, мстивості тощо («У пущі», «Адвокат Мартіан»).

У драмах йдеться про суспільні масштаби проблем, про загальнолюдські цінності, а руйнація, деградація характерів розпочинається, як правило, з утрати цілей і цінностей. Прикметно, що першим деградує митець («У пущі»), бо саме він, будучи далекогляднішим від інших, бачить руйнацію основних критеріїв визначення краси й потворності, добра і зла. Схоже відбувається з «продавцями» душ («На полі крові»), з людьми наївно довірливими («Бояриня»). Отже, Леся Українка зробила значний внесок у розвиток не тільки української, але й світової драматургії, помітно розширивши творчі горизонти українського театрального мистецтва. Сама Лесина постать будить у свідомості українців різних поколінь повагу до вітчизняної історії, рідної культури, яку геніальна поетеса плекала й примножувала усе своє свідоме життя.

УДК 811.161/.2'246.3А.Кримський

БУДУГАЙ А.О., асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

АГАТАНГЕЛ КРИМСЬКИЙ В ОБОРОНІ УКРАЇНСЬКОГО СЛОВА: ДО 150-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ВИДАТНОГО МОВОЗНАВЦЯ

Показано феноменальні здобутки А. Кримського у галузі вивчення іноземних мов, дослідження української мови, визначено роль мовознавця у збереженні й примноженні здобутків української науки, зокрема у створенні Української академії наук.

Ключові слова: мовознавство, перекладацька діяльність, сходознавство, українська наука, Українська академія наук.

Про А. Кримського як непересічну постать української науки й культури слушно писав П. Тичина: «Поет, учений, що всім еством народові належить». Агатангел Юхимович Кримський (1871 – 1942) протягом свого складного й наповненого напруженою працею життя створив так багато, що його праці й твори буде досліджувати ще не одне покоління. У світову науку й культуру А. Кримський увійшов як авторитетний сходознавець, славіст, поліглот, письменник, перекладач. Багатогранність таланту, феноменальні лінгвістичні здібності та незвичайна працездатність цієї людини вражають і науковців сучасності. Яким же постає цей непересічний діяч для українців ХХІ-го століття?

Наукову спадщину А. Кримського досліджували такі відомі *мовознавці* різних періодів: С. Бевзенко, І. Білодід, В. Бурій, Ф. Великохатько, В. Глущенко, С. Головащук, О. Горбач, Н. Данилюк, М. Жовтобрюх, А. Миколаєнко, Н. Полонська-Василенко, В. Таранюк,

П. Тимошенко, К. Тищенко, Ю. Шерех, О. Шахматов та ін. Високу оцінку А. Кримському-перекладачеві дали Л. Ткач, О. Федуневич-Швед та ін. *Літературознавці* О. Бабишкін, Т. Мейзерська, С. Павличко, І. Франко та ін. звертали увагу на важливі художні аспекти поезії А. Кримського. Про педагогічну діяльність А. Кримського-писали О. Сухомлинська, Л. Пироженко та ін.

Важко знайти серед істориків Османської імперії такого ж ерудита, яким був А. Кримський. Омелян Пріцак вважав, що Агатангел Юхимович є «найкращим кримським подарунком Україні». Дослідники і сьогодні на можуть чітко назвати кількість іноземних мов, якими володів А. Кримський. А він сам жартував: «Легше буде сказати, яких я мов не знаю». Цифра коливається від 60 до 100. Він скаржився, що «нічого не може забути». Певно тому й мав феноменальну працездатність.

А. Кримський є автором популярного роману «Андрій Лаговський» та збірки екзотичних ліричних поезій «Пальмове гілля». Його переклади й переспіви творів з давньої перської та арабської поезії розширили стильові й тематичні обрії українського слова. А. Кримський належить до найвідоміших українських мовознавців. Він перший написав історичну граматику української мови, що вийшла в 1907 р. в Москві. Знаний мовознавець І. Ющук наголосив: «Якщо людина з дитинства змушена користуватися мовою чужого народу, то це означає лишень те, що вона живе в ненормальних соціальних умовах» [3, с. 9]. У дуже складних обставинах А. Кримський зробив усе можливе, щоб зберегти для народу науку рідною мовою. Найтяжчим для Академії був 1919 рік, коли в лютому Київ зайняли більшовики, котрі принесли червоний терор і голод, розстріли та переслідування вчених. У серпні того ж року в Київ увійшла Добровольча армія на чолі з генералами Бредовим та Драгомировим. Генерали почали боротьбу з усіма виявами української культури, зняли вивіску з приміщення Академії й оголосили її філією Російської академії наук.

У грудні 1919 року прийшли більшовики, далі на короткий час українські та польські війська, потім знову більшовики. Під час цього лихоліття Кримський виявляв велику гнучкість і дипломатичні здібності, не даючи Академії загинути ще на початку свого існування. Він випрошував у влади пайки та одяг для співробітників, домігся, щоб Академії виділили ділянку землі, де вчені садили городи й заготовляли дрова. Умови роботи були важкі: у приміщенні Академії на Володимирській, №54, у колишньому пансіоні Левашової, тоді не опалювалося, навіть чорнило замерзло. Але в цих холодних кімнатах працювали й мріяли напівголодні ентузіасти, вони склали плани розбудови української науки. Паперу не було, писали свої праці на зворотних сторінках календарів і старих театральних афішах. А чорнилом їм слугували розчинені у воді хімічні олівці.

З часом завдяки старанням і наполегливості А. Кримського та його співробітників Академія обростала різними установами, оскільки до неї приєдналися вже існуючі наукові інституції – Археографічна комісія, Історичне Товариство Нестора-літописця, Юридичне товариство, музей Ханенка. Установи та приватні особи передавали для Академії свої книгозбірні. Наприклад, удова професора В. Антоновича, в пізніше й самі А. Кримський, В. Модзалевський, О. Левицький та ін. Поліпшувався й матеріальний стан установи, Академія одержала великі приміщення на розі Фундуклівської та Володимирської, потужну колись Лаврську друкарню, де публікувалися наукові записки, праці всіх наукових відділів, окремі монографії, зокрема й праці А. Кримського.

Сам Агатангел Юхимович був відповідальним редактором переважної більшості видань і віддавав видавничій діяльності багато часу, нерідко на шкоду власній науковій роботі. Таким чином, Академія ставала осередком національного та громадського життя України до 1929 року, коли почалися репресії, пов'язані з процесом над СБУ. Саме 1929 року А. Кримського не затвердили неодмінним секретарем, позбавили адміністративних функцій, через що він тяжко переживав. Владою було заарештовано й вислано багатьох науковців Академії, зокрема академіків С. Єфремова, М. Слабченка, О. Леонтовича, а замість них прийшли партійці М. Скрипник, О. Шліхтер, М. Яворський. 1934 року було скасовано гуманітарний відділ, окремі комісії було ліквідовано, співробітників звільнено. З 1939 року, після приєднання західно-

українських земель до Радянської України, коли у Львові почали створюватися наукові установи, А. Кримський їде до Львова, де виступає з науковими доповідями, спогадами, вірячи у краще майбутнє української науки.

У січні 1941 року урочисто святкувався ювілей вченого, і він одержав орден Леніна. На початку червня 1941 року А. Кримський повернувся зі Львова, де відбувалася сесія Академії наук. Він їде зі своїм прийомним сином Василем до Ялти, де його застало оголошення війни. Він поспішив із Криму до Звенигородки, щоб там провести літо. Його дуже непокоїла доля численних рукописів, що залишилися у Києві. Наприкінці червня почалася поспішна евакуація цінностей та установ. На початку липня було евакуйовано Академію наук до Уфи.

Після евакуації А. Кримському наказано було негайно збиратися. Постановою НКВС від 20 липня 1941 року він оголошується «ідеологом українських націоналістів, який протягом ряду років очолював націоналістичне підпілля». Разом з іншими українськими патріотами – Л. Старицькою-Черняхівською, О. Стешенко, І. Черкаським, О. Ярошевичем – він опиняється у Казахстані, де, як вже зазначалося, помер 25 січня 1942 року в лікарні Кустанайської в'язниці.

А. Кримський жив і помер як оборонець української мови та культури. Особливий інтерес викликає явище усвідомлення власної українськості А. Кримським, який за походженням не був етнічним українцем. У листі до свого друга, «брата-сповідника» І. Франка від 14 листопада 1891 року А. Кримський пояснює: «Хоч родом я не українець (батько – білорус, мати – полька), але я цілком поукраїнився, так що, напр. звуки української пісні доводять мене аж до сльози». Сучасні лінгвісти й сьогодні використовують праці А. Кримського під час коментування явищ української фонетики, лексики і морфології. А. Кримський зробив великий внесок у формування наукового й публіцистичного стилів української мови, у збереження підвалин вітчизняної академічної науки. Усе своє життя присвятивши широкомасштабній науковій та організаційній діяльності, вчений став одним із засновників і перших керівників Української академії наук. Внесок А. Кримського в світову науку визнається широким колом науковців.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Миколаєнко А. «Найкращий кримський подарунок Україні» : до 140-річчя від дня народження Агатангела Кримського. Літературна Україна, 2011, 13 січня. С. 1, 9.
2. Селігей П. Мовна свідомість – шанобливе ставлення до мови . Дивослово. 2012. №7. С. 40-44.
3. Юшук І. Рідна мова й інтелект. Дивослово. 2013. № 10. С. 8-10.

УДК811.111'37

ДЕМЧЕНКО Н.С., асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

ТЕЛЕСКОПІЯ ЯК САМОСТІЙНИЙ І ПРОДУКТИВНИЙ СПОСІБ УТВОРЕННЯ НЕОЛОГІЗМІВ

У дослідженні розглядається актуальне для сучасної лінгвістики поняття «телескопізми». Висвітлюються процеси формування і функціонування телескопізмів в сучасній англійській мові. Визначено ступінь їх мотивованості.

Ключові слова: телескопія, телескопізми, неологізми, гапологи, словотворення

На сучасному етапі розвитку англійської мови одним з найпродуктивніших способів творення слів є телескопія (telescopy), це процес створення нового слова, що поєднує в собі форми й значення двох вже наявних у системі мови слів з обов'язковим усіченням, принаймні, одного з вихідних слів і (або) накладенням їх в місці з'єднання». Поява в сучасній англійській мові таких телескопізмів, як *yarden* = *yard* + *garden* (невеликий двір за будинком, перетворений в сад), *phast* = *phone* + *fast* (період часу, коли Ви не використовуєте свій смартфон), *runch* = *run* + *lunch* (пробіжка під час обідньої перерви), *manfant* = *man* + *infant* (дорослий чоловік, який поводить себе як маленька дитина) та багатьох інших пояснюється прагненням мовців до

стислості й виразності при збереженні високого рівня інформативності висловлювання, котре, крім того, має й гумористичний ефект. Телескопія може вважатися як процес формування нового слова, характерними дискурсивними особливостями якого є тенденція до компресії форми й змісту, прагнення до експресії та створення прихованих значень, мовної гри тощо.

Існують різні моделі утворення телескопізмів, деякі з них більш типові для англійської мови й тому набули більшого поширення, а деякі менш типові. Примітно те, що багато науковців вважають цей спосіб словотворення досить рідкісним, проте останнім часом цей спосіб дуже активно використовується в англійській мові, особливо в засобах масової інформації. Таким чином, процес утворення нових слів шляхом телескопії привертає більше уваги та може бути розглянутий з нових позицій. Спостерігаючи бум телескопії, який переживає словотвір на даний момент, можна припустити, що цей спосіб став так активно використовуватися тільки останнім часом.

При дослідженні того чи іншого телескопізму необхідно розглянути його подальше функціонування в мові після словотвору. Можна виділити кілька варіантів «поведінки» телескопізмів:

1) певні телескопізми, як shoffice = shed + office, Shuber = shoe + Uber є окупаціями та забуваються відразу ж після вживання;

2) телескопізми можуть закріпитися у мові й використовуватися як самостійні мовні одиниці: Brexit = British + exit, cruffin = croissant + muffin, finsta = fake + instagram, parennials = parents + millennials.

3) телескопізми можуть не тільки закріплюватися в мові, але за певних умов служити вихідним матеріалом для утворення нових телескопізмів за аналогією. Наприклад, Brexit, selfie.

Аналіз зібраного матеріалу з точки зору структури показав, що всі телескопізми можна розподілити за трьома типами – повні (jarfing = jumper + scarf, smombie = smartphone + zombie), часткові (shrobing = shoulder + robbing, Whexit = Whatsapp + exit) і гаплогли (laze = lava + haze, headtrepreneur = headteacher + entrepreneur) - в залежності від характеру усичення вихідних слів. В англійській мові можна виділити двоскладові та трискладові структурні моделі телескопізмів. При цьому кількість останніх досить незначна. Метод кількісного підрахунку показав, що найпродуктивнішою групою телескопізмів є гаплогли (42,4), на другому місці – часткові телескопізми (32%), і найменш продуктивними – повні телескопізми (25.6%).

Дослідження телескопізмів з точки зору їх мотивованості показало, що вона є однією з найхарактерніших рис цих лексем. Однак ступінь мотивованості у різних груп телескопізмів різна і залежить від безлічі факторів, серед яких відзначається структура телескопізмів, частотність фрагмента, його розмір і характер звукової та графічної асоціації. При цьому виявлено, що ступінь мотивованості прямо пропорційний розміру спільних звуків, які сприяє максимальному збереженню первісної форми слів. Аналіз показав, що більшу ступінь мотивованості проявляють гаплогли та часткові телескопізми.

Процес створення телескопізмів в англійській мові зростає. Якщо за минулі століття було відмічено всього кілька десятків цих слів, причому в основному в просторіччі, то зараз вони утворюються сотнями, і сфера їх вживання невпинно збільшується. Отже, телескопізми є способом словотворення живим, лінгвістично продуктивним і активно діючим в сучасній словотвірчій системі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Арутюнова Н. Д. Проблемы морфологии и словообразования: на материале испанского языка. М. : Языки славянских культур, 2007. 288 с.
2. Лаврова Н. А. Контаминация в современном английском языке: a fait accompli. Москва, 2012. 208 с.
3. Муродян А. Ю. Словослияние в современном английском языке (специфика, динамика, теория): автореф. дис. ... канд. филол. наук. Ленинград, 1978. 15 с.
4. Cambridge Dictionary. About words. URL: <https://dictionaryblog.cambridge.org>.

ВЕЛИКА К.І., асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

ПЕРЕКЛАД НАЗВ ЗАХВОРЮВАНЬ РОСЛИН, СПРИЧИНЕНИХ ГРИБАМИ АСКОМІЦЕТАМИ ТА ДЕЙТЕРОМІЦЕТАМИ

Переклад захворювання рослин залишається одним із актуальних питань перекладознавства. Відсутність україномовних перекладних словників для такої галузі сільського господарства як фітопатологія вимагає пошуку методів і способів перекладу. Для здійснення еквівалентного перекладу, як одного із його способів, використано англійські та українські сільськогосподарські довідники.

Ключові слова: фітопатологія, захворювання рослин, аскоміцети, дейтероміцети, плід, фрукти.

Проблематика перекладу назв захворювань рослин з англійської на українську мову досі залишається актуальною. Існує велика кількість сільськогосподарських перекладних словників, але лексика, такої галузі сільського господарства як фітопатологія, представлена в них у невеликій кількості. Тому, перекладачам доводиться шукати способи її перекладу.

Для здійснення перекладу назв захворювання рослин, які відсутні в перекладних словниках, використовують мову посередник. У фітопатології мовою посередником для перекладу виступає латинська, адже всі назви збудників хвороб позначаються цією мовою. Визначивши збудники, що викликають захворювання, можна здійснити переклад назв захворювань рослин. Пошук еквівалентів захворювань відбувається за допомогою англійських та українських сільськогосподарських довідників: «Plant pathology» (автор Д. Волкер, 1950), «Plant pathology» (автор Г. Агріос, 2005), «Словник-довідник з фітопатології» (автори В. Пересипкін, Т. Зражевська, 1985), «Сільськогосподарська фітопатологія» (автори В. Пересипкін, 2000).

У даній роботі розглянуто переклад назв захворювання рослин, які виникають не тільки на плодах фруктів, а й на їх частинах.

Такі види захворювань спричиняються грибами аскоміцетами та дейтероміцетами. Більшість цих грибів продукують аскоспори у перитеціях та конідіях на вільних гіфах, але вони відрізняються один від одного життєвими циклами та захворюваннями, які вони викликають [2, с 503].

Наведемо приклад найбільш поширених захворювання рослин, які спричиняються грибами аскоміцетами [2, с 504]:

Збудник	Назва захворювання
<i>Claviceps, C. purpurea</i>	ergot of cereals and grasses
<i>Diaporthe, D. citri</i>	melanose of citrus fruits
<i>D. phaseolorum</i>	stem canker of soybeans
<i>Botryosphaeria (Physalospora)</i>	black rot, frog-eye leaf spot, and canker of apple (<i>P. obtusa</i>),
<i>Didymella, D. Bryoniae</i>	gummy stem blight of cucurbits
<i>Guignardia, G. Bidwellii</i>	black rot of grape
<i>Venturia inaequalis</i>	apple scab
<i>Monilinia</i>	brown rot of stone fruits
<i>Moniliophthora</i>	Monilia pod rot of cacao
<i>Botrytis</i>	blossom blights, fruit rots, damping-off, stem cankers, rots, leaf spots, and tuber, corm, bulb, and root rots

Збудник *Claviceps, C. Purpurea* викликає захворювання **ріжки зернових та злакових культур** [1, с. 42], що відповідає англійській назві захворювання **ergot of cereals and grasses** [2, с. 507]. Словник Lingvo має два відповідника для терміна cereals: зернові та злакові, оскільки термін grass ми не можемо перекласти як трав'яниста культура у словосполученні ergot of cereals and grasses. Тому, його відповідником буде злакові культури, а cereals – зернові.

У дисертації С. Булькрана, знаходимо опис збудника *Phomopsis (Diaporthe) citri* Fam., що викликає часті захворювання у цитрусових рослин (меланоз або фомопсис) [3]. Відповідником англійській назві захворювання **melanose of citrus fruits** [2, с. 508] є **меланоз або фомопсис цитрусових**.

Незавершений гриб *Phomopsis sojae* Lehm. викликає **рак сої або опік сої**. Гриб часто утворює сумчасту стадію і його тоді називають *D. Phaseolorum* [1, с. 140]. Повним еквівалентним відповідником **stem canker of soybeans** [2, 506] є **рак сої**.

Паршу яблуні спричиняє *Venturia inaequalis* Wint. Уражені листки передчасно засихають й опадають. На плодах з'являються плями з темно-оливковим оксамитовим нальотом [1, с 337]. Еквівалентним перекладом **apple scub** [2, 505] є **парша яблуні**.

Поширене і шкідливе захворювання зерняткових плодкових культу є моніліоз або плодова гниль. Найчастіше ураження спричиняє гриб *Monilinia (Sclerotinia) Fructicola, M. Laxa, and M. Fructigena*. Г. Агріос в описі захворювання **brown rot of stone fruit** називає збудником хвороби *Monilinia (Sclerotinia) Fructicola, M. Laxa, and M. Fructigena* [2, с. 510]. Англійському відповіднику захворювання **brown rot of stone fruit** є українська назва **моніліоз або плодова гниль** [1, с. 349].

Всі фруктові, ягідні та зернобобові вразливі до сірої гнилі. Ця хвороба інтенсивно розвивається при значних опадах і в теплу погоду, покриваючи частини рослин сірим нальотом. Збудником **botrytis diseases** є *Botrytis cinerea* [2, с. 515]. У сільськогосподарських словниках відсутній переклад для відповідника botrytis. Натомість, присутній інший відповідник (gray mold) із тим самим збудником (*Botrytis cinerea*). Користуючись довідниками, знаходимо повний еквівалентний переклад для англійської назви **botrytis diseases** – **сіра гниль** [1, с.379].

Чорна гниль (*Guignardia bidwellii*) – грибкова паразитарна хвороба винограду. Вона найчастіше пошкоджує ягоди, також може вражати листя та лозу. Це захворювання вважається досить шкідливим для лози [5]. Відповідником **black rot of grape** (fungus *Guignardia bidwellii* anamorph) [2, 520]. є **чорна гниль**.

Аскохітоз – це захворювання спричиняється грибковим паразитом, що розвивається в конідиальній (пікнідиальній) стадії (анаморфна) – *Ascochyta* і в сумчастій стадії (телеморфі) – *Didymella bryoniae*. Патоген вражає всі види гарбузових культу[4].

Відповідно, повним еквівалентом **cucurbit gummy stem blight** (*Didymella bryoniae, anamorph Phoma Cucurbitacearum*) [2, 525] є **аскохітоз гарбузових**. Здійснення дослівного калькування у даному випадку неможливе. В українській термінології назв захворювань таке поняття як gummy stem – липкий пагін відсутнє, а для англійського терміну blight, немає точного перекладного еквіваленту в україномовних словниках.

Чорний рак яблуні (*Sphaeropsis malorum* Peck. (= *Botryosphaeria obtusa* (Schwein.) Shoemaker.) вражає кору та гілки. Нерідко хвороба проявляється на листках і плодах. Пошкодження мають вигляд виразок і пов'язані з ураженням кори. Далі уражена кора стає обвугленою, розтріскується і опадає, при цьому оголюється почорніла деревина. Уражені ділянки розширюються і оперізують гілки, стовбури, викликаючи загибель крони. Збудником захворювання є гриби класу *Ascomycetes*. Сучасна назва *B. Obtusa* підкласу *Dothideomycetidae*, порядку *Dothideales*, родини *Botryosphaeriaceae* [6].

Відповідно, **black rot of apple** (*Botryosphaeria obtusa, formerly Physalospora obtusa*) [2, 545] відповідає українській назві **чорний рак яблуні**.

Отже, при здійсненні перекладу неможливо орієнтуватись на дослівний переклад назви захворювання рослини. Потрібно орієнтуватись виключно на збудників, що викликають захворювання. Пошук еквівалентного перекладу відбувається за допомогою англійських та українських сільськогосподарських довідників.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Пересипкін В.Ф. Сільськогосподарська фітопатологія: Підручник . К.: Аграрна освіта, 2000. 415 с.
2. Agrios George N. Plant pathology – 5 th ed. 2005, p.922.
3. Меланоз або фомопсис цитрусових. URL: <file:///C:/Documents%20and%20Settings/User/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83>

https://www.pesticidy.ru/%D0%90%D1%81%D0%BA%D0%BE%D1%85%D0%B8%D1%82%D0%BE%D0%B7_%D0%BE%D0%B3%D1%83%D1%80%D1%86%D0%B0

4. Аскохитоз гарбузових. URL:

https://www.pesticidy.ru/%D0%90%D1%81%D0%BA%D0%BE%D1%85%D0%B8%D1%82%D0%BE%D0%B7_%D0%BE%D0%B3%D1%83%D1%80%D1%86%D0%B0

5. Чорна гниль. URL:

https://ru.wikisource.org/wiki/%D0%AD%D0%A1%D0%91%D0%95/%D0%A7%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B0%D1%8F_%D0%B3%D0%BD%D0%B8%D0%BB%D1%8C

6. Чорний рак яблуні. URL:

http://www.agroatlas.ru/ru/content/diseases/Pomae/Pomae_Sphaeropsis_malorum/index.html

УДК 811.11-112

ЗІНЬСЬКА А.П., асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

КЛАСИФІКАЦІЯ ІМПЕРАТИВІВ ТА ЇХ ОСОБЛИВОСТІ В СЕРЕДНЬОАНГЛІЙСЬКИЙ ТА РАНЬОАНГЛІЙСЬКИЙ ПЕРІОДИ

У статті досліджено структурні особливості імперативів у пам'ятках літератури середньоанглійського та ранньоанглійського періоду. Наша розвідка дозволяє проаналізувати функціонування та маркування імперативу в діахронії та зробити компаративний аналіз з сучасним етапом.

Ключові слова: імператив, директив, наказ, прохання, середньоанглійський період, ранньоанглійський період

Дослідження директивних мовленнєвих актів в історії англійської мови піднімає низку питань та проблем, які не можливо охопити виключно синхронічним аналізом. На сьогодні, мовленнєві акти прохання, наказів та ін. розглядаються науковцями як приклади актів “загрози обличчю” (face-threatening acts). В соціумі та під час комунікації їх часто вважають загрозою для “негативного обличчя” (negative face) адресата, тобто втручання в свободу дій та нав'язування, що загрожує бажанню комуніканта бути незалежним (P. Brown and S.C. Levinson, 1987). Керуючись цією інформацією, можна легко пояснити велику кількість так званих непрямих директивів (indirect directives) в сучасній англійській мові (наприклад, *Could you help me? Will you open the window?*). Нещодавні розвідки показують, що багато непрямих директивних мовленнєвих актів з'явилися в історії англійської мови в досить пізній період. Так наприклад, чіткі випадки директивів у вигляді запитань важко знайти до початку ранньоанглійського періоду. Те ж стосується й інших непрямих директивів (T. Kohnen, 2004). Однак, більш очевидні та прямі прояви директивів, які сьогодні вважалися б недоречними та неввічливими, були досить поширеними та часто зустрічались в рані періоди англійської мови. Звідси постає питання про норми мовленнєвих актів та рівень лінгвістичної ввічливості в період минулих століть.

Одним із завдань сучасної теорії синтаксису є дослідження структури речення. Дослідників цікавить процес та способи побудови речень в синхронному та діахронному аспектах.

В сучасній лінгвістиці актуальними залишаються питання, що стосуються функціональних та структурних особливостей імперативу. Дослідженнями імперативів в генеративній парадигмі займалися такі вчені як Дж. Садок та А. Звіцкі (1985), В. Ван дер Вурфф (2007), Е. Потсдам (1998), Дж. Лайонс та Р. Хаддлстон (1977), Ч. Хан (2000), К. Плацак (1998), Л. Рупп (1999), Е. Девіс (1986), та ін.

Об'єктом нашого дослідження є імперативи в середньоанглійському та ранньоанглійському періодах (12-17 ст.), *предметом* є їх структурні особливості. Актуальність дослідження зумовлена сучасними напрямками дослідження лінгвістичних

студій, спрямованих на вивчення структури речення. Мета дослідження полягає у визначенні структурних особливостей та засобів вираження імперативів в діахронічному аспекті.

В досліджуваній період нами прослідковується вживання імперативних клауз з наявними підметами, які розташовувались в постпозиції до імперативного дієслова. Такий тип наказових речень виявився діахронічно стійким, та зберігся до XV ст. з часів давньоанглійського періоду. Виникають форми звертання до 3-ої особи однини та множини, а також 1-ої особи множини. Відповідно, починає збільшуватись використання моделі наказових речень. В ранньомовноанглійський період проходить становлення загальної моделі директивної клаузи. Імператив, зі звертанням до 2-ої особи, на досліджуваній період залишається домінуючим видом директивів.

Наша розвідка дозволила нам виділити основні маркери імперативів в історії англійської мови, та способи їх утворення. Таким чином, нами було виділено найбільш вживані маркери, такі як *cum (come)*, *wende (go)*, *lat, lete (let)* and *pray*. Однак, імперативи утворювались і за допомогою інших дієслів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Brown, P. and Levinson, S. C. *Politeness: Some Universals in Language Usage*. Cambridge: Cambridge University Press, 1987.
2. Brown, R. and Gilman, A. "Polite theory and Shakespeare's four major tragedies". *Language in Society* 18: 1989. P. 159–212.
3. Busse, Ulrich. 2002. Changing politeness strategies in English requests: A diachronic investigation. In: Jacek Fisiak (ed.). *Studies in English Historical Linguistics and Philology: A Festschrift for Akio Oizumi*. Frankfurt/Main: Peter Lang., – P. 17–35.
4. Culpeper, Jonathan and Dawn Archer. 2008. *Requests and directness in Early Modern English trial proceedings and play texts*. In: Jucker, Andreas H. and Irma Taavitsainen (eds.). *Speech Acts in the History of English*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
5. Fawcett, R. P. 2000. *A theory of syntax for systemic functional linguistics*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
6. Kohonen, Thomas. 2004a. "Let mee bee so bold to request you to tell me": Constructions with "let me" in the history of English directives. *Journal of Historical Pragmatics* 5:1, P. 159–173.
7. Kohonen, Thomas. 2007. Text types and methodology of diachronic speech act analysis. In: Taavitsainen Irma, Fitzmaurice Susan (eds.). *Methods in Historical Pragmatics*. Berlin-New York: Mouton de Gruyter., P. 139-166.
8. Ogura, Michiko. 2000. 'Gewat + Infinitive' and 'Uton + Infinitive'. *Neuphilologische Mitteilungen* 101., – P.69–78.
9. Potsdam, Eric. 2007. 'Analysing Word Order in the English Imperative'. *Linguistik Aktuell / Linguistics Today* 103. Amsterdam: John Benjamins., 251–272 p.
10. Pullum Geoffrey K. and Rodney Huddleston. 2002. *Negation*. In: Huddleston, Rodney & Geoffrey K. Pullum (eds.) *The Cambridge Grammar of the English Language*.
11. Taavitsainen, Irma, Jucker, Andreas.H. 2007. Speech acts verbs and speech acts in the history of English. In: Taavitsainen Irma, Fitzmaurice Susan (eds.). *Methods in Historical Pragmatics*. Berlin-New York: Mouton de Gruyter, 107-138.
12. Ukaji, M. *Imperative Sentences in Early Modern English*. Tokyo: Kaitakusha, 1978.

УДК:811.111

ІВЛЄВА К.С., ст. викладач

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

ШЛЯХИ АДАПТАЦІЇ ЗАПОЗИЧЕНЬ У ПЕРЕКЛАДІ ЛІТЕРАТУРИ З РОСЛИННИЦТВА УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Тези присвячено питанню різних шляхів адаптації термінів, що знаходяться у галузі рослинництва та мають іншомовне походження.

Ключові слова: терміносистема рослинництва, формальне та семантичне перетворення, словотворча інтеграція, транслітерація.

Терміносистема рослинництва української мови протягом останніх десятиріч розвивається з особливою інтенсивністю. У становленні терміносфер, що тільки формуються, значну роль відіграє терміносфера англійської мови як мови-джерела (МД). У зв'язку з цим виникає

необхідність теоретичного і практичного вирішення проблем адаптації, уніфікації і стандартизації запозичених термінів. Питання точної передачі тих або інших термінів засобами тієї або іншої мови пов'язано з проблемою розвитку мови-реципієнта (МР) та її здатністю передавати специфічні реалії, функціонально використовуючи потенціал своєї мови. У багатьох працях, присвячених цьому питанню, акцентувалася увага як на окремих видах адаптації запозиченого слова, так і на розгляді процесу засвоєння в цілому [3]. Відзначаючи значущість вивчення процесів адаптації іншомовних слів, учені зазначають, що запозичення іншомовних слів - це не тільки проста передача готових елементів однією мовою у володіння іншою мовою. Це разом з тим і процес їх органічного засвоєння системою даної мови, їх пристосування до її власних потреб, їх перетворення - формального і семантичного - в умовах іншої системи.

У межах нашого дослідження ми розглянемо питання, пов'язані з основними етапами адаптації запозичень в результаті перекладу наукової літератури.

Досліджуючи весь процес запозичення як єдиний процес, в якому перетинаються дві мовні системи, вчені виділяють п'ять основних етапів запозичення. Розглянемо їх детальніше.

Перший етап умовно називається *проникнення*. На цьому етапі слова спочатку часто співвідносяться лише з дійсністю мови-джерела, багато слів зберігають своє початкове написання, в тексті вживаються в своїй початковій орфографічній і граматичній формах: *in vitro, in situ*.

Другий етап - *період пристосування*. Для нього характерні наступні ознаки: транслітерація і транскрибування, вживання слів у лапках, іноді з коментарями, наявність семантичного впливу мови-джерела, вживання в усній і письмовій мові. Слово проходить шлях від випадкового вживання в своїй початковій формі через графічну і фонетичну стабілізацію до більш широкого вживання в мові. Далеко не всі запозичені слова проходять цей шлях, частина їх залишається на рівні випадкового вживання: "*Поліплот*" (*графічний метод розрахунку систем крапельного зрошення*).

Для **третього етапу**, названого *періодом інтеграції* або вживання «на рівних», характерна втрата іншомовності, тобто носії мови перестають відчувати незвичність іншомовного слова, воно втрачає супровідні сигнали і коментарі і починає вживатися «на рівних» з іншими словниковими одиницями рідної мови. На цьому етапі відбувається якби «вростання» (термін У. Вайнрайха) запозичених одиниць в систему приймаючої мови: *мононуклеарний, імпульверизація, інсептісоль* [10, с. 47-49].

Четвертий етап - *період стабілізації*, під час якого відбувається стабілізація значення, що припускає семантичну диференціацію вже існуючих у мові та запозичених слів, близьких за значенням і вживанням.

П'ятий етап - *етап реєстрації* іншомовного слова в тлумачному словнику. Факт фіксації слова в словнику вказує на те, що слово визнається тим, що належить лексико-семантичній системі приймаючої мови. Для цього етапу характерне повне підкорення слова нормам мови, що запозичає [3, с. 8-11]. Необхідно зазначити, що на сучасному етапі, коли лексикографія через технічні досягнення дуже швидко реагує на зміни, що відбуваються в мові, ознаки повного підкорення нормам мови-реципієнта у слова, що фіксується, можуть бути відсутні. Процес проникнення іншомовної лексики виявити достатньо складно, тому пропонуються різні критерії засвоєння іншомовного слова в МР. До них відноситься: 1) фонетична і графічна асиміляція; 2) морфологічне засвоєння; 3) словотворча інтеграція; і 4) семантичне засвоєння. Необхідно враховувати ще один критерій - кількісний, тобто кількість документів, в яких це слово зустрічалось за декілька останніх років.

Процес адаптації запозиченого слова поєднує в собі відразу декілька стадій, вони перехреснюються, взаємно доповнюють один одного, прискорюючи процес асиміляції. Не можна стверджувати, що кожне запозичене слово проходить всі стадії адаптації чітко по черзі. Для того, щоб характеризувати кожний етап засвоєння іншомовного слова мовою-реципієнтом на кожній з рівнів мовної системи, необхідно встановити диференціальні ознаки кожного з етапів. У свою чергу, характер запозичених слів можна визначити в результаті аналізу кожного етапу засвоєння іншомовної лексики, вивчивши набір диференціальних ознак кожного із

запропонованих етапів. Природно, отримані при цьому результати носитимуть приблизний, умовний характер.

На етапі стабілізації відбувається семантична диференціація вже існуючих і запозичених слів, близьких за значенням і вживанням. У запозичених слів з'являються похідні, які підкоряються словотворчим законам приймаючої мови, спостерігаються спроби усунення дублетності, утворення ланцюжків складних слів. Системно організована послідовність термінів, що знаходяться у відносинах послідовної похідної, є термінологічним ланцюжком деривату (ТЛД), наприклад: *культив-увати*, *культив-уючий*, *культив-атор*, *культив-ація*, *культив-аційний*.

Таким чином, терміни з галузі рослинництва, що мають іншомовне походження, знаходяться в українській мові на різних етапах адаптації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Авербух К. Я. Общая теория термина / К. Я. Авербух. Иваново: Юнона, 2004. 252 с.
2. Казарина С. Г. Типологические характеристики отраслевой терминологии / С. Г. Казарина. Краснодар : Изд-во Кубанской гос. мед. акад., 1998. 271 с.
3. Канделаки Т. Л. К вопросу о номенклатурных наименованиях / Т. Л. Канделаки // Вопросы разработки научно-технической терминологии. Рига, 1973. С. 60-70.

УДК 81'276

ПИЛИПЕЙ Ю.А., асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

THE GRAMMAR OF SLANG AND ITS NOTION

The speech of today's young people is filled with words and expressions not found in formal English which greatly enhance the sound of their language, making it very expressive and colorful. Of course, the main thing that distinguishes it is the presence of new words, and of new uses for old words. But the most interesting thing about modern slang is that, in addition to new words and meanings, it has produced new grammatical relationships among words. Some new words today and some old words with new meanings don't behave much like any of the "parts of speech" (noun, verb, etc.) that ordinary grammar deals with. In order to accurately describe the way they behave, we have to define and discuss some new parts of speech.

The grammar and syntax of each expression are best determined from the examples that accompany each entry. The notion of "part of speech" is relevant to the function of individual words. The words within the clauses and phrases that are entries in the dictionary can be given "part of speech" labels, but it is the grammar and syntax of the phrase that is important. Each expression in the dictionary is assigned a "function code" that serves to indicate the functional potential of the entry expression. These codes represent function independently from form. That is to say, expressions that function the same gets the same label. For instance, nouns, noun compounds, noun phrases, and noun clauses are all marked *n.* for "nominal." The codes are described in the following section.

Unlike Standard English, few slang or colloquial expressions are standardized in spelling or punctuation. Standard dictionaries differ considerably as to whether a Standard English compound is printed as one word, two words, or a hyphenated word. The spelling of slang is even more variable. Dictionaries usually represent slang expressions in the form in which they were found in print, except for rhyming compounds, e.g., *fat-cat* or *funny-money*, which are always hyphenated in the book.

The entries come from many sources. Many have been collected and submitted by college students and other individuals. Much of the latest material has come directly from television and a lesser amount from contemporary radio. The Internet has become the newest major source of slang for the collector and reader. Standard reference works have been used to verify the meanings and spellings of older material.

A surprising amount of old material has been verified in reruns of old movies. Many attestations have come from contemporary journalism, especially human interest and Sunday supplement material. A few of the examples are verbatim quotes of the original. Some are concocted, and many more have been edited to exemplify an expression's meaning more concisely than the original quote.

The purpose of language is communication, and when it fails in that purpose as it occasionally may some remedy may be called for. But we should not allow ourselves, or our intelligence, or our abilities, to be judged by those who think that the rules of English (or any language) cannot change, and who consequently equate change with violation of the rules.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Richard A. Spears Dictionary of American Slang and Colloquial Expressions, NTC Publishing group, 3rd edition, New York, 2000, 560 p.

2. The Grammar of slang. URL: <http://holtz.org/Library/Social%20Science/Linguistics/Slang%20Grammar.htm> (дата звернення: 20.10.2020).

УДК 398.21:727.022.82

КАРПЕНКО С.Д., канд. філол. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ КАЗКОВОГО МОТИВУ: ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДОЛОГІЇ О. ПОТЕБНІ У ВИВЧЕННІ НАРОДНОЇ КАЗКИ

В статті розкрито питання інтернаціоналізації казкового мотиву на прикладі досліджень О. Потебні. Простежено динаміку вивчення певних теоретичних питань української народної казки на зрізі мова/культура/народ, враховуючи надбання психологічної школи у європейському контексті. Узагальнено теоретичні та едиційні надбання гуманітаристики з метою подальшого розвитку етнопсихологічних підходів до вивчення народної казки.

Ключові слова: українська народна казка, казкознавство, казковий мотив, О. Потебня, фольклористика.

Методика вивчення народної казки має інтернаціональну основу. Зумовлено це особливостями фольклорного жанру та солідарністю вчених у поглядах мову як культурний феномен. О. Потебня як представник історико-філологічної школи був серед теоретиків. Про оригінальність його підходів свідчать монографії О. Преснякова «Поетика пізнання і творчості. Теорія словесності О.О. Потебні» (1980) [8] та І. Фізера «Психолінгвістична теорія літератури Олександра Потебні: Метакритичне дослідження» (1996)[9]. Біографічні огляди постаті вченого переважно відкривали перед читачами Потебню-філолога (В. Франчук [10], В. Горленко [1], Н. Іщук-Пазуняк [7] та інші). Фольклористичного спадку О. Потебні упродовж декількох останніх десятиліть торкалися І. Дей [3], І. Дзюба [4], М. Дмитренко [5], І. Гунчик [2], О. Єременко [6] та інші.

В історії фольклористики О. Потебню долучають до міфологічної школи, хоча в його методах дослідження спостерігаємо й історичну, міграційну та психологічну. У дослідженні «Про міфічне значення деяких обрядів та повір'їв» (1865) вчений узагальнив європейські міфологічні студії, використавши методологію В. та Я. Грімів, В. Мангардта, Х. Вольфа, М. Мюллера, А. Куна, Ф. Буслаєва, О. Афанасьєва та ін. Його праця була новаторською за своїми поглядами та обсягами досліджуваного матеріалу. Праця своєю сміливістю, рішучістю пошуків нових шляхів дослідження, сповідуванням не тільки патріотичних ідеалів, демократичних переконань, а передусім істинності наукового пізнання, на думку О. Преснякова, насторожила прихильників поступового накопичення фактів [5, с. 21], що й призвело до нищівної критики з боку П. Лавровського (наукового керівника першої дисертації О. Потебні). Саме на підставі його негативного відгуку Рада історико-філологічного факультету Харківського університету своїм рішенням від 18 березня 1866 року відхилила роботу О. Потебні, відмовила у присвоєнні наукового ступеня доктора філології.

Деталізуючи казкознавчий аспект незахищеної офіційно, але визнаної роботи «Про міфічне значення деяких обрядів та повір'їв», зупинимося на тематичному та сюжетно-мотивному її рівнях. Йдучи за європейськими традиціями методики дослідження казок, О. Потебня класифікував казковий матеріал для дослідження трьома розрядами: 1) тваринний; 2) напів-тваринний; 3) людський. Казки кожного розряду вчений ще поділив навпіл: перша і друга частини. В результаті дослідження О. Потебня розглянув півтора десятка казкових мотивів, про інтернаціональне тло яких тоді ще мало говорили: *мотив обрядової оранки поля* (у казках це оранка змієм (вовком, ведмедем)), *мотив викрадання* (лисиця викрадає півника, Яга викрадає дитя, вовк викрадає козенят), *мотив виконання соціальних ролей* (тематичний цикл казкових сюжетів про вовка та лисицю: лисиця кума, плачєя, сповідниця, суддя тощо), *мотив невинно гнаних* (казки про злу мачуху та пасербицю), *мотив виконання складного завдання* (у казках «Метелиця», «Кобиляча голова», «Про дідову та бабину дочку»), *мотив викрадення жінки змієм (Коцієм) та звільнення її з допомогою чарівного коня, вислуженого у баби* (тут також йдеться про роль помічників-тварин), *мотив змієборства* (бій Івана-мужицького сина на калиновому мосту, бій Котигорошка на металевому току), *мотив сватання до дочки змія чи морського царя* (тут розглянуто образи чарівних помічників: Об'їдайло, Обпивайло тощо), *мотив сили нареченої у цноті* (діва-богатирка), *мотив змій коханець* (літає до царівни, сестри богатиря), *мотив обіцянки чарівникові того, чого вдома не знаєш тощо*. Із такого великого списку мотивів, які досить детально вивчені О. Потебнею, стає зрозумілим, що несправедливо здобутки вченого знаходяться майже поза увагою українських казкознавців. Адже, враховуючи їх, теоретичні положення вивчення української казки у міжнародному контексті набувають нового, впливовішого звучання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Горленко В. Ф. Нариси з історії української етнографії та російсько-українських етнографічних зв'язків. К.: Наукова думка, 1964. 288 с.
2. Гунчик І. Народні молитви та замовляння у фольклористичних дослідженнях О. О. Потебні. Фольклористичні зошити. Вип. 1. Луцьк, 1996. С. 48-55.
3. Дей О. І. Сторінки з історії української фольклористики. К.: Наукова думка, 1975. 271 с.
4. Дзюба Іван. Поетика О. О. Потебні й українське літературознавство. О. О. Потебня й актуальні питання мови та культури: Зб. наук. праць. К.: Вид. дім Д. Бураго, 2004. С. 4-12.
4. Дмитренко М. К. Олександр Потебня як фольклорист. Монографія. К.: Вид-во «Сталь», 2012. 536 с.
5. Єременко Оксана. Символіка балади у світлі концепцій М.І. Костомарова та О. О. Потебні // Література. Фольклор. Проблеми поетики. Вип. 6. К., 1999. С. 42-51.
6. Іщук-Пазуяк Н. О. Потебня. Мова. Національність. Денаціоналізація. Розбудова держави, 1994. № 1. С. 60-65.
7. Пресняков О. П. Поетика познання и творчества. Теория словесности А. А. Потебни. М.: Художественная література, 1980. 218 с.
8. Фізер Іван. Психолінгвістична теорія літератури Олександра Потебні: Метакритичне дослідження / Передм. І. Дзюби; авториз. пер. В. Брюховецького. К.: Обереги, 1996. 192 с.
9. Франчук В. Ю. Олександр Опанасович Потебня. К.: Наукова думка, 1985. 167 с.

УДК: 811.111/.161.2'367.4'373.74

ПИЛИПЕНКО І.О.

Білоцерківський національний аграрний університет

ВАРІАНТНІСТЬ АДВЕРБІАЛЬНИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

Стаття присвячена вивченню варіантності адвербіальних фразеологічних одиниць англійської та української мов. Предметом дослідження є особливості різних типів варіантів фразеологізмів двох зіставних мов: лексичних, фонетичних, морфологічних, комбінованих і графічних.

Ключові слова: фразеологія, фразеологічні одиниці, адвербіальні фразеологічні одиниці, лексичні варіанти, фонетичні варіанти, морфологічні варіанти, графічні варіанти, комбіновані варіанти, варіативна частотність, контекстуальне використання.

Рішення проблеми варіантності фразеологічних одиниць не перший рік привертає увагу дослідників. Р. Еккерт зазначає: «Варіантність займає в області фразеології виняткове місце не тільки в силу того, що багато ФО виступають в двох або навіть декількох варіантах, але і ще тому, що тут відзначається незвичайна різноманітність типів варіантів» [1, с.105]. Детальний аналіз варіантів англійських фразеологізмів ми знаходимо в монографії А. В. Куніна «Курс фразеології сучасної англійської мови» [3]. Дослідник виділяє кілька видів варіантів за способом утворення: лексичні, характерні для прийменниково-іменних адвербіальних ФО і адвербіальних фразеологізмів інших структурних типів, граматичні, що включають в себе морфологічні, синтаксичні та морфолого-синтаксичні, позиційні, квантитативні, змішані, пунктуаційні. У більшості випадків варіантність зачіпає один компонент ФО, однак змішані або комбіновані варіанти представлені як в англійській, так і в російській мові. Варіантність є досить непоширеним явищем для адвербіальних фразеологічних одиниць як англійської, так і української мови. І в цьому складність вирішення проблеми виявлення властивостей, характерних ознак варіантів. Різні типи варіантів є менш ніж у 10% ФО. Вивчаючи проблему варіантності в порівняльному аспекті, на сьогоднішній день, в роботі ми зробили спробу виявити і дати аналіз лексичним варіантам, а також привести приклади і дати аналіз морфологічним, фонетичним, комбінованим варіантам і графічним.

1. Лексичні варіанти. Згідно з думкою більшості дослідників до лексичних варіантів відносяться варіанти з різним лексичним складом. Даний вид варіантів є найпоширенішим серед адвербіальних фразеологічних одиниць різних структурних типів як англійської, так і української мови [2]. Досить часто спостерігається варіювання іменника: «between you and me and the bed-post / the door-post, the gate-post, the post» розм. - «між нами <кажучи>; кажучи по секрету»; Рідше лексичному варіюванню можуть піддаватися прикметники, займенники і числівники: «in fine / high / fettle» - «в дуже хорошому стані; в чудовому настрої»; «In pretty / fine, sorry / pickle» розм. - «в повному безладі, догори дригом; в жалюгідному стані»;

2. Морфологічні варіанти. Морфологічна варіантність характерна для української мови і не властива для фразеологічних одиниць англійської мови: «as fast as one's legs can / could, would / carry one» - «дуже швидко»; «З першого кроку / перших кроків /» - «з самого початку»;

3. Фонетичні варіанти. Визначення фонетичних варіантів досі не дає великих результатів. Фонетична варіантність характерна одиничним фразеологізмам і тільки для української мови: «серед / посеред / білого дня» розм. - «вдень, при ясному денному світлі».

4. Комбіновані варіанти. Як в англійській, так і в українській мові комбіноване варіювання в цілому представлено у адвербіальних ФО. Даний тип варіювання може об'єднувати різні типи варіантів. Так, наприклад, англійські та українські фразеологізми «at / in / the nick of time» - «як раз під час, в самий раз; в останню хвилину, в самий останній момент».

5. Графічні варіанти. Графічні варіанти адвербіальних ФО, представлені різними варіантами написання одного і того ж компонента, виявлені нами в дуже обмеженій кількості тільки в англійській мові. Так, компонент «quiet» в англійському фразеологізмі «on the quiet /q.t., Q.T./» - «потайки, потай, нишком, нишком; по секрету; з-під поли» може бути представлений як слово, і як аббревіатура, причому в двох варіантах - з маленької і великої літери.

Таким чином, в результаті проведеного порівняльного аналізу було виявлено п'ять типів варіантів адвербіальних фразеологічних одиниць: лексичні, морфологічні, фонетичні, комбіновані і графічні. Тільки два з них, а саме, лексичні та комбіновані представлені в двох зіставних мовах, тільки для української мови характерні фонетичні варіанти, графічні варіанти притаманні адвербіальним фразеологізмам тільки англійської мови, морфологічні варіанти в основному характерні для досліджуваних нами фразеологічних одиниць української мови.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Эккерт Р.К. К фразеографической подаче вариантов фразем (на материале русской идиоматики) // Фразеологизм и его лексикографическая разработка. 1987. С. 105-108.

2. Зиннатуллина Л.М. Безэквивалентные адвербиальные фразеологические единицы в английском и русском языках // Филологические науки. Вопросы теории и практики. 2016. № 5-1 (59). С. 82-85.
3. Кунин А. В. Курс фразеологии современного английского языка. М.: Высшая школа, Дубна: Изд. центр «Феникс», 1996. 381 с.
4. Селіванова О.О. Нарисиз української фразеології (психокогнітивний та етнокультурний аспекти). Черкаси: Брама, 2004. 276 с.
5. Словник фразеологізмів української мови / Укл.: В.М. Білоноженко та ін. К.: Наук. думка, 2003. 1104 с.
5. BNC – The British National Corpus (BYU – BNC) [Электронный ресурс]: 100 million words (UK, 1980s-1993). /Mark Davies; Brigham Young University. Электрон. дан. [Provo], 1990. Режим доступа: <http://corpus.byu.edu/bnc>

УДК 81'38:32.019.51:654.9

БОРЩОВЕЦЬКА В. Д., канд. пед. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ЛЕВЧУК І.О., студентка

Київський національний лінгвістичний університет

STRUCTURAL AND STYLISTIC SPECIFICITY OF “HARD” AND “SOFT” NEWS

Дослідження присвячене розкриттю лінгвостилістичних засобів реалізації стратегій переконання в англomовному політичному дискурсі. Здійснено компаративний аналіз двох типів новин.

Ключові слова: політичний дискурс, стратегія переконання, політична промова, риторика, стилістичні засоби.

The second half of 20th-the beginning of the 21st century is the period of the rapid development of the media and new information technologies. The semantic structure of a media text is one of the important objects of linguistic research. It is a stable intra-lingual system, characterized by a certain set of linguistic and stylistic properties; it is a special mixed-type of sign system with a certain ratio of verbal and audiovisual components specific to each of the media: print, radio, television, the Internet [2; 9].

The news occurrence took place long before the appearance of journalism itself. The genre has not lost its relevance today, however, there are still editorial offices that disregard the preparation of news, and dry transfer of information and facts without new means of expression (text, graphic and multimedia) leads to the loss of an individual style for publication. News is considered to be the primary, basic genre of the media since it is characterized by stable features at the level of format, content, and language [3; 25].

In the mass media of the USA and Great Britain news is differentiated into “hard” and “soft”. The difference between these types of news reporting lies both in the subject matter of the news being described and in the features of their presentation. “Hard” news usually involves issues of power, economics, business, etc. It is present primarily on the front pages of newspapers where notes that promptly state the essence of the incident in a strictly organized text are often published. This can be traced from the first lines of publication. Already the very first sentences answer some questions, namely: “Who?” “What?” “Where?” “When?” “By whom?”, less often – “why?”. Speaking of “hard” news, it should be noted that the main requirements for publications of this kind are considered prompt and accurate [2; 45].

The sense of hard news is "nothing more." And in this sense, many genres are much more objective than a laconic note, which makes it possible to hide details.

The situation should prevail in those components of the text where the information is not part of the events that happened but provides a description of the general, historical, political or social context or conditions under which the event took place [4; 257].

The “revitalization” of the news is to add examples to the news article that makes the event visual. A journalist tells not only what he shows, and the reader reads not only abstract information, but also monitors the development of a specific story. For example, the news about the opening of the

Administrative Inventors Center, so that it illustrates the story of a man who worked for several years to develop shatterproof glasses, and when he wanted to patent them, it turned out that a patent for this invention had been issued a long time ago. The peculiarity of the “lively” news is that the story is always secondary to news information and serves only to demonstrate a typical case.

“Soft” news is a story about an event in chronological order, as opposed to “hard” news when an event is told from the most important to the least important. The “soft” news scheme is used to describe vivid and curious events in which the most interesting for the reader is not the essence of the event, but a process, a description of how the event occurred. For example, the news of a kitten who climbed onto a tree to hunt for birds, and then could not get down, and its owners had to call rescuers to remove the animal from the tree.

The information efficiency is noticeably weakened in the “soft” news since the beginning of the text does not necessarily indicate when and where the described event occurred. It is unlikely that such news information can be called an emergency (breaking news). In the “soft” version of the note, a moment of intrigue is often introduced. The compositional organization of a “soft” news item is much more flexible than a “hard” one [5; 12]. The metaphor as a stylistic device is used in “soft” news. Recently it has become one of the most common elements in journalism, instantly penetrating the minds of readers and contributing to the formation of specific attitudes to the perception of newspaper material. Personification is used in “soft” news as a means of expression to attract the attention of the audience because the author endows the subject described in the title with certain signs/characteristics of the person. The stylistic method of allusion is quite widespread in modern journalism and, as a consequence, in “soft” news [2; 10].

The “hard” news is an actual message about events, which is prepared promptly about what happened and such news quickly becomes irrelevant. A subject is an event, phenomenon, fact, with novelty, relevance, social significance. The structure of the “hard” news is extremely simple. It consists of a headline, lead, the main part, which includes a quote (quotes). The text is built on the principle of an inverted pyramid: it starts with the most important, the rest is stated as the degree of significance decreases.

Among the stylistic devices, which, in our opinion, enhance the persuasiveness of the “hard” news are particularly following ones:

- 1) “verbal sensations”;
- 2) evaluative adjectives;
- 3) vivid metaphors;
- 4) figures of speech: graduation, oxymoron [5; 15].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Baranowski, M. *Navigating the news: A political media users guide.*/ M. Baranowski. - Santa Barbara, CA: Praeger, 2004.
2. Boswell, A. *Raise Hell & Sell Newspapers.*/ A. Boswell. - Washington State University Press, 2001.
3. Mykhaylyn, I. *Osnovy zhurnalistyky: Pidruchnyk.* Vyd. 3-e dop. i polipsh./ I. Mykhaylyn. - Kyiv: TSUL, 2015.
4. Дейк Т.А. *Язык. Познание. Коммуникация.* / Т.А. Дейк. - Благовещенск: БГК им. И.А. Бодуэна де Куртенэ, 2000.
5. Негришев, А. (2014). *К вопросу о жанровом статусе новостей.* Медиалингвистика. Речевые жанры в масс-медиа./ А. Негришев. - Петербург: Высшая школа журналистики. Вып. 3, 2014.

Секція: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ АГРАРНОГО, ЗЕМЕЛЬНОГО ТА ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА

УДК 349.6: 502.37

ОБІЮХ Н.М., канд. юрид. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ В КРАЇНАХ ЄС: ШЛЯХИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЗАГАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ СТРАТЕГІЇ У НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

Європейський Союз поступово стає лідером у використанні «зеленої» енергії. Нові підходи до розвитку енергетичного сектору свідчать про зростаючий інтерес європейських держав до використання відновлюваних джерел енергії, підвищення енергоефективності в провідних галузях економіки та перехід на низьковуглецеву економіку.

Ключові слова: енергетична безпека, енергетична стратегія ЄС, Європейський Союз, «зелена угода», зміна клімату.

На сьогодні у світі відбуваються значні зміни в різних сферах суспільного життя: інформаційній, економічній, соціально-політичній, освітній. Людство шукає нові шляхи вирішення глобальних проблем, серед яких основними є проблеми бідності та голоду, проблеми соціальної дискримінації, а також проблеми зміни клімату. Саме з проблемами зміни клімату на нашій планеті пов'язані останні міжнародні конференції, які проводяться в рамках діяльності ООН. Зміна клімату є глобальним викликом для усього людства. Жодна країна не може знаходитись осторонь цієї глобальної проблеми.

У світлі екологічних проблем для кожної держави важливим питанням є доступ до природних ресурсів. Майже усі природні ресурси відіграють значну роль в економічному зростанні. Водні та земельні ресурси, надра, енергетичні ресурси є невід'ємною основою розвитку економіки для більшості індустріальних держав. Довгий час у Європейському Союзі енергетична сфера була вразливою до зовнішніх впливів та відчувала значну залежність від імпорту енергетичних ресурсів. За даними 2015 року ЄС імпортував 53% своєї енергії загальною вартістю близько 400 млрд. євро, що робить його найбільшим імпортером енергоресурсів у світі. При цьому шість держав-членів залежать від єдиного зовнішнього постачальника природного газу, і тому вони є вразливими до невчасних поставок [1].

Для того щоб розвивати свої енергоресурси та зробити свою економіку менш залежною від зовнішніх імпортерів, ЄС розробив Європейську енергетичну стратегію, яку було прийнято у 2015 році. Основною метою даної стратегії є перехід на ресурсоефективну економіку, що передбачає відокремити економічне зростання від використання природних ресурсів, збільшити використання відновлюваних джерел енергії, сприяти переходу до низьковуглецевої економіки, модернізувати транспортний сектор та підвищити енергоефективність.

У енергетичній стратегії ЄС визначено п'ять пріоритетних напрямів в галузі енергетики: 1) енергетична безпека; 2) інтегрований європейський енергетичний ринок; 3) енергоефективність; 4) декарбонізація економіки; 5) дослідження, інновації та конкурентоспроможність.

До 2020 року держав-члени повинні досягти рівня енергоефективності 20%, що призведе до зниження цін на енергоносії та заохочення до використання «зеленої» енергії з відновлюваних джерел.

Європейський Союз прагне стати світовим лідером у використанні відновлюваної енергії, глобальним центром розвитку наступного покоління технічно досконалих та конкурентоспроможних відновлюваних джерел енергії. До 2020 року в ЄС поставлено за мету

досягти щонайменше 20% використання енергії з відновлюваних джерел, а до 2030 року цей показник має досягти 30-35%.

Для поступової інтеграції виробництва відновлюваної енергії та ефективності її виходу на ринок, енергетичні ринки та мережі повинні бути придатними для відновлюваних джерел енергії. Існуюче законодавство та нові ринкові правила мають бути повністю впроваджені, що дозволить запроваджувати нові технології «розумних» енергетичних мереж та реагувати на попит для поступового переходу на відновлювані джерела.

В основі перетворення Європейського Союзу на ресурсоефективну Європу лежить концепція «зеленої економіки». Зеленою є така економіка, яка підвищує добробут людей і забезпечує соціальну справедливість, а також істотно знижує ризики для довкілля. Зелена економіка орієнтована: в економічній сфері – на забезпечення економічного зростання; в соціальній сфері – на забезпечення соціальної справедливості та скорочення соціальної нерівності; в екологічній – скорочення екологічних ризиків, підвищення використання природних ресурсів та енергії, запобігання втрати біорізноманіття [2, с. 53-54]. Отже, вона поєднує в собі взаємодію трьох основних складових: економічної, соціальної та екологічної.

Слід зазначити, що неабияким важливим кроком до забезпечення енергетичної безпеки в ЄС є розроблення та прийняття *Європейської зеленої угоди (EU Green Deal)* [3]. Вона має за мету перетворити ЄС на низьковуглецеву економіку, не зменшуючи добробут та якість життя людей, завдяки чистому повітрю та воді, покращенню здоров'я та поліпшення навколишнього середовища.

В основі Європейської зеленої угоди лежить повне оновлення Європейського Союзу в різних секторах – від енергетики до споживання їжі, від транспорту до будівництва та виробництва. Частково, її реалізація буде спиратись на принципи та механізми, закладені у попередніх директивах, які регулюють використання відновлюваних джерел енергії та зменшення забруднення повітря [4].

Зелена угода діятиме в рамках нормативно-правових актів, які встановлюють чіткі найбільш важливі цілі, зокрема, досягнення нульових викидів вуглецю до 2050 року та скорочення викидів парникових газів на 50-55% до 2030 року. Це має служити стимулом для заохочення «зелених інвестицій» у різних галузях, таких як виробництво електроенергії, будівництво й транспорт, та сприятиме ефективному і раціональному використанню природних ресурсів.

Які шляхи до імплементації Європейської енергетичної стратегії та Зеленої угоди? Насамперед, це реалізація державами-членами ЄС положень Директиви 2009/72/ЄС, яка встановлює основні засади та правила внутрішнього ринку електроенергії; Директиви 2009/73/ЄС щодо загальних правил для внутрішнього ринку природного газу; Директиви 2012/27/ЄС з енергоефективності. Ці директиви стосуються запровадження інтегрованого європейського енергетичного ринку, забезпечення розроблення та запровадження програм розвитку енергоефективності, розроблення та запровадження мережних кодексів з постачання електроенергії на національному рівні, вироблення прозорих уніфікованих правил постачання електроенергії на транснаціональному європейському ринку енергоресурсів.

Висновки. Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що європейське енергетичне законодавство становить собою розгалужену систему правових актів: директиви та регламенти ЄС, які регулюють питання формування та запровадження єдиного європейського енергетичного ринку, запровадження програм енергоефективності; директиви та регламенти, які стосуються використання енергії з відновлюваних джерел. Крім того, важливим кроком для досягнення енергетичної самостійної ЄС є прийняття у грудні 2019 р. Зеленої угоди, яка має за мету перетворити ЄС на перший «кліматично-нейтральний» континент.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Baranowski, M. *Navigating the news: A political media users guide.*/ M. Baranowski. - Santa Barbara, CA: Praeger, 2004.
2. Boswell, A. *Raise Hell & Sell Newspapers.*/ A. Boswell. - Washington State University Press, 2001.
3. Mykhaylyn, I. *Osnovyzhurnalistyky: Pidruchnyk. Vyd. 3-e dop. i polipsh.*/ I. Mykhaylyn. - Kyiv: TSUL, 2015.

4. Дейк Т.А. *Язык. Познание. Коммуникация.* / Т.А.Дейк. - Благовещенск: БГК им. И.А. Бодуэна де Куртенэ, 2000.
5. Негришев, А. (2014). *К вопросу о жанровом статусе новостей.* Медиалингвистика. Речевые жанры в масс-медиа./ А.Негришев. - Петербург: Высшая школа журналистики. Вып. 3, 2014.
6. A Framework Strategy for a Resilient Energy Union with a Forward-Looking Climate Change Policy: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee (February 25, 2015). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52015DC0080>
7. Борисов О.Г., Квач Я.П., Фірсова К.В. «Зелена економіка»: можливості для України. *Глобальні та національні проблеми економіки.* 2015. Вип. 6. С. 52-56.
8. The European Green Deal: Communication from the Commission (COM/2019/640). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1596443911913&uri=CELEX:52019DC0640#document2>
9. What is the European Green Deal and will it really cost € 1tr? // The Guardian (March 9, 2020). URL: <https://www.theguardian.com/world/2020/mar/09/what-is-the-european-green-deal-and-will-it-really-cost-1tn>

УДК 338.434

НАСТІНА О.І., канд. юрид. наук

ЦЕПА Д.О., магістрантка

Білоцерківський національний аграрний університет

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ У 2020 РОЦІ

Фермерські господарства України забезпечують понад 80,000 робочих місць та левову частку надходженню податків до місцевого бюджету. Проте умови, в яких працюють фермери – несприятливі, внаслідок чого майже 30% землі лишаються в тіньовій оренді. Нині до звичних проблем фермерів додався ще й карантин. Дрібні фермерські господарства вносять вагомий внесок у сільське господарство України і відіграють значну роль у його відродженні.

Ключові слова: Арохолдинг, банківське кредитування, ЗУ «Про ринок землі», ЗУ «Про фермерське господарство», карантин, пільгове кредитування.

Українське фермерство стикається з низкою проблем. Незадовільна робота окремих підрозділів державних органів, низька якість державних програм та послуг, кліматичні зміни тощо.

Обмежений доступ до банківського кредитування викликаний двома причинами: фермери доволі часто реалізують свою продукцію готівковим чином та не мають легального підтвердження доходів. Також, часто виявляється, що земля не є власністю фермера і її не можна використовувати в якості застави для отримання кредиту. В ніч на 31 березня Верховна Рада України проголосувала за Закон України №2178-10 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обігу земель сільськогосподарського призначення», який з 1 липня 2021 року має відкрити ринок землі в Україні. Його основні положення – обмеження площ придбання землі в одні руки, заборона на продаж землі іноземцям, пріоритетне право придбання для фізичних осіб, які є громадянами України перед юридичними особами. [3, ст.1]

Кліматичні зміни спричинили втраті великого частку врожаю, особливо на півдні України. В державі відсутня компенсація за втрату врожаю у разі надзвичайних втрат і Уряд ніяк не реагує на це. Великі втрати несуть селян. Через відсутність інституту страхування, компенсувати втрати немає кому. Держава мала би виділити кошти для підтримки господарств.

Стався і негативний вплив карантину на фермерство. У березні 2020 року рівень виробництва у сільському господарстві впав майже на 10%. Скоротились ринки збуту: деякі продовольчі ринки закриті або ж працюють в обмеженому форматі. Ресторани та кафе стали менше закуповувати продукти у фермерів. Крім того, зменшились доходи населення, що заважає їм придбати якісну сільськогосподарську продукцію у фермерів. Оскільки ж продукція зберігається не довго, то фермери вимушені викидати частину або продавати за низькою ціною.

Таким чином, без доступної, якісної та комплексної підтримки від держави, фермерським господарствам важко зберегти рентабельність бізнесу та не збанкрутувати.

У свою чергу, Уряд у 2020 році пропонує багато можливостей отримати допомогу з боку держави: дотації, бюджетні субсидії, часткова компенсація витрат і також часткове відшкодування при придбанні техніки, пільгове кредитування і тому подібне. Але програми підтримки є, та проте ними важко скористатись або ж і зовсім неможливо [4].

На мою думку, потрібно прийняти рішення щодо ліквідації Держгеокадастру, який є головним осередком корупції в земельних відносинах. Потрібно зменшити кількість погоджувальних процедур. Державні землі за межами населених пунктів мають бути передані в комунальну власність громад.

Україна – аграрна країна. Лише експорт сільськогосподарської продукції складає 46% та є основним джерелом надходження коштів в бюджет країни.

Тому, по перше, вкрай необхідно забезпечити механізми надання пільгових кредитів, для того, щоб фермери мали можливість придбати землю, при цьому ввести обмеження на строк, протягом якого ділянка може бути перепродана після покупки тощо. Скоротити розмір податків, покращувати Концепцію підтримку фермерів.

Отже, державна підтримка фермерів дуже важлива і має декларативний характер. На відповідні програми з Держбюджету виділяються немалі кошти, але через нецільовий підхід ці кошти використовуються неефективно. Багато програм через корупцію та бюрократію не втілюються, не виконують свою функцію, і як наслідок, малі фермери незахищені та залишаються в нерівних умовах у порівнянні з великими агрохолдингами.

Щоб програма реально працювала, потрібно щоб Уряд враховував пропозиції та напрацювання фермерської спільноти, під час розробки відповідних стратегій.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Закон України «Про фермерське господарство» Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 45, ст.363
2. Закон України «Про внесення змін до Закону України "Про фермерське господарство" щодо стимулювання створення та діяльності сімейних фермерських господарств» Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 21, ст.406)
3. Закон України №2178-10 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обігу земель сільськогосподарського призначення»
4. Електронний ресурс - <https://agropolit.com/spetsproekty/759-derjpidtrimka-fermeriv-2020-napryamki-ta-perelik-dokumentiv-dlya-otrimannya>

УДК 342.9

НАСТІНА О.І., канд. юрид. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

МОРАТОРІЙ НА ВІДЧУДЖЕННЯ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ

В тезах висвітлено актуальність проблеми дії мораторію на продаж землі сільськогосподарського призначення через призму використання цих земель у сільському господарстві.

Ключові слова: мораторій на землі сільськогосподарського призначення, використання земель, ринок земель.

На сучасному етапі земельної реформи проблеми скасування заборони на відчуження земель сільськогосподарського опризначення набувають особливої актуальності.

Вперше мораторій на відчуження земельних часток (паїв) був запроваджений у 1991 р. як тимчасовий захід та стосувався заборони їх відчуження до моменту врегулювання порядку реалізації вказаних прав новим Земельним кодексом України [1]. Український ринок вільних земель тільки почав формуватися і мораторій розглядався лише як тимчасове явище, яке б урегулювало поступове наділення усіх громадян земельними ділянками в натурі у подальшому.

Діючий мораторій на відчуження земель сільськогосподарського призначення є розплідником зловживань, корупції та порушень, оскільки фактично єдиним способом

використання сільськогосподарських земель є оренда та емфітевзис. В Україні уже накопичено великі обсяги тіншового, корупційного, спекулятивного капіталу, який після скасування мораторію хлине на ринок землі і сформує її ціну на рівні, який виявиться недоступним для переважної більшості зубожілого селянства, хоча може бути значно нижчим від реальної ціни на українські чорноземи. В таких умовах селяни, особливо старшого віку, активно продаватимуть свої земельні паї, але купити їх не зможе навіть молодше покоління селян [2, с. 180].

На нашу думку, народ України та, власне, сама держава поки що не готові до скасування мораторію на продаж сільськогосподарських земель з різних причин. Народ України через власну необізнаність та небажання цікавитися проблематикою мораторію, а також через неякісну інформаційну та просвітницьку політику держави. Держава через те, що на даний час не розробила та не затвердила потрібний пакет законодавчих актів, які б урегулювали питання вільного обігу ринку земель. Важливий нормальний прозорий ринок землі зі зрозумілими цінами з можливістю для середніх та дрібних фермерів інвестувати й отримувати банківські кредити.

Згідно з чинним законодавством України, під невиконанням вимог щодо використання земель за цільовим призначенням слід розуміти невикористання земельної ділянки, крім реалізації науково обґрунтованих проектних рішень, або фактичне використання земельної ділянки, яке не відповідає її цільовому призначенню, встановленому при передачі земельної ділянки у власність чи наданні у користування, в тому числі в оренду, а також недодержання режиму використання земельної ділянки або її частини у разі встановлення обмежень (обтяжень) [3].

У законах і законодавчих актах України чітко наголошується на пріоритетності земель сільськогосподарського призначення. Зокрема, у ст. 23 Земельного кодексу України зазначається, що землі, придатні для потреб сільського господарства (визначення яких провадиться на підставі даних державного земельного кадастру), повинні надаватися насамперед для сільськогосподарського використання. Для будівництва промислових підприємств, об'єктів житлово-комунального господарства, залізниць і автомобільних шляхів, ліній електропередачі та зв'язку, магістральних трубопроводів, а також для інших потреб, не пов'язаних з веденням сільськогосподарського виробництва, виділяються переважно несільськогосподарські угіддя або сільськогосподарські угіддя гіршої якості. Лінії електропередачі і зв'язку та інші комунікації проводяться головним чином вздовж шляхів, трас тощо. Таким чином, законодавець чітко встановлює необхідність використання сільськогосподарських земель насамперед для сільськогосподарських потреб.

Відзначимо недолугість розвитку напрямку використання землі у сільському господарстві в умовах дії мораторію щодо земель сільськогосподарського призначення з огляду на те, що у чинному Земельному кодексі України не розкривається зміст одного із провідних принципів земельного законодавства – забезпечення пріоритетного правового режиму земель сільськогосподарського призначення, їх посиленої правової охорони та заборони реалізовувати (здійснювати) право приватної власності на землю в частині заборони (мораторію).

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. Відомості Верховної Ради України. 2002. № 3–4. С. 27
2. Мірошніченко А.М. Колізії в правовому регулюванні земельних відносин в Україні: Монографія. К.: Алерта, ЦУЛ, 2009. 268 с.
3. Про екологічну експертизу : Закон України від 9 лютого 1995 р. № 46/95-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1995. № 8. С. 54.

ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ В КОНТЕКСТІ КЛАСТЕРНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ

Створення кластерних структур сприяє формуванню конкурентоспроможності виробничо-господарського потенціалу та підприємств сільських територій України, що позитивно впливає на виникнення нової форми конкуренції між його учасниками, заснованої на співробітництві та інноваційному розвитку.

Ключові слова: розвиток сільських територій, кластеризація, інноваційний розвиток, виробничо-господарський потенціал.

Стратегія формування конкурентоспроможності виробничо-господарського потенціалу та підприємств сільських територій України має ґрунтуватися на створенні кластерних структур, а це, в свою чергу, сприятиме виникненню нової форми конкуренції між його учасниками, заснованої на співробітництві та інноваційному розвитку. Ефект від діяльності цих об'єднань сприятиме розвитку досить ефективної експортної діяльності та суттєво підвищить конкурентоспроможність підприємств сільських територій і на внутрішньому і на зовнішньому ринках.

Для інноваційного розвитку національної економіки безперечно актуальними є питання вдосконалення інфраструктури та організаційних механізмів, які б сприяли реалізації потенціалу співробітництва України та Європейського Союзу в умовах дії поглибленої зони вільної торгівлі. Нажаль досі невирішеною є проблема якісного ресурсного забезпечення інноваційного розвитку в Україні, тому ми переконані, що одним з найдієвіших варіантів, що допоможуть вирішити проблеми щодо розробки діючих механізмів залучення саме європейських інвесторів до процесів кластеризації в Україні, в тому числі обмін досвідом. Тому логічно, щоб сформуванню інноваційних кластерів та покращити ефективність взаємодії з Європейським Союзом в цьому процесі необхідно краще зрозуміти сутність процесу кластеризації в ЄС та їх потенціалу взаємодії з Україною. Все це, в тому числі, впливає з Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі. Саме кластерний підхід зможе суттєво змінити зміст як державної промислової так і інвестиційної політики в цілому. Країни створюють привабливі умови для інвесторів створюючи більш сприятливе середовище для економічної активності, що відповідає як потребам так і вимогам інвесторів [1, С.65].

Перехід до кластерної організації розвитку агропромислового виробництва та сільських територій має знаходити своє відображення в аграрній політиці як тривале рамкове завдання. Його успішне виконання буде вимагати співпраці виробничих формувань як з органами місцевого самоврядування, так і регіональним і управлінням на державному рівні. В таких умовах організації виробництва роль обласних управлінь агропромислового розвитку зростатиме, адже більшість організаційних, координаційних і контрольних функцій передаватиметься на місця [2, С.5].

В сучасних умовах для формування структур кластерного типу є створення та вдосконалення необхідної законодавчої бази у певних європейських країнах, таких як Фінляндія, Польща, Данія, Словенія та ін. Уряд України постійно здійснює активну зовнішньоторговельну політику через участь нашої держави у ключових торговельних переговорах, а також здійснює роботу, що спрямована на реалізацію переваг членства України у Світовій організації торгівлі, однією з цілей якої є саме розширення

експортних можливостей національних товаровиробників, а також захист та поширення економічних інтересів країни на європейських ринках.

Найважливішими в кластері є тісна взаємодія між учасниками. Їх ефективність заснована на двох основних положеннях. З одного боку це потреба у співпраці з іншими учасниками для налагодження, в першу чергу, ефективного виробництва продукції яка була б конкурентною. З іншого боку це наявність конкуренції між партнерами, яка спонукала б учасників до створення інновацій у цій сфері. А для аграрного сектору економіки, де, нажаль, відчувається стримування інноваційного розвитку, це є досить актуальним.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кудрявець С. В. Засади європейської політики створення інноваційних кластерів та поглибленої взаємодії з Україною. Інвестиції: практика та досвід, 2016. № 5. С. 64-72. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2016_5_14

2. Мельник Ю. Л. Агропромислове виробництво України: уроки 2008 року і шляхи забезпечення інноваційного розвитку. Економіка АПК, 2009. № 1. С. 3– 18.

УДК 349.42

ПАХОМОВА А.О., канд. юрид. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ В АГРАРНІЙ СФЕРІ

Як показує досвід розвинених країн, при здійсненні аграрної політики велику значимість має супутня їй інноваційна політика, важливість якої в наші дні помітно збільшилася. Але проводити її з більшою ефективністю можна лише гармонізовано.

Ключові слова: аграрна наука, аграрні дослідження, аграрна політика, інновації.

Інновації на сьогоднішній день є локомотивом світової економіки, і тому їх розвиток став одним із пріоритетів національної політики багатьох країн. Інновації дозволяють поштовхнути економічне зростання, підняти рівень життя населення, вирішити проблеми екології та нестачі ресурсів і продовольства, а в перспективі - освоєння космічних просторів. Плюс до всього цього розвинені інновації дозволяють вирішувати також і політичні питання, що для багатьох держав часто важливіше, ніж вищезгадані проблеми [1, с.317].

При цьому найчастіше при розробці планів по зростанню інноваційної активності держава забуває ряд особливостей інноваційних систем, їх структур і зв'язків між ними, що часто веде до зриву національних програм розвитку, причому досить дорогих. Все це вимагає уважного підходу до всіх ланок різного роду інноваційних систем [2, с. 247].

Однією з ключових особливостей сільськогосподарського сектора з позицій інноваційного підходу є низька технологічність цієї галузі. Це означає, що для створення, впровадження та виробництва потрібна менша участь науково-дослідних розробок. Найчастіше здійснювані в цій сфері дослідження - це не абсолютно нові підходи і знання, а розробки, спрямовані на деяке поліпшення наявних прикладних технологій і процесів.

Багато в чому через це отримання великих і швидких прибутків ускладнено в аграрному секторі, що робить його не дуже привабливим для підприємців та інвесторів. Витрати на НДДКР в аграрному секторі не осилити селянським і фермерським господарствам та господарствам населення, що, в свою чергу, викликає необхідність у створенні умов для виявлення і задоволення попиту на інновації. Також можна відзначити, що через низьку технологічності сектора і невисоку прибутковість виникає високий ризик збитків для створення і впровадження інновацій, що аж ніяк не сприяє становленню інноваційних зв'язків та, як наслідок, не дає можливості підвищитися якості продукції і проводити інновації в подальшому [3, с.78].

В умовах перехідного стану національної економіки, коли колишня структура народногосподарських відносин була зруйнована, а нова так і не знайшла визначену структуру, сільське господарство через свою залежність від дотацій виявилось вразливим і понесло великої шкоди.

Слід також зазначити важливість розвитку сільського господарства в політичному і соціальному плані. І саме добре працює інноваційна система здатна забезпечити не тільки екстенсивне, а й інтенсивний розвиток цієї галузі. Налагоджена сільськогосподарське виробництво дозволяє не тільки менше витратити ресурси на закупівлі за кордоном, а до того ж і відносно швидко розгорнути виробництво нової продукції в разі втрати її поставок внаслідок погіршення політичних і економічних відносин, позбавить зовнішніх гравців від важливого важеля тиску. Все це є основою продовольчої безпеки [9].

Приватний сектор також отримує вигоду від наукових робіт, що проводяться державними структурами, однак вишукування, які виконують на приватні інвестиції, стають інтелектуальною власністю приватників. Внаслідок цього звичайні селянські господарства залишаються без можливості скористатися цими напрацюваннями, так як суб'єктами, здатними проводити або спонсорувати дослідження, частіше за все є компанії, що володіють значно більшими ресурсами. Отже, постає питання, наскільки достатньо участі приватного сектора для вирішення проблем продовольчої безпеки, розвитку села та зайнятості мільйонів його жителів, а також питань екології.

Розробки, що проводяться під патронажем держави, куди більшою мірою соціально орієнтовані, ніж розробки під приватним контролем. Відсутність процедур залучення бізнесу для спільних проблемно-орієнтованих досліджень економічних, технологічних і суспільних проблем. Насправді поле для таких досліджень велике: це і напрямки розвитку біотехнологій, селекції, проблеми села, малого і середнього бізнесу, навколишнього середовища, генно-модифікованих організмів (ГМО) та інші. Також важлива опрацювання в цьому форматі питань налагодження співпраці держави і бізнесу в області наукових розробок, інтелектуальної власності, встановлення зв'язків сільгоспвиробників з організаціями, які проводять науково-дослідницьку діяльність. Така робота в зв'язці може дозволити приватному сектору підвищити свою роль у створенні наукових знань в області біотехнологій, виробництві сільськогосподарських машин і устаткування; державний сектор може взяти на себе дослідження в області генетики, технологій зі збереження екології, фундаментальні дослідження в цілому, соціальні проекти, а також розробки в нерентабельних для бізнесу сферах [4, с.22].

Необхідне створення представницьких спілок виробників сільськогосподарської продукції для донесення до федеральних і місцевих органів влади їх проблем, потреб і захисту прав. Великим структурам легше входити у взаємодію з науковими організаціями різних рівнів з метою налагодження науково-технічних зв'язків.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Lundvall Bengt-Ake National systems of innovation. Towards a theory of innovation and interactive learning. Pinter, London, 1992. P. 317.
2. Malerba F. Sectoral Innovation Systems of Innovation and Production. Bocconi University, Research Policy, Milan, Italy 2002. P. 247.
3. Hristov M. The agricultural innovation system: the knowledge issues in the Bulgarian agricultural sector. Aalborg University, Denmark, 2011. P. 78.
4. Трутнев Д.М. Государственная инновационная политика в сельском хозяйстве: вопросы участия // Научное обозрение. Экономические науки. – 2019. – № 2. – С. 21-25.

ДОГОВІРНА ДІЯЛЬНІСТЬ В АПК

Підвищення рівня правового захисту виробника-продавця з метою вирівнювання його економічних потреб з можливостями покупця - основне завдання договору контрактації. Даний документ необхідний для розвитку і підтримки аграрного сектора в сучасних умовах.

Ключові слова: аграрний сектор, контрактація, договір, АПК

Необхідність структурування ринку, яке має величезне значення з точки зору економічної теорії, обумовлена низкою причин. По-перше, все більше зростає територіальна і внутрішньогалузева спеціалізація, яка потребує, в свою чергу, координації та інтеграції. По-друге, масштаби функціонуючих компаній, корпорацій, та й самого ринку змушують переходити від випадкових ринкових зв'язків до постійних товарних потоків. По-третє, реалізація принципу врівноважують сил вимагає в протиположності монополіям організації фермерських об'єднань для створення більш рівних умов на ринку. По-четверте, виникла необхідність створення не тільки економічних, а й організаційних механізмів для забезпечення продовольчої безпеки, так як і в ринкових умовах потрібно контролювати одну з головних функцій економіки щодо задоволення найпершою життєвою потреби людини - потреби в продовольстві. Проблеми структурування ринку, створення вертикальних зв'язків в сучасних умовах в різних країнах вирішуються по-різному в залежності від характеру економіки, структури ринку, національних традицій, політичної кон'юнктури. В деякій мірі на характер функціонування таких ринкових структур впливають і технологічні характеристики конкретних видів продовольства [1, с. 134].

Одним з напрямків щодо підвищення ефективності функціонування системи продовольчого забезпечення в країнах Західної Європи стала сільськогосподарська кооперація. Кооперативний рух в цих країнах, яке на відміну від вітчизняної практики носить тривалий і безперервний характер, дозволило вирішити кілька виробничих, економічних і соціальних завдань. За рахунок створення численних вертикально організованих кооперативів багато виробничі функції, такі як доробка сільськогосподарської продукції, її закупівля, зберігання, переробка та оптова торгівля, раніше здійснювалися всередині господарства, були передані в ці кооперативи. Саме сільськогосподарське підприємство стає частиною значно більшого і ефективного господарського організму. Таким чином, відбувається вертикальна концентрація виробництва, відповідна сучасним структурам великомасштабного ринку [2, с. 122].

Сучасну вітчизняну структуру ринкових відносин слід розглядати не як комбінацію різних форм торгівлі, а як визнання принципу багатокладності сучасної російської економіки, в тому числі і продовольчого ринку, де має знайти місце і кооперації, і великим приватним корпораціям, і малому виробнику, і великим промисловим і торговим фірми. Зі створенням єдиного ринку з'являються і можливості для організації великих агропромислових і торгових структур, що охоплюють всю країну, або діючих в міжнародному масштабі. При цьому в агропромисловому та продовольчому господарстві виникають свої проблеми, відмінні від інших ринків. На ринку часто складається становище нерівноправних відносин між дрібними сільськогосподарськими виробниками і монополіями - постачальниками і закупівельниками. Зазвичай дрібному сільськогосподарському виробнику, що поставляє мало транспортабельну продукцію, протистоять великі промислові і торгові фірми, які можуть нав'язувати сільськогосподарському виробнику, наприклад, свої ціни і (або) умови збуту.

У зв'язку з цим особливої уваги заслуговує розгляд досвіду зарубіжних країн у побудові інтегрованих систем, заснованих на контрактах [1, с. 135].

Підвищення рівня правового захисту виробника-продавця з метою вирівнювання його економічних потреб з можливостями покупця - основне завдання договору контрактації. Даний

документ необхідний для розвитку і підтримки аграрного сектора економіки і покликаний регулювати відносини, пов'язані із закупівлями товару у сільгоспвиробників.

Контрактація є специфічний вид договору купівлі-продажу, спрямований на встановлення відповідних відносин між виробником і заготівельником сільськогосподарської продукції. Даний документ повністю підпорядковується положенням про договір поставки, при цьому у продавця і покупця виникає комплекс прав і обов'язків, які встановлюються відповідно до правил ділового обороту. За цивільним законодавством контрактація передбачає ряд положень, спрямованих на підтримку сільськогосподарських виробників.

Найчастіше аграрна продукція поставляється за договорами купівлі-продажу, рідше - за угодами контрактації, які передбачають обов'язкову передачу аграрієм вирощеної сільгосппродукції особі, яка здійснює її закупівлю для переробки або реалізації. Відмінністю контрактації від інших видів документів подібного характеру є можливість віднесення ризиків, пов'язаних з виробництвом аграрних товарів, на заготівельника. Складність в застосуванні договорів даного типу полягає в тому, що їх об'єктом є ще не вирощена продукція - овочі, живу худобу, птах, зерно та інше. Відомо, що сільськогосподарське виробництво не захищене від впливу несприятливих факторів, наслідком яких може стати зміщення термінів поставки готової продукції, в той час як в договорі контрактації час і обсяги її здачі жорстко фіксуються.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Гармаева Э.Ц. Контрактация как инструмент повышения эффективности функционирования продовольственного рынка // Вестник ИрГТУ. 2011. №3 (50). С.133-137
2. Wallis J., North D. Measuring the Transactional Sector in American Economy, 1870–1970. In Long-term Factors in American Economic Growth. Chicago, 1986. P. 122-123.

УДК 349.42

МЕЛЬНИК В.О., канд. юрид. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОСНОВНИХ ПРИНЦИПІВ ОРГАНІЧНОГО СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ЗА IFOAM (МІЖНАРОДНА ФЕДЕРАЦІЯ ОРГАНІЧНИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ РУХІВ)

Для розуміння тенденцій розвитку органічного виробництва необхідно здійснити аналіз принципів, що впливають на зміст правового регулювання та відповідно беруть участь у формуванні суспільних відносин щодо цього виробництва. З огляду на те, що принципи права виникають самостійно і незалежно від волевиявлення людей, вони є об'єктивними.

Ключові слова: принципи IFOAM, органічне виробництво, генетично модифіковані організми.

Дія внутрішньогалузевих (спеціальних) принципів права обмежена предметом правового регулювання, тобто суспільними відносинами щодо виробництва, зберігання, перевезення та реалізації окремих видів органічної продукції (сировини). Вони відображають потенціал органічного виробництва щодо поліпшення сільського господарства в глобальному масштабі. Основою для розвитку органічного сільського господарства стали принципи *IFOAM* органічного сільського господарства (*надалі – принципи IFOAM*).

Згідно принципів IFOAM, органічне сільське господарство ґрунтується на:

1. Принципи здоров'я, що полягає у необхідності застосування заходів щодо збереження фізичного, психічного, соціального та екологічного благополуччя людей за допомогою органічного виробництва. [1].

2. Принципи екології, що полягає у необхідності дослідження екологічного балансу в органічному виробництві шляхом проектування систем землекористування, створення місць перебування і підтримки генетичного й сільськогосподарського різномайття. Цей принцип покладає відповідальність за стан навколишнього середовища та якість органічної продукції на суб'єктів органічного виробництва через їх обов'язок захищати та охороняти навколишнє

середовище в цілому. Центральним елементом даного принципу є живі екологічні системи і цикли, за допомогою яких існує органічне сільське господарство: «Наприклад, для рослин - це живий ґрунт, для тварин - екосистема ферми, для риби й морських організмів - це водне середовище» [1].

3. Принципи соціальної й екологічної справедливості, який означає, що природно-ресурсний менеджмент повинен здійснюватися з урахуванням інтересів майбутніх поколінь на відкритій, рівноправній основі з врахуванням реальних екологічних та соціальних витрат, а також стану навколишнього середовища й життєвих можливостей.

4. Принципи турботи, що полягає в усвідомленні попереджувального і відповідального характеру управління органічним сільським господарством для захисту здоров'я й благополуччя нинішніх та майбутніх поколінь і навколишнього середовища. Поряд з іншим, перевага в цьому принципі віддається забезпеченню реалізації права на участь в прийнятті екологічно важливих рішень та одержання екологічної інформації, що були закріплені у статті 50 Конституції України та Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська конвенція) від 25 червня 1995 року [2, с. 1191].

З огляду на вищевикладене, слід погодитись зі словами А.М. Статівки, що органічне чи екологічне сільське господарство наближує агрономію до екології, приділяючи велику увагу системам, що підтримують життя на землі, і мінімізуючи негативний вплив на навколишнє середовище порівняно з традиційним сільським господарством [3, с.59].

Одним з важливих принципів органічного виробництва, закріпленим у Законі, є відмова від використання генетично модифікованих організмів та продукції з них. Відносини щодо розробки, створення, випробування, дослідження, транспортування, імпорту, експорту, розміщення на ринку, вивільнення у навколишнє середовище та використання в Україні генетично-модифікованих організмів регламентовані Законом України «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів» №1103-V від 31 травня 2007 року [4].

З цього приводу В.М. Єрмоленко зазначає, що незважаючи на введення в Євросоюзі заборони на використання антибіотиків у кормах для тварин практично всі зарубіжні компанії, які постачають продукти для приготування комбікормів у країні СНД, використовують за замовчуванням різні антибіотики. Тим самим вони домагаються передусім ефекту стимуляції росту, зниження конверсії корму і скорочення терміну відгодівлі. Проте постійне використання антибіотиків загрожує здоров'ю населення, яке вживає таке м'ясо в їжу. Для деяких людей споживання такої продукції може мати фатальний результат [5, с. 47].

В цілому, метою принципів правового регулювання органічного сільського господарства можна визначити законодавчо-закріплене стимулювання розвитку органічного руху у різних формах його прояву у різних державах. Універсальність принципів ІФОАМ полягає в тому, що вони спрямовані на розвиток основ, програм і стандартів ІФОАМ з урахуванням їх застосування в усьому світі. Вищезазначені принципи органічного виробництва сприяють отриманню переваг від цього виду господарської діяльності. Іншими словами, як зазначає Г. Тютюнник: «Економічні переваги органічного виробництва дістаються шляхом істотного зменшення виробничих затрат у результаті відмови від застосування дорогих хімікатів та зниження енергоємності виробництва. Соціальні переваги органічного виробництва полягають у розвитку інфраструктури сільських територій, утворенні додаткових робочих місць у сільській місцевості, покращенні здоров'я нації. Екологічні переваги полягають у збереженні та відновленні біорізноманіття в агроландшафтах, що впливає на відтворення родючості ґрунтів і збереженню довкілля» [6, с. 47].

Правові принципи органічного виробництва є етичними принципами, що набули законодавчого закріплення та повинні використовуватися як єдине ціле разом з загальноправовими, галузевими та міжгалузевими принципами. Вони представляють собою систему вимог, яким має відповідати практика суспільних відносин щодо виробництва, зберігання, перевезення та реалізації органічної продукції (сировини). Дані принципи є

критеріями оцінки правомірності рішень органів державної влади та дій суб'єктів аграрних правовідносин. В той же час судові органи конкретизують зміст цих принципів в своїх рішеннях з врахуванням особливостей конкретних правовідносин щодо виробництва органічної продукції.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Принципи *IFOAM* органічного сільського господарства [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://infohub.ifoam.bio>
2. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська конвенція) від 25 червня 1995 року. Офіційний вісник України. — 2010. — № 33, 14 травня. — Ст. 1191.
3. Статівка А. М. Деякі аспекти посилення державного регулювання в процесі аграрних перетворень / А.М. Статівка. Право України. — 2001. — № 6. — С.57- 59.
4. Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів. Закон України від 31 травня 2007 р. №1103-V. Відомості Верховної Ради України. — 2007. — № 35. — Ст. 484.
5. Єрмоленко В. М. Правові аспекти органічного сільськогосподарського виробництва як важливий чинник забезпечення екологічної безпеки / В.М. Єрмоленко. Актуальні проблеми становлення і розвитку права екологічної безпеки в Україні: матер. наук.- практ. круглого столу (м. Київ, 28 березня 2014 р.) / ред. кол.: М. В. Краснова та ін.; Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. — Чернівці: Кондратьєв А.В., 2014. — С. 47 - 49.
6. Тютюнник Г. Основи розвитку національного ринку органічного землеробства в Україні / Г. Тютюнник. Галицький економічний вісник. — 2014. — Том 46. — № 3. — С. 46–52.

УДК 338.43.008

ЛОМАКІНА І. Ю., канд. юрид. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

РОЛЬ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ АГРОБІЗНЕСУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

У статті обґрунтовано роль аграрного підприємництва в розвитку сільських територій. Охарактеризовано основні способи взаємодії підприємств агробізнесу з місцевою громадою і напрями програм агрохолдингів України щодо розвитку сільських територій. Здійснено теоретичне узагальнення поняття сталого розвитку сільських територій та його складників.

Ключові слова: сталий розвиток, корпоративна соціальна відповідальність, сільські території, агробізнес, агрохолдинги, місцева громада

Будь-який бізнес, у тому числі й у сфері АПК, реалізуючи свої економічні цілі, неминуче зачіпає інтереси місцевої громади та впливає на рівень розвитку регіону присутності. Розвинене суспільство з усіма створеними для гідного життя і роботи умовами є необхідною умовою подальшого зростання, розвитку і процвітання агробізнесу в регіоні присутності. Поліпшення життя на селі і розвиток сільської економіки є одними з пріоритетних напрямів державної соціально-економічної політики. Забезпечення сталого розвитку сільських територій у сучасних умовах передбачає розширення джерел зайнятості, збільшення доходів сільського населення, створення нормальних умов життя. Своєю чергою, розвинене суспільство з усіма створеними для гідного життя і роботи умовами є необхідною умовою подальшого зростання, розвитку і процвітання агробізнесу в регіоні присутності. Подібний механізм зворотного зв'язку зумовлює необхідність наявності елементів корпоративної політики, які змогли б забезпечити максимально позитивний вплив на місцеве суспільство і регіон присутності, не зменшуючи, а в довгостроковій перспективі й збільшуючи економічну ефективність агробізнесу. Для сучасних компаній такою політикою

Надмірна концентрація корпоративними структурами економічної влади, поглинання і приєднання до свого складу колективних підприємств, що ще вчора підтримували сільську соціальну інфраструктуру та забезпечували роботою сільське населення, ще більше

загострюють соціальні проблеми сільських громад. Це створює загрозову соціально-економічну ситуацію на селі, основними характеристиками якої є: припинення існування сільськогосподарських підприємств як юридичних осіб; утрата для певної кількості сільських жителів місця роботи; ненадходження до місцевих сільських рад податкових та інших платежів від підприємств, що припинили своє існування; відсутність фінансування на створення та підтримку сільської інфраструктури, яке здійснювали сільськогосподарські підприємства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Єранкін О.О., Пилипенко В.М., Кузьо Н.Є. Соціальна відповідальність агробізнесу в контексті вирішення проблем розвитку сільських територій. Вісник Сумського національного аграрного університету. 2011. Вип. 6/2. С. 31–34.
2. Концепція розвитку сільських територій. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995-2015-%D1%80#n8>.
3. Концепція Національної стратегії соціальної відповідальності бізнесу в Україні. URL: http://svb.ua/sites/default/files/201108_koncepciya_nacionalnoyi_strategiji_svb.pdf.
4. Ніценко В.С. Роль агрохолдингів у розвитку сільських територій. Формування ринкової економіки. 2015. № 33. С. 293–302.
5. Соціальна відповідальність: теорія і практика розвитку: монографія / за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Колота. Київ: КНЕУ, 2012. 501 с.
6. Кужель В.В., Мельник Ю.М. Мотивація розвитку соціальної відповідальності бізнесу на аграрних підприємствах. Бізнес-навігатор. 2014. № 3(35). С. 26–31.

УДК 378.1:376

КОВАЛЬЧУК І.В., канд. юрид. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДОРАДНИЦТВА В АГРАРНОМУ БІЗНЕСІ УКРАЇНИ

Доповідь присвячено теоретичним та практичним аспектам реформування правового регулювання дорадництва в аграрному бізнесі України. Особливу увагу приділено правовому аналізу сутності «дорадництва в аграрному бізнесі» як виду господарської діяльності.

Ключові слова: господарсько-правове регулювання, дорадча служба, аграрний бізнес, дорадник, експертно-консультаційні послуги.

Сільськогосподарська дорадча діяльність в українському аграрному бізнесі вже зарекомендувала себе як явище наукове, економічне та політичне. У більшості регіонів України створено сільськогосподарські дорадчі служби, які з кожним роком дедалі більше доводять свою важливість та необхідність для ефективного аграрного сектору країни. Разом з тим, цілком очевидним є недостатнє нормативно-правове регулювання такого виду господарської діяльності. Навіть прийняття Закону України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність» не вирішило всіх спірних питань щодо змісту, суб'єктивного складу та господарсько-правового механізму її здійснення. Тож, проблеми господарсько-правового регулювання сільськогосподарської дорадчої діяльності в Україні являють собою один з неопрацьованих і малодосліджених напрямів в українській господарсько-правовій науці.

Однією з підстав виникнення господарських зобов'язань є господарські договори, за допомогою яких опосередковуються зв'язки між суб'єктами господарювання, а також між ними та іншими учасниками господарських відносин.

Природа господарського договору, у тому числі і договору на надання сільськогосподарських дорадчих послуг, характерна прийняттям на себе однією стороною певного зобов'язання, яку можна визначити як «зроблену іншій особі заяву або завірення, що констатує певний стан справ або встановлює, що особа виконає або втримається від здійснення визначеної або певної дії, і право, що надається іншій особі, вимагати виконання такої заяви» [1, с.312].

Зобов'язання виражає щось більше, ніж просте повідомлення про намір, тому що означає згоду боржника стати зобов'язаним стосовно особи, яка здійснила відповідну заяву. Воно також не може бути зведене до пропозиції зробити які-небудь певні дії, адже ця пропозиція повинна бути прийнятою кредитором. Таким чином, можна зробити висновок про те, що публічна пропозиція надання сільськогосподарських дорадчих послуг (реклама) не може бути розцінена як зобов'язання.

Договір на надання сільськогосподарських дорадчих послуг є господарським та має ряд ознак:

1) є консенсуальним, тобто момент укладання збігається з моментом досягнення сторонами згоди по всіх його істотних умовах;

2) основними результатами договору по наданню сільськогосподарських дорадчих, зокрема консалтингових, послуг є результат інтелектуальної праці фахівця-дорадника, що може й не бути вираженим у матеріальній формі;

3) у зв'язку з відсутністю правового регулювання договору по наданню сільськогосподарських дорадчих послуг, обов'язковий контроль за їхнім виконанням законодавством не передбачений, хоча він можливий за взаємним бажанням сторін договору;

4) суб'єкт сільськогосподарської дорадчої діяльності за згодою з іншою стороною може залучати до роботи інших фахівців – третіх осіб, як субпідрядників;

5) у договорі оплатного надання сільськогосподарських дорадчих послуг, матеріальний результат дії не передбачається, а отже, оплаті підлягає послуга, як така, а не її результат. Відповідно до цього стадії здачі-приймання наданих послуг для даного договору, як правило, не виділяються. У зв'язку із цим в обов'язок виконавця – суб'єкта сільськогосподарської дорадчої діяльності входить здійснення певних дій або здійснення певної діяльності, а замовника – їхня оплата [2, с.122].

Отже, було б помилково поєднувати правове регулювання угод з оплатного надання послуг взагалі й наданню сільськогосподарських дорадчих послуг. Ці два поняття співвідносяться між собою як загальне й частка.

Договір про надання сільськогосподарських дорадчих послуг є одним з видів договорів на надання оплатних послуг, тому що останні можуть стосуватися послуг у всіляких сферах суспільного життя і господарської діяльності. Навіть сільськогосподарські дорадчі послуги самі по собі є відмінними один від одного. Зокрема, одні з них надаються споживачам у цивільному обороті й регулюються цивільним законодавством, а інші, які є більш вагомими, з погляду залучених до правочину осіб, ресурсів і складності питань, займають все більшу частку в практиці суб'єктів господарювання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Ансон В. Договорное право: Пер. с англ./ В. Ансон. М.: Юрид. лит., 1984. 463 с.
2. Ровний В.В. Господарсько-правова природа інституту сільськогосподарського дорадництва. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2016. Випуск 41. Т. 4. С. 121-124.

**Секція: ІСТОРИЧНІ, ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ТА
СОЦІОКУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА**

УДК 341

РОСАВІЦЬКИЙ О.О., старший викладач
Білоцерківський національний аграрний університет

**МІСЦЕВІ ВИБОРИ ТА АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНА РЕФОРМА В
УКРАЇНІ**

Доповідь присвячена правовим аспектам адміністративно-територіальної реформи в Україні та подальшом пререспективам її проведення.

Ключові слова: адміністративно-територіальний устрій, адміністративно-територіальна реформа, місцеве самоврядування, ОТГ, бюджет.

Проведення адміністративно-територіальна реформи в Україні - питання, що піднімалося чи не з перших днів проголошення незалежності ... Так, дочекалися, як зазначається на урядовому порталі, на сьогодні відбувається вже другий етап реформування, що розпочався після добровільного утворення територіальних громад, у відповідності Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад»... Так на сьогодні до складу ОТГ увійшло близько 4500 місцевих рад, на території яких проживають біля 11 млн. осіб, запроваджено інститут старостів. Верховною Радою України було внесено ряд змін до бюджетного і податкового законодавства, що надало змогу вести розмову і про фінансову децентралізацію громад.

12 червня 2020 року Уряд України затвердив новий адміністративно-територіальний устрій базового рівня. Відповідно до розпоряджень Кабінету Міністрів, після місцевих виборів в Україні буде 1469 територіальних громад, які покриватимуть усю територію країни, а 17 липня 2020 року Верховна Рада України прийняла Постанову № 3650 «Про утворення та ліквідацію районів». Згідно з документом, тепер в Україні 136 районів. Старі 490 районів парламент ліквідував.[1]

У липні поточного року Верховна рада України прийняла зміни до виборчого законодавства та постанову щодо місцевих виборів, які відбудуться наприкінці жовтня...[2]

Як ми бачимо результати реформування є очевидними. Про те, виникає і ряд запитань, зокрема, чи слід вважати таке реформування завершеним...Чи потрібно в Україні будувати двоступеневу систему бюджетного устрою на зміну існуючої трьохступеневої...? Відповідь є очевидна – так, чим простішою і прозорішою буде система бюджетного устрою, тим менше буде зловживань, а відповідно і корупційних дій.

На сьогоднішній день ще існує ряд не вирішених, а також колізійних питань пов'язаних з адміністративно – територіальною реформою, а відповідно і реформуванням бюджетної системи України. Думаю, що при вирішенні цих питань слід було б звернутися, як це уже не один раз відбувалося у вітчизняній політиці, до іноземного досвіду. Зокрема до досвіду таких розвинутих країн Європи ...

Так, Франція, як і Україна є унітарною державою. Про те, її бюджетна система включає тільки дві ланки: державний бюджет і місцеві бюджети. В країні немає єдиної бюджетної системи, і всі бюджети формально відокремлені. Бюджет кожної адміністративної одиниці затверджується її виконавчим органом влади.

Фінансова система Франції відрізняється високим ступенем централізації. Центральний бюджет включає в себе загальний бюджет держави, приєднані до нього бюджети різних державних організацій, спеціальні рахунки казначейства.

В такій країні як Фінляндія адміністративно - державні реформи були проведені відносно недавно, в 90-ті роки минулого століття на фоні глибокої економічної кризи. Фінляндія, як і

Франція має дворівневий бюджет і на сьогодні належить до групи малих європейських країн, що глибоко інтегрованих в світову економіку.

Як висновок, хотілося б звернути увагу, що проведення будь яких реформ потребує чітко визначеної мети і цілі, саме від них в більшості випадків залежить їх успішність. Так доводить міжнародний досвід.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Навіщо децентралізація. [Електронний ресурс]: Децентралізація. Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/about>

2. Проект Постанови про призначення чергових місцевих виборів у 2020 році (25 жовтня 2020 року) : Офіційний веб-портал ВРУ Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69402

УДК 343

СИМАНОВА С.І., к.юрид.наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ХАРАКТЕРИСТИКИ КОРУПЦІЙНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ В УКРАЇНІ

У тезах конференції охарактеризовано поняття корупційного правопорушення. Зазначено, до якої відповідальності можна притягнути особу, яка вчинила корупційне правопорушення; хто може бути звільнений від кримінальної відповідальності; які суб'єкти протидії корупції в Україні діють, та які їх повноваження. Крім цього запропоновано шляхи удосконалення чинного кримінального законодавства у контексті систематизації корупційних правопорушень.

Ключові слова : корупція, корупційне правопорушення, протидія корупції, суб'єкти протидії корупції, кримінальна відповідальність.

На сучасному етапі розвитку суспільства проблема боротьби з корупцією стала актуальною в нашій державі, та є темою для постійних дебатів як для української, так і для міжнародної спільноти. В державі існує ряд не вирішених проблем, які пов'язані з високим рівнем хабарництва, зловживання владних повноважень, і в результаті чого виникає недовіра до органів державної влади. Вищевказане і є причиною виникнення корупційних правопорушень, які поширюються на всі сфери життєдіяльності суспільства.

Корупційне правопорушення - діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною у ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції», за яке законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність [1].

У Кримінальному кодексі України (далі - ККУ) не зазначено самого поняття корупційного кримінального правопорушення, а лише в примітці до ст. 45 ККУ вказано перелік всіх діянь, які можуть бути віднесені до корупційних у випадку їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем, а саме: ст. 191; ст. 262; ст. 308; ст. 312; ст. 313; ст. 320; ст. 357; ст. 410, а також зазначено кримінальні правопорушення, які передбачені статтями 210, 354, 364, 364⁻¹, 365⁻², 368, 368⁻³-369, 369⁻², 369⁻³ ККУ [2].

Діючими уповноваженими суб'єктами у сфері протидії корупції в Україні є органи прокуратури; органи Національної поліції; Національне антикорупційне бюро України; Національне агентство з питань запобігання корупції. Завдання вищевказаних компетентних органів є розроблення системи заходів протидії корупції, які будуть спрямовані на зменшення її обсягів, усунення причин та умов корупційних діянь, виявлення, припинення та розслідування корупційних правопорушень, притягнення винних осіб до відповідальності, усунення наслідків корупційних діянь, відновлення законних прав та інтересів фізичних і юридичних осіб, які були спричинені в результаті корупційного правопорушення, розроблення антикорупційних програм.

За вчинення корупційного кримінального правопорушення до кримінальної відповідальності можна притягнути не лише чиновника, який вимагає чи отримує неправомірну вигоду, а й громадянина, який пропонує таку неправомірну вигоду. Законом

передбачено такі види кримінальних покарань, як: громадські роботи, виправні роботи, обмеження волі, позбавлення волі, штраф, арешт, конфіскація майна. Законодавчо визначено, що особа може бути звільнена від кримінальної відповідальності, якщо у неї вимагали надання неправомірної вигоди, і про такий факт вона повідомила до органів Національної поліції.

Враховуючи вищевикладене, та аналізуючи норми чинного кримінального законодавства, варто було б внести зміни у Загальній частині Кримінального кодексу України, а саме у ст. 11 ККУ зазначити, які дії суб'єкта кримінального корупційного правопорушення є корупційним правопорушенням. Іншими словами, особа, яка вчиняє суспільно небезпечне винне діяння у сфері корупції могла чітко розуміти, та усвідомлювати ті неправомірні дії, які понесуть за собою кримінальну відповідальність за вчинення корупційного правопорушення. Крім цього в Особливій частині Кримінального кодексу України також необхідно внести зміни, а саме виокремити корупційні кримінальні правопорушення у єдиний розділ задля їх систематизації, та конкретизації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про запобігання корупції [Електронний ресурс]: Закон України від 14.10.2014р., № 1700-VII. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.

2. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України: кодекс від 05.04.2001, редакція від 01.05.2016[Електронний ресурс] – режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

УДК 2-9

МЕЛЬНИК Л.М., канд. політ. наук

ГРЕК І.М., асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

ФЕНОМЕН ЦЕРКОВНОГО РОЗКОЛУ В ІСТОРИОГРАФІІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ СТ.

Аналізуються здобутки науковців у висвітленні сутності церковних розколів.

Ключові слова: церковний розкол, церква, розкольництво, єдина церква, релігійне життя.
Keywords: church schism, church, schism, single church, religious life.

Багато науковців приділяє увагу розкольництву. Із-за постійної присутності його у релігійному житті, це поняття стало окремою темою у науковій діяльності дослідників. Виникли навіть два напрями у вивченні розколу і у відношенні до нього: розкол очима „розкольників” і розкол очима „нерозкольників”. Обидва ці напрями мають свою історію, концепцію та своїх яскравих представників. Теорія розколів розвивається і поглиблюється. Тобто з упевненістю можна сказати, що наука про розкол теж перебуває в стані розколу.

У другій половині ХІХ ст. у зв'язку із зняттям цензури почалася масова публікація матеріалів про церковний розкол. Матеріали для означення історії розколу публікували Я.Л.Барсков, Е.В.Барсов, А. Богословський, Н.Ю. Бубнов, А.Е. Бурцев, Р. Попов, Н.И. Суботін, В.Г. Дружинін тощо.

Богословсько-філософське осмислення розколу дав В.Є.Соловйов. Він, зокрема, писав: "Розкол, хоча спочатку виступає на захист божественних і незмінних форм церкви, проти всяких людських нововведень, але несвідомо підмінюючи істинну ознаку божественності – кафолічності – іншою, зовнішньою, умовною і невизначеною ознакою старизни або батьківського переказу; розкол поступово віддаляється від божественного змісту церкви, розчиняючи широкі брами всякому людському свавіллю і особистому мудруванню" [1, с. 26].

Розвиваючи цю думку, І.М. Громогласов писав: "...розвиток національної свідомості не повинен вироджуватися в прагнення однієї народності протиставити себе цілому і бачити в собі саму вищу мету і кінцеве своє призначення. У сфері релігійного життя національна винятковість є практичним зреченням від уселенського християнства і поверненням до дохристиянського партикуляризму" [1, с. 28].

Оцінки розколу представниками державно-православної історичної школи в цілому негативні і близькі до духовно-академічного напрямку.

Так, К.Д. Кавелін указував на недолік розвитку релігійного відчуття у народі, "напівязичницькі уявлення і вірування" і "церковний формалізм як головну причину розколу" [5].

П.Н. Мілюков розглядав розкол як реакцію на "критичні, тобто елементи, неприйняття яких знайшло форму страху погубити свою душу за чужою, що західно привносяться, – іноземній волі" [5].

На думку П.Н. Мілюкова, "розкол – чисто духовний рух національного порядку, принципово неполітичне і абсолютно несумісне з ідеєю соціального. перевлаштування земного світу і тим більше активної боротьби, на яку розкол сам по собі був нездатний" [5].

Ф.М. Достоевський, наприклад, писав про розкол наступне: "найкрупніше явище російського життя і найкраща застава надії на краще майбутнє" [2].

Н.І. Костомаров говорив про те, що "розкол розворушив мозок людини" [3, с.266] з'явився "суттєвим явищем народного розумового прогресу, коли народ показав своєрідну діяльність в області думки і переконань" [4, с.256].

Отже, як бачимо, в другій половині XIX ст. у зв'язку із зняттям цензури почалася масова публікація матеріалів про церковний розкол.

Все це призвело до сплеску громадського і наукового інтересу до розколу. Втративши монополію, духовно-академічна школа "прокинулася" від ідеологічного сну і висунула низку яскравих учених, праці яких стали помітним внеском в науково-історичну і філософську думку.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Громогласов И.М. Русский раскол и Вселенское православие / И.М. Громогласов. Сергиев Посад, 1898. 44 с.
2. Достоевский Ф.М. Два лагеря теоретиков. Режим доступу: http://az.lib.ru/d/dostoevskij_f_m/text_1862_dva_lagerya_teoretikov.shtml
3. Костомаров Н. И. История раскола у раскольников / Н. И. Костомаров // Костомаров Н. И. Раскол. Исторические монографии и исследования. (Серия «Актуальная история России»). - М., 1994. - С. 265-327
4. Костомаров, Н.И. Раскол / Н.И. Костомаров. – Москва : Директ-Медиа, 2012. – 1448 с.
5. Милуков П.Н. Очерки по истории русской культуры. Режим доступу: <https://runivers.ru/bookreader/book9786/#page/20/mode/1up>

УДК 347.965.42

ЄФРЕМОВА І.І., канд. юрид. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

АДВОКАТ-МЕДІАТОР: ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ПОСЛУГ

Визначено зміст адвокатської діяльності і зміст діяльності медіатора. Проаналізовано правові засади надання адвокатом послуг з медіації. Визначено особливості зміст договору про проведення медіації.

Ключові слова (Keywords): адвокат, медіатор, послуги з проведення медіації, врегулювання конфлікту, альтернативний засіб вирішення спору.

Відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», адвокатська діяльність – незалежна професійна діяльність адвоката щодо здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту [1].

За загальним визначенням медіація це гнучкий процес, що проводиться конфіденційно, в якому нейтральна особа допомагає сторонам в процесі переговорів досягти згоди щодо вирішення спору або розбіжностей, при цьому сторони мають повний контроль над процесом прийняття рішень та самі визначають умови вирішення спору.

Отже, основна відмінність між діяльністю адвоката і діяльності медіатора полягає у тому, що адвокат надає правову допомогу виключно одній стороні конфлікту (спору), діючи від імені клієнта і в його інтересах. Саме на незалежність медіатора вказує стаття 1 проекту Закону «Про

медіацію», який наразі готується до другого читання, а саме визначаючи, що медіатор – незалежна, нейтральна, неупереджена фізична особа, яка проводить медіацію і не має повноважень щодо прийняття рішення по суті конфлікту (спору) [2].

Медіація в широкому значенні – це вміння досягати угоди, приходити до згоди, взаємовигідного рішення без примусу. Вона надає громадянам можливість самостійно і оперативно в ході переговорів за сприяння третьої нейтральної особи, яка має спеціальні знання і переговорні навички (медіатора), врегулювати існуючий конфлікт з урахуванням взаємних інтересів і укласти угоду, умови якої будуть прийнятні для обох сторін. На сучасному етапі розвитку медіації, медіація проводиться з метою врегулювання спорів (конфліктів), що виникають в різних сферах відносин фізичних та юридичних осіб, оскільки медіація має широке застосування і в сімейних, і в трудових, і в цивільних, і в господарських спорах, і в адміністративних правовідносинах. Адвокат в свою чергу, у вказаних правовідносинах працює з інтересами однієї сторони, свого клієнта, тим самим, виключно в межах правових норм, вчиняючи юридично значущі дії з метою їх задоволення.

Однак, володіючи навичками медіатора, адвокат в своїй діяльності шляхом проведення переговорів, має можливість знизити ескалацію конфлікту, і також за допомогою переговорів досягти прийнятних результатів для свого клієнта, тим самим зберегти час і, можливо навіть спокійні відносини із іншою стороною як наслідок мирного врегулювання певної конфліктної або спірної ситуації.

Медіація є визнаним у світі, і на сьогоднішній визнається в Україні, як один із альтернативних способів вирішення конфліктів і як особлива форма посередництва при врегулюванні спорів.

Досить тривалий час в адвокатській спільноті йшли дискусії з приводу питання: чи може адвокат також бути медіатором. На даний час, як засвідчує практика? збільшується кількість адвокатів, які є лояльними до медіації (Collaborative Lawyers), а також адвокати набувають навичок з медіації, і в подальшому, поряд із послугами в порядку здійснення адвокатської діяльності також надають послуги з процесу медіації. Однак слід зазначити, що надаючи послуги з проведення процесу медіації, адвокат не може одночасно виступати і представником однієї із сторін, тим самим забезпечуючи основну вимогу, що ставиться до медіатора – незалежність і неупередженість.

Участь адвоката у врегулюванні правових спорів (конфліктів) в якості медіатора, на думку Понасюка А.М., має ряд ознак, що визначає її особливість. Такими ознаками є: 1) особлива предметна сфера діяльності адвоката, пов'язана з глибоким всебічним аналізом протиріч і відносин у конфліктах різних предметних категорій; 2) особлива роль адвоката як незалежного та неупередженого посередника, який сприяє сторонам в пошуку взаємоприйнятних та взаємовигідних умов припинення спору; 3) особлива процедура (медіація), в рамках якої може здійснюватися адвокатська діяльність, і місце адвоката – медіатора в даній процедурі. [1, с.148].

Зазначені ознаки, на нашу думку визначають і особливі умови, які мають бути визначені на етапі укладання договору про надання послуг з проведення медіації. Правовими засадами є право адвоката на надання таких послуг, а саме статус медіатора відповідно до отриманих знань, внаслідок проходження навчання з базових навичок медіації. Окремо слід зазначити, що на даний час, медіатором є особа, яка пройшла базове навчання не менше ніж 48 годин, однак у проєкті Закону «Про медіацію» передбачається встановити обсяг базового навчання не менш як 90 годин навчання медіатора, у тому числі 45 годин практичного навчання.

Надання послуг здійснюється на підставі ст. 901 Цивільного кодексу України, оскільки медіація починається за ініціативою однієї із сторін, яка може виступати замовником послуги [4]. Однак, з метою уникнення претензій сторін, в разі коли сторони з тих чи інших причин не зможуть дійти згоди, досягти взаємовигідного рішення, у договорі з надання послуг щодо проведення медіації слід чітко прописувати предмет договору, статуси сторін, окремо прописувати умови конфіденційності, порядок припинення медіації, умови оплати, відповідальність медіатора, та інші умови на яких сторони можуть наголошувати.

Залишається дискусійним питанням, чи може адвокат, який надає послуги з проведення медіації, чи має саме він забезпечувати дотримання прав і свобод сторін у медіації як правозахисник, та юридично оформлювати угоду щодо досягнутих домовленостей між сторонами.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність. Закон України від 5 липня 2012 року № 5076-VI, в редакції від 03.07.2020. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>
2. Проект Закону України «Про медіацію» – № 3504 від 19.05.2020 р. [Електронний ресурс]. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68877
3. Понасюк А.М. Участие адвоката в урегулировании юридических споров посредством медиации [Текст]: дис.... канд. юр. наук: спец.12.00.11 "Судебная власть, прокурорский надзор, организация правоохранительной деятельности" / А. М. Понасюк / Российская академия адвокатуры и нотариата (институт). М., 2011. 269 с.
4. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

УДК 347.91

МАЛИШКО І.В., старший викладач

Білоцерківський національний аграрний університет

МЕДІАЦІЯ, ЯК ОДИН ІЗ СПОСОБІВ ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ

Ключові слова: примирливі процедури, альтернативне врегулювання спорів, добровільність процесу медіації.

У суспільній свідомості позначилась криза стереотипу розуміння сутності конфліктів, їх ролі та шляхів вирішення. Вітчизняна юриспруденція в останні роки отримала ще один напрямок дослідження та практичного застосування, пов'язаний з позасудовою практикою вирішення правових конфліктів. Юристи опинились у складній ситуації, коли знання законів і правових норм стає недостатнім для успішної та ефективної професійної діяльності, коли конфлікти виходять за межі однієї держави і набувають міжнародного характеру. Поширеними стають ситуації, коли не тільки положення національного законодавства, а й міжнародні норми не здатні подолати жорстке протистояння сторін. Пошук компромісу у вирішенні правових конфліктів стає необхідним елементом юридичної практики. Ця обставина стала поштовхом і стимулом звернення юристів, як науковців, так і практиків, до пошуку та застосування альтернативних підходів до вирішення конфліктів.

Зміст терміна «медіація» (від лат. *mediatio* – посередництво) розкрито як у законах іноземних держав, так і в наукових працях.

Згідно проекту Закону України «Про медіацію», який прийнято в першому читанні «медіація — добровільна, позасудова, конфіденційна, структурована процедура, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів» [1].

Існує думка, що за допомогою медіації можуть бути вирішені будь-які конфлікти, в яких сторони дійсно хочуть вирішити проблему, оскільки медіація представляє мінімальний ризик. У гіршому випадку – це лише втрата часу. Якщо в процесі медіації не досягнуто згоди, сторони можуть звернутися чи повернутися до судової чи іншої процедури.

У більшості країн світу медіація є визнаним і широко використовуваним методом вирішення конфліктів між людьми. У США тільки 5% справ, поданих до суду, направляється на розгляд, решта вирішуються мирним шляхом. Логічно, що порозуміння, досягнуте в процесі врегулювання конфлікту, а не вирішення – відповідно до волі, наприклад, арбітра або судді, приймається і визнається сторонами. Не можна не погодитися і не поважати рішення, у прийнятті якого особисто брав активну участь, набагато легше не визнавати й оскаржувати рішення судді.

Варто зазначити, що протягом останніх десятиріч медіація успішно розвивається в багатьох країнах. У США, Канаді, Австрії, Великобританії, Німеччині, Норвегії, Фінляндії, Франції, Польщі та інших європейських країнах прийнято спеціальні закони, які захищають право медіатора на нерозголошення інформації, отриманої від сторін у процесі медіації [3, 28]. У деяких країнах прийняті спеціальні юридичні норми, відповідно до яких до участі в судовому процесі сторони повинні спробувати вирішити свій спір шляхом медіації. Поширюється практика медіації в країнах Східної Європи та колишніх республіках Радянського Союзу.

Так, медіація є надзвичайно важливим компонентом правової системи Польщі. Перша спроба запровадження медіації у польське законодавство була пов'язана з прийняттям нового Кримінального кодексу, який вступив у силу 1 вересня 1998 р. Фактично один рік було надано для підготовки практиків до застосування нового кримінального законодавства. Однак навіть і після закріплення медіації у законодавстві у практиків не було сформовано єдиної думки щодо її застосування у зв'язку з неясністю законодавчих норм, зокрема щодо того, хто повинен пропонувати медіацію та визначати строки її проведення. На підставі цього з 1 липня 2003 р. було введено в дію статтю 231 Кримінально-процесуального кодексу, яка час відведений на медіацію не включила до загальних процесуальних строків. Причому наразі у законодавстві немає жодних обмежень на застосування медіації, якщо є доцільність у її проведенні [3, 137].

Практичне застосування медіації має свої переваги. По-перше, участь у цьому процесі вирішення конфліктів є добровільною. Учасник будь-коли може покинути стіл переговорів за власним бажанням. По-друге, посередництво вимагає менших фінансових і часових затрат. По-третє, процес посередництва, організований із позиції непротистояння, вважається якісно кращим, аніж традиційний ворожий судовий процес. Ще однією перевагою медіації є конфіденційність процесу, що має неабияке значення. Посередництво є короткотривалим, неворожим та орієнтованим на виконання завдання підходом до вирішення конфлікту.

Отже, одна з основних концепцій, закладених у законодавстві іноземних країн, а також у Проекті Закону України «Про медіацію», – добровільність характеру процесу медіації та наявність взаємної згоди сторін медіації.

Крім того, концепція добровільності участі в процесі медіації закріплена в Рекомендаціях Комітету міністрів Ради Європи «Про сімейну медіацію» від 21 січня 1998 р. № (98)1 (зокрема, положення «медіація не повинна бути обов'язковою»), а також у п. 10 преамбули Директиви 2008/52/ЄС Європейського Парламенту та Ради «Про деякі аспекти посередництва (медіації) у цивільних та комерційних справах» від 21 травня 2008 р. (далі – Директива 2008/52/ЄС), де вказано: «Директива повинна стосуватись процесів, за яких дві чи більше сторони в міжнародному спорі роблять спробу самостійно, на добровільній основі досягти мирової угоди під час розв'язання їхнього спору за допомогою медіатора».

Світова спільнота нагромадила значний теоретичний і практичний досвід у сфері застосування підходів альтернативного розв'язання спорів, і Україні варто ним скористатися. Медіація є перспективною та здатна самостійно і на рівних правах конкурувати з іншими

процедурами вирішення конфліктів, оскільки у кожного з них – своя унікальна ніша у системі конструктивного вирішенні юридичних конфліктів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про медіацію Проект Закону України (реєстр. № 3504 від 19.05.2020), внесений на розгляд Верховної Ради України.- Ініціатор(и) законопроекту: Шмигаль Денис Анатолійович Кабінет Міністрів України. [Електронний ресурс]. – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/796-20#Text>
2. Подковенко Т. Інститут медіації: зарубіжний досвід та українські перспективи / Т. Підковенко // Актуальні проблеми правознавства. – 2016. – № 1. – С. 26–31.
3. Землянська В. Вивчення досвіду Польщі у сфері медіації / В. Землянська // Право України. – 2004. – № 3. – С. 135–137.

УДК 344.77

КУРЧИН О.Г., канд. юрид. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ЄДИНИЙ ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПАТЕНТ: ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ

Правова конструкція інтелектуальної власності є базою для поширення нематеріальних об'єктів (науково-технічних, комерційних знань, досягнень в галузі мистецтва) в товарній формі. Тому, економіка ЄС зараз покладається, в першу чергу, на якість та інновації.

Ключові слова: інновації, патент, промислова власність, наукоємність.

Новий сектор світової торгівлі - ринок інтелектуальної власності, динамічно розвивається, залучаючи в комерційний оборот все нові об'єкти. Інтелектуальна власність надає інтенсивний вплив на глибинні процеси світового економічного зростання, сприяє формуванню нових напрямків в світовому розподілі праці.

У першій половині ХХ ст. можна було оцінювати економічний розвиток держави показниками видобутку природних ресурсів і обсягом промислового виробництва. Однак основним сучасним показником виступає інтелектуальна складова національної економіки. Причому міжнародний поділ праці і конкуренція між провідними національними економіками відзначаються зараз саме в цій області.

Таким чином, економіка ЄС зараз покладається, в першу чергу, на якість та інновації. Однак процес звернення до питань інтелектуальної власності в ході європейської економічної інтеграції відбувався поступово, і тільки в останні два десятиліття спостерігається зростання інтересу до цієї проблеми в геометричній прогресії. З одного боку, це викликано інтенсифікацією інноваційного розвитку світового співтовариства в цілому. З іншого боку, сформувалося право інтелектуальної власності ЄС, що включає дуже широке коло джерел. Є розвинена практика судових органів ЄС з питань інтелектуальної власності. Право ЄС не замінило національне право інтелектуальної власності країн-членів. Однак введення єдиної системи охорони деяких об'єктів (товарних знаків, промислових зразків) і плани про введення такої охорони в відношенні інших об'єктів (винаходів і корисних моделей) свідчать про те, що коли-небудь територіальний характер прав інтелектуальної власності в єдину Європу може бути повністю подолана [1].

Європейські Патенти не видаються на комп'ютерні програми та бази даних, методи хірургічного або терапевтичного лікування організму людини або тварини, методи діагностики, які здійснюються безпосередньо на організмі людини або тварини, а також на породи тварин або сорти рослин або способи виведення рослин або тварин. Заявка на європейський патент подається на адресу ЄПВ (Мюнхен, Гаага або Берлін) або в національне патентне відомство, звідки вона переправляється в ЄПВ, а при подачі європейської заявки сплачуються мита за подачу, за пошук, а також за кожен пункт патентної формули понад десяти, окремо за кожне держава, в якій проситься охорона, крім спільного вказівки Швейцарії та Ліхтенштейну.

В процесі розгляду європейської заявки проводиться формальна експертиза і патентний пошук. За їх результатами в Європейському патентному бюлетені публікуються звіт про пошук і інформація про європейську заявці на видачу патенту. У звіті про пошук наводиться бібліографічна інформація про документи, знайдених ЄПВ, які в подальшому будуть використані для оцінки новизни і винахідницького рівня заявленого технічного рішення, описаного в заявці. У звіті не оцінює патентоспроможність заявки, а сам звіт пересилається заявникові для ознайомлення поштою до винесення остаточного рішення про видачу або відмову у видачі патенту. Це робиться для того, щоб заявник, ознайомившись з результатами пошуку і проаналізувавши їх, міг скорегувати або відкликати свою заявку, в разі відсутності в її матеріалах новизни або винахідницького рівня. Матеріали заявки публікуються через 18 місяців від дати подання. Вони містять опис, формулу, креслення і реферат. Тимчасова правова охорона винаходу починається відразу після публікації.

Далі, у разі сплати мита і надходження відповідного клопотання заявника, яке може бути подано не пізніше як через 6 місяців після публікації, ЄВП проводить експертизу по суті - аналіз матеріалів заявки на відповідність критеріям для отримання патенту і правилам оформлення.

Рішення по заявці виносяться декількома експертами ЄВП, в разі якщо, на їхню думку, заявка відповідає вимогам патентоспроможності, то приймається рішення про видачу патенту.

Патент вступає в силу за згодою заявника з підсумковим текстом опису, сплату ним мита та переказ пунктів формули винаходу на дві офіційні мови Конвенції, які не є мовами діловодства за заявкою, після чого заявник отримує патентну грамоту і стає патентовласником, причому європейський патент вважається виданим від дати публікації відомостей про його видачу в європейському патентному бюлетені. Необхідно врахувати, що в окремих країнах, зазначених в заявці при подачі, патент буде діяти тільки після перекладу патентної формули на офіційні мови цих країн [1].

Після публікації відомостей про видачу патенту треті особи, зазвичай конкуренти, можуть протягом 9 місяців, сплативши мито, подати в ЄПВ протест, спрямований на скасування видачі патенту, рішення по якому приймає спеціальний відділ ЄПВ. Можливі три варіанти рішення: анулювання патенту, збереження патенту в силі без змін, підтримку патенту в силі в скороченому або зміненому обсязі, за умови згоди з цим заявника, сплати їм необхідних мит та перекладу змін на дві офіційні мови, які не є мовами діловодства за заявкою.

Кожне рішення того чи іншого відділу ЄВП може бути оскаржене в тому відділі, рішення якого оскаржується або в спеціальному відділі з розгляду протестів. У разі якщо відділ визнав скаргу достатньо обґрунтованою, то він протягом місяця виносить нове скориговане рішення. У разі ж якщо скарга відхиляється, то вона автоматично передається до Апеляційної палати ЄПВ, рішення якої є остаточним і оскарженню не підлягає.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. The Unitary Patent Package: Twelve Reasons for Concern. Max Planck Institute for Intellectual Property and Competition Law, 2012. — 9 p

УДК 340.15

МАКАРЧУК В.В., канд. юрид. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ КОЛОНІСТІВ ТА ІНОЗЕМНИХ ПОСЕЛЕНЦІВ В РОСІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ

В тезах розглядається правовий режим землекористування колоністів та іноземних поселенців на етнічних українських територіях Російської імперії у другій половині XVIII – першій половині XIX ст.

Ключові слова (Keywords): Російська імперія, землекористування, колоністи, іноземні поселенці, новоросійські губернії, правобережні губернії.

Внаслідок особливостей станової, імміграційної, переселенської політики, що проводилася на анексованих українських етнічних територіях країнами-загарбниками, з'явилися різноманітні категорії населення, земельна власність яких позначалася певною своєрідністю. З цими відмінностями мусила рахуватися Російська імперія, у складі якої на той час перебувала більшість етнічних українських земель.

Особливого правового статусу під назвою «поселян-власників» набула ще одна категорія підданих Російської імперії, поселених на казенних землях. Йдеться про колоністів чи іноземних поселенців, які засвідчили свою появу у Російській імперії у 1751 р. Цього року на постійне місце проживання із Австрії прибуло 432 особи [1, с. 84].

Перші згадки, як зазначає українська дослідниця історико-правового досвіду України в галузі правового регулювання інвестиційних відносин Степанченко О.С., про іноземних переселенців на рівні нормативно-правових документів є у Жалуваній грамоті генерал-майору Хорвату 11 січня 1752 р. Саме йому, генералу австрійської армії, доручалося завербувати військові полки для захисту південних кордонів імперії. Іноземним поселенцям обіцяні були значні земельні посілості, надані у вічне, спадкове користування.

З покладеним на нього завданням генерал Хорват блискуче впорався, отримавши довічну прихильність імператриці Єлизавети Петрівни. На кордонах із Туреччиною та Кримським ханством з'явилися два іноземних полки (гусарський і пандурський), сформовані із представників різних європейських народів, винятково православного віросповідання (серби, греки, хорвати, болгары, мад'яри). Місцем їхньої дислокації визначена Катеринославська губернія, на території якої завербованим іноземним воякам виділялися земельні посілості у розрахунку: капітанам – по 100; поручникам – по 80; підпоручникам – по 70; прапорщикам – по 50; рядовим – від 20 до 50 четвертин землі. Розселення іноземців на вказаних територіях сприяло закріпленню за губернією назви – Нова Сербія. З 1764 р. вона перейменовується у Новоросійську губернію [2, с. 60-61].

Юридичне закріплення початку німецької колонізації в Росію сталося з прийняттям Маніфесту Софією Ангальт-Цербською (Катериною II) 4 грудня 1762 р., що набув свого розвитку в Указі 22 червня 1763 р. Колоністам-переселенцям до Росії, надавалися численні пільги. На 30 років вони звільнялися від військової і цивільної служби, від сплати повинностей і податків. З прибуттям до Росії колоністам на шість місяців виділялося безкоштовне житло. Безвідсоткова позика надавала можливість будувати будинки, купувати інструменти, худобу тощо [3, с. 269-270].

Правовий режим землекористування пізніше регулювався затвердженням імператором рішенням Державної ради від 18 березня 1875 р. «Про устрій поселян греків і вірмен, поселених у Маріупольському і Ростовських повітах Катеринославської губернії» [4, с. 506], статті 8 і 10 цього документа надавала сільським громадам право отримати «владенні записи» на ділянки і угіддя їхнього користування. «Владенні записи» надавали право селянам-власникам на свій розсуд розпоряджатися земельними угіддями. Поселянам із числа греків та вірмен закон гарантував право власності на землі їхнього користування.

Особливий правовий статус мали також німці-меноніти та інші колоністи німецького походження. Така своєрідність була викликана умовами їхнього переселення до Мелітопольського повіту Таврійської губернії. Переселенці, прибувши у 1803-1804 роках із Західної Пруссії, отримували наділ розміром у 60 десятин землі на одну родину на умовах громадського користування із заборонаю її відчуження. Їх поземельний устрій колоністів у пореформений період регулювався «Правилами про устрій поселян-власників (колишніх колоністів), поселених на казенних землях» від 4 червня 1871 р. для поселян-менонітів, якими гарантувався пільговий правовий режим подушного оподаткування та інших повинностей впродовж найближчих 20 років. [5, с. 24]. Колоністи, як писав український правник С. Шелухін, «за забезпеченістю зайняли перше місце серед усього населення Росії» [6, с. 21].

Отже, у другій половині XVIII – першій половині XIX ст. в Російській імперії правове регулювання земельних відносин зводилося до забезпечення земельного устрою

різноманітних категорій населення, насамперед в українських губерніях. Відповідно колонізаційні процеси у новоросійських (на пільгових умовах) і правобережних (на звичайних умовах) українських губерніях відбувалися за окремими сценаріями. Правове регулювання режиму земель колоністів пізніше забезпечувалося уніфікованим порядком і поширювалося на іноземних поселенців усіх регіонів, якщо у законі не йшлося про інше.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кубузан В.М. Заселение Новороссии (Екатеринославской и Херсонской губерний) в XVIII – первой половине XIX века (1719–1858 г.г.) Москва : Наука, 1976. 307 с.
2. Степанченко О.С. Правове регулювання іноземного інвестування в Україну (XIX - поч. XX ст.) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2015. 203 с.
3. Устав о колонистах. *Полное собрание законов*. Санкт-Петербург : Тип. II отделения Собственной Е. И. В. Канцелярии, 1818. Т. XII. № 2423. С. 269–270. URL: http://nlr.ru/e-res/law_r/content.html
4. Об устройстве поселян греков и армян, водворенных в Мариупольском и Ростовском уездах Екатеринославской губернии. *Полное собрание законов*. Санкт-Петербург : Тип. II отделения Собственной Е. И. В. Канцелярии, 1877. Т. L. № 54. С. 506. URL: http://nlr.ru/e-res/law_r/content.html
5. Кавелин С.П. Исторический очерк поземельного устройства государственных крестьян. Москва : Типо-лит. В. Рихтер, 1912. 72 с. URL: <http://elibrary.shpl.ru/ru/nodes/22431-kavelin-s-p-istoricheskii-ocherk-pozemel'nogo-ustroystva-gosudarstvennyh-krestyan-m-1912-trudy-obschestva-mezhevyyh-inzhenerov-vyp-2#mode/grid/page/1/zoom/1>
6. Шелухин С.П. Закон 14-го июня 1910 г. и поселяне-собственники (колонисты). Одесса : Тип. Е. И. Фесенко, 1913. 32 с.

УДК 329

ЧЕРНЕНКО В.Л., викладач

ДВНЗ «Білоцерківський механіко-енергетичний технікум»

РОЛЬ МОЛОДІЖНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ «ПЛАСТ» У НАЦІОНАЛЬНО – ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ УЧНІВСЬКОЇ ТА СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

В тезах розглянуто історію становлення і розвитку Українського «Пласту», діяльність молодіжної організації на українських землях, що входили до інших держав, організацію пластунського руху на інших континентах.

Ключові слова: «Пласт», пластуни, пластові частини, скавтинг, юнацькі табори.

Первісним організаційним зразком Українського «Пласту» була молодіжна організація «Scouting for boys», яку 1908 року заснував генерал Бейден-Пауелл для британських юнаків. Цей почин стали наслідувати інші країни, які дбали про добро своєї молоді й своєї батьківщини, а в Україні, крім того, було історичне підґрунтя – зі спадщини княжих часів та козаччини. Саме ця оригінальна спадщина стала, як підкреслює дослідник історії «Пласту» В.Скоробський, важливим ідейним джерелом української скаутської організації «Пласт».

У 1911 р. у Львові Петро Франко й Іван Чмола почали організувати перші пластові гуртки української молоді. На початку 1912р. було оформлено організацію української молоді «Пласт» на зразок скавтингу, але наповнену українським змістом і пристосовану до потреб українського народу. Організаційно-ідейні основи пластової структури подав Олександр Тисовський, дійсний основоположник Українського Пласту.

Після закінчення Першої світової війни «Пласт» розгорнув свою діяльність. Спочатку охоплював середньошкільну й студентську молодь у Галичині, а потім поширився на ремісничу і на сільську молодь Галичини й Волині. У часи визвольної боротьби в 1917-1920 рр. почалася організація пластових частин на центральних землях України, але обставини, у яких опинилася Україна після Першої світової війни, не дозволили там існувати «Пласту».

У 1930 р. польський уряд заборонив існування українського «Пласту» на тих українських теренах, що входили до складу Польщі. Але це не зупинило його діяльності, бо організації під іншими назвами продовжували пластову діяльність у вихованні дітей і молоді. Улітку відбувалися юнацькі табори та літні дитячі оселі, а пластові сходили в підпілля. У

той час легально існував український «Пласт» лише на Закарпатті, яке входило до складу Чехословаччини.

Із вибухом Другої світової війни молодь, вихована в «Пласті», включилася в боротьбу за визволення України. Серед пластунів були визначні провідники – Роман Шухевич, головний командир УПА, Олекса Гасин і багато інших, які своїм характером засвідчили готовність служити Богові й Україні. Багато пластунів були змушені покинути свої рідні землі й по закінченню війни опинилися в таборах поселенців, переважно в Німеччині й Австрії. Там почав відновлювати свою діяльність «Пласт». Дуже швидко пластові ряди почали зростати, задіюючи у свої ряди велику частину молоді й дітей.

У 1947 р. почалася еміграція переселенців із таборів Німеччини й Австрії до різних країн вільного світу, особливо на американський континент. Там, де поселилися пластуни, зразу почали організовуватися пластові частини й з часом – крайові пластові організації. Щоб утвердити єдність «Пласту», у 1954 р. його представники в Австралії, Аргентині, Великобританії, Канаді й Німеччині створили Конференцію Українських Пластових Організацій (КУПО).

«Пласт» формально відновлено в Україні в 1991р. У жовтні того ж року пластові організації України, Польщі та Словаччини увійшли в члени КУПО.

Ще на початку 1990-х років було підписано договір про співпрацю між Міністерством освіти й науки та «Пластом», без якого не було б доступу до шкільної освіти, а відтак, не можна було б набирати гуртки у школах, що дуже ефективно відбувалося, у першу чергу, у західній і центральній Україні.

Таким чином, бачимо, що історія становлення й розвитку «Пласту» в Україні, як і вся історія України ХХ століття, багатостраждальна й водночас героїчна, на її сторінках уписано багато імен, які можуть стати прикладом для наслідування у процесі національно-патріотичного виховання учнівської та студентської молоді.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Андрухів І. Західноукраїнські молодіжні товариства «Сокіл», «Січ», «Пласт», «Луг» / І.Андрухів . – Івано-Франківськ, 1992. – 79с.
2. Бачинський Л. Український «Пласт» на центральних українських землях у 1917-1920 рр. / Леонід Бачинський // Пластовий шлях. – 1998. – Ч.3 (119). – С. 10-12.
3. Бондар А., Смуток Б. Історія Першої білоцерківської гімназії в особах / Анатолій Бондар, Борис Смуток . – Біла Церква. – 2012. – С. 91-92.
4. Богацький П. Передтечі й початки Пластового Руху на Центральних Землях України / Павло Богацький // Пластовий шлях. – 1951. – Ч.6. – С.4-6.
5. Луцький Я. З історії туристично-краєзнавчої роботи в «Пласі» (1911-1930) / Я.Луцький . – Івано-Франківськ : «Лілея-НВ», 1998 . – 72 с.
6. Музиченко О. Скаутизм у Києві / Олег Музиченко // Пластовий листок. – 1966. – Ч2/102 [3/103]. – серпень. – С.31-36
7. Скоробський В. Започаткування та розвиток Пласту в Західній Україні та українських бой-скаутів на теренах Великої України / Володимир Скоробський [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://plast.net.ua/plast-in-kyiv/75-plsendovvolodymyr-skorobsky-qistorija-plastovo-skautskogo-ruhu-v-ukrajiniq.html>
8. Скоробський В. Історія становлення Пласту в Києві / Володимир Скоробський [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://plast.net.ua/plast-in-kyiv/104-plsen-volodymyr-skorobsky-hm-qistorija-stanovlennja-plastu-v-kyjeviq.html>.

ЯРМОЛА О.В., канд. філос. наук
Білоцерківський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ У СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ НАУКАХ

Пізнавальна діяльність людини охоплює різноманітні сфери суспільного життя: від буденно-повсякденної до теоретичної. Наука та філософія як теоретичні форми пізнання реальності відображують світ у формі понять. Історія наукового пізнання свідчить, що визначення понять стало важливим фактором зародження та розвитку теоретичного знання, яке має свою специфіку у сфері соціально-гуманітарних наук.

Ключові слова (Keywords): пізнавальна діяльність, поняття, соціально-гуманітарні науки, визначення поняття, історія наукового пізнання, зародження теоретичного знання.

Пізнавальна діяльність людства охоплює багато сотень тисяч років. Більше того, ми можемо з впевненістю казати про прагнення до пізнання притаманне всьому живому, життю, як такому. Ця властивість спрямовує живі системи на ознайомлення з оточуючим середовищем. Вже Арістотель, відмічаючи пізнавальну діяльність як характерну рису живих організмів (зокрема – тварин). При цьому він підкреслює важливість здібності запам'ятовувати, що, на його думку, є запорукою розумності. Тварини, які мають кращу пам'ять, є більш розумними саме тому, що вони здатні вийти за межі часового потоку, стати над ним. А це дозволяє використовувати знання як інструмент для передбачення і прогнозування, конструювання власного життя. Сучасна наука знаходиться у стані постійних, стрімких перетворень. Вона визначає обличчя сучасної планетарної цивілізації – «цивілізації знання» [5, 22].

Важливим напрямом досліджень сучасної філософії науки постає вирішення проблем, що пов'язані із розумінням природи наукового факту, його співвідношенням і взаємодією з науковими теоріями. Динамічна структура «науковий факт – теорія» для сучасних науковців і філософів перетворилася на об'єкт спеціального вивчення [6].

Така увага до аналізу форм і засобів наукового знання і пізнання зумовили появу специфічних рис філософії науки двадцятого століття. Не випадково в цей час набувають значення і поширюються серед філософів і науковців концепції логічного позитивізму, з його особливою увагою до логічного аналізу мови науки і теоретичного знання взагалі [2, 7].

Проблема встановлення істинності або хибності наших знань була важливим фактором появи філософії як специфічної форми теоретичного пізнання світу. Вже грецький філософ Парменід (кінець VI – перша пол. V ст. до н.е.) розмірковував над тим, яким шляхом має рухатися людина, щоб мати правильне розуміння реальності. Він звертає увагу на те, що відчуття часто надають нам хибні уявлення, тоді як розум виступає основою і критерієм істинних знань.

Абстрактне мислення, на відміну від чуттєвого сприйняття світу, не дає, як правило, інтуїтивно ясних уявлень. Філософія і наука пізнають світ у теоретичних формах, а знання вибудовується у формах: поняття, судження, умовивід. Основною, найменшою одиницею виміру наукового і філософського знання як теоретичних форм пізнання світу є поняття. Поняття – це «клітина» теоретичного знання.

Визначення понять – процедура, яка покликана впорядкувати та систематизувати наші знання про дійсність, структурувати їх, встановити певні зв'язки, які б відповідали справжнім результатам нашого пізнання оточуючого світу.

Визначення понять може відбуватися за допомогою різних логічних процедур. Ці процедури («методи») визначення понять залежать, зокрема, від сфери знань, специфіки об'єктів пізнання. Наприклад, визначення понять у філософії часто здійснюється з урахуванням того, що ці поняття, як правило, є найзагальнішими, такими, що знаходяться «на межі» логічної процедури узагальнення понять. Ці поняття, так звані «філософські категорії», не можуть бути визначені шляхом підведення під «найближчий рід та видову відмінність», а тому, у даному

випадку, використовуються інші процедури визначення: зокрема – «вказівку на протилежність».

З іншого боку, соціально-гуманітарна сфера у філософії завжди відігравала важливу роль. Так, наприклад, у діалозі Платона «Софіст» співрозмовники спільно із Сократом використовують дихотомічний спосіб поділу понять з метою визначення поняття «софіст». Ця процедура виявляється продуктивною, оскільки саме дихотомічний поділ поняття дає можливість структурувати дуже складну сферу соціального життя людини. Філософія з часів античності надавала зразки і методи пізнавальної діяльності для наук, об'єктом яких є людина і суспільство.

Таким чином ми можемо побачити, що у сфері соціально-гуманітарній, яка визначається більш складними зв'язками і відношеннями у порівнянні із сферами природничих і технічних наук, визначення понять відіграє важливу роль не лише як засіб систематизація знань, а й як окрема важлива самостійна процедура пізнавальної діяльності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Асмус В. Ф. Логіка. Київ : Українське видавництво політичної літератури, 1947. 411 с.
2. Добронравова І. С., Білоус Т. М., Комар О. В. Новітня західна філософія науки: підручник. Київ : Вид. ПАРАПАН, 2008. 216 с.
3. Жоль К. К. Методи наукового пізнання і логіка (для юристів): навч. пос. Київ : Атіка, 2001. 288 с.
4. Конверський Є. А. Логіка (традиційна та сучасна) : підручник. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 535 с.
5. Лукянець В. С., Кравченко О. М., Озадовська Л. В. та ін. Науковий світогляд на зламі століть: монографія. Київ : Вид. ПАРАПАН, 2006. 288 с.
6. Мелков Ю. А. Факт в постнеклассической науке. Киев : Издатель ПАРАПАН, 2004. 224 с.

ЗМІСТ

Секція: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВИЩІЙ ШКОЛІ: ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИЙ, ПЕДАГОГІЧНИЙ ТА ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТИ

Борщовецька В.Д. Формування фонетичної компетентності у майбутніх перекладачів в умовах вторинного коду.....	3
Денисенко І.І. Особливості контенту та технологій он-лайн навчання у вищих навчальних закладах.....	4
Єрко А.І. The main students' skills analysis needed in learning Chinese language.....	6
Ігнатенко В.Д. Професійні стандарти у підготовці майбутніх перекладачів.....	7
Марчук В. В. The role of the foreign language in the person value orientation formation	8
Резнік В.Г. Навчальні стратегії у процесі опанування студентами іншомовної комунікативної компетенції.....	9
Носенко М.М. Принцип зворотного планування в контексті діяльнісно-орієнтованого підходу вивчення іноземних мов.....	11
Рейда О.А. Проблеми опанування студентами англійської термінологічної лексики ветеринарного напрямку.....	12
Столбецька С.Б. Металінгвістична функція комунікації як важливий аспект процесу викладання спеціалізованої французької мови.....	14
Тимчук І.М., Погоріла С.Г. Особливості формування soft skills у здобувачів вищої освіти факультету права та лінгвістики Білоцерківського НАУ.....	15
Цвид-Гром О.П. Формування культури якості вищої освіти як пріоритетний напрям розвитку та конкурентоспроможності ЗВО.....	18

Секція: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІНОЗЕМНОЇ ТА СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ: ЛІНГВІСТИКА, ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО, ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

Береговенко Н.С. Особливості перекладу українською мовою семантичної категорії дієслів на означення переміщення бігом в романах Джоан Роулінг «Гаррі Потер».....	19
Будугай О.Д. Новаторство Лесі Українки як драматурга: до 150-річчя від дня народження геніальної письменниці.....	22
Будугай А.О. Агатангел Кримський в обороні українського слова: до 150-річчя від дня народження видатного мовознавця.....	23
Демченко Н.С. Телескопія як самостійний і продуктивний спосіб утворення неологізмів	25
Велика К.І. Переклад назв захворювань рослин, спричинених грибами Аскоміцетами та Дейтероміцетами.....	27
Зізінська А.П. Класифікація імперативів та їх особливості в середньоанглійській та ранньонівоанглійській періоди.....	29
Івлєва К.С. Шляхи адаптації запозичень у перекладі літератури з рослинництва українською мовою.....	30
Пилипей Ю.А. The grammar of slang and its notion.....	32
Карпенко С.Д. Інтернаціоналізація казкового мотиву: особливості методології О. Потебні у вивченні народної казки.....	33
Пилипенко І.О. Варіантність адвербіальних фразеологічних одиниць в англійській та українській мовах.....	34
Борщовецька В. Д., Левчук І.О. Structural and stylistic specificity of “hard” and “soft” news.....	36

**Секція: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ АГРАРНОГО,
ЗЕМЕЛЬНОГО ТА ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА**

Обіюх Н.М. Забезпечення енергетичної безпеки в країнах ЄС: шляхи імплементації загальноєвропейської енергетичної стратегії у національне законодавство.....	38
Настіна О.І., Цєпа Д.О. Проблемні питання державної підтримки фермерського господарства в Україні у 2020 році.....	40
Настіна О.І. Мораторій на відчуження земель сільськогосподарського призначення в Україні: проблемні питання використання земель.....	41
Мельник О.Г. Формування конкурентоспроможності виробничо-господарського потенціалу в контексті кластерної організації розвитку агропромислового виробництва в Україні.....	43
Пахомова А.О. Особливості інноваційних перетворень в аграрній сфері.....	44
Ярмоленко Ю.В. Договірна діяльність в АПК.....	46
Мельник В.О. Деякі аспекти основних принципів органічного сільського господарства за ІФОАМ (Міжнародна федерація органічних сільськогосподарських рухів).....	47
Ломакіна І. Ю. Роль соціальної відповідальності агробізнесу у забезпеченні сталого розвитку сільських територій.....	49
Ковальчук І.В. Проблеми правового регулювання дорадництва в аграрному бізнесі України.....	50

**Секція: ІСТОРИЧНІ, ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ТА
СОЦІОКУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА**

Росавіцький О.О. Місцеві вибори та адміністративно-територіальна реформа в Україні.....	52
Сімакова С.І. Окремі аспекти характеристики корупційних кримінальних правопорушень в Україні.....	53
Мельник Л.М., Грек І.М. Феномен церковного розколу в історіографії другої половини ХІХ ст.	54
Єфремова І.І. Адвокат-медіатор: особливості надання послуг.....	55
Малишко І.В. Медіація, як один із способів вирішення конфліктів.....	57
Курчин О.Г. Єдиний європейський патент: правові гарантії.....	59
Макарчук В.В. Правовий режим землекористування колоністів та іноземних поселенців в Російській імперії.....	60
Черненко В.Л. Роль молодіжної організації «Пласт» у національно-патріотичному вихованні учнівської та студентської молоді.....	62
Ярмола О.В. Особливості визначення понять у соціально-гуманітарних науках.....	64